

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

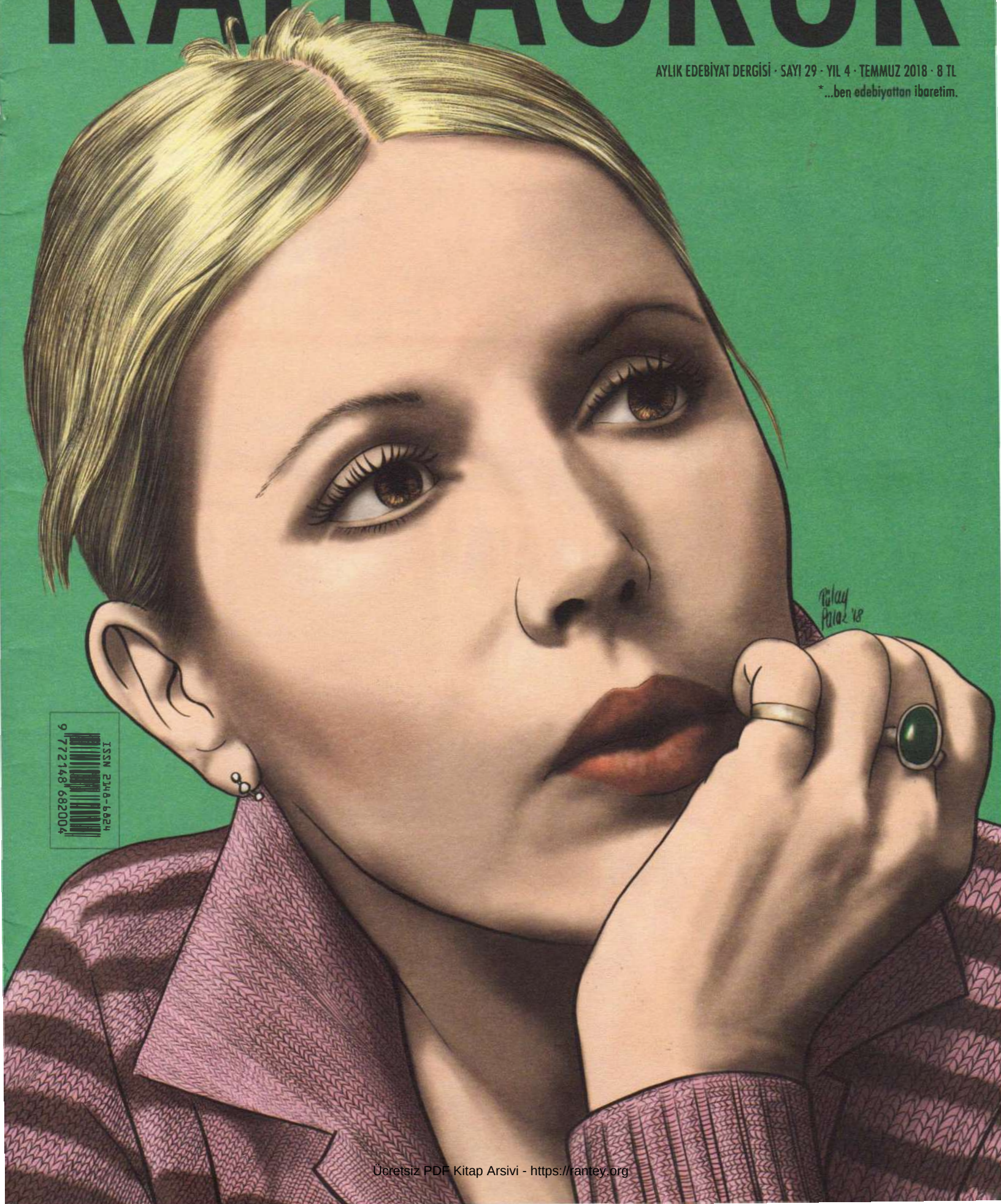
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFAOKUR*

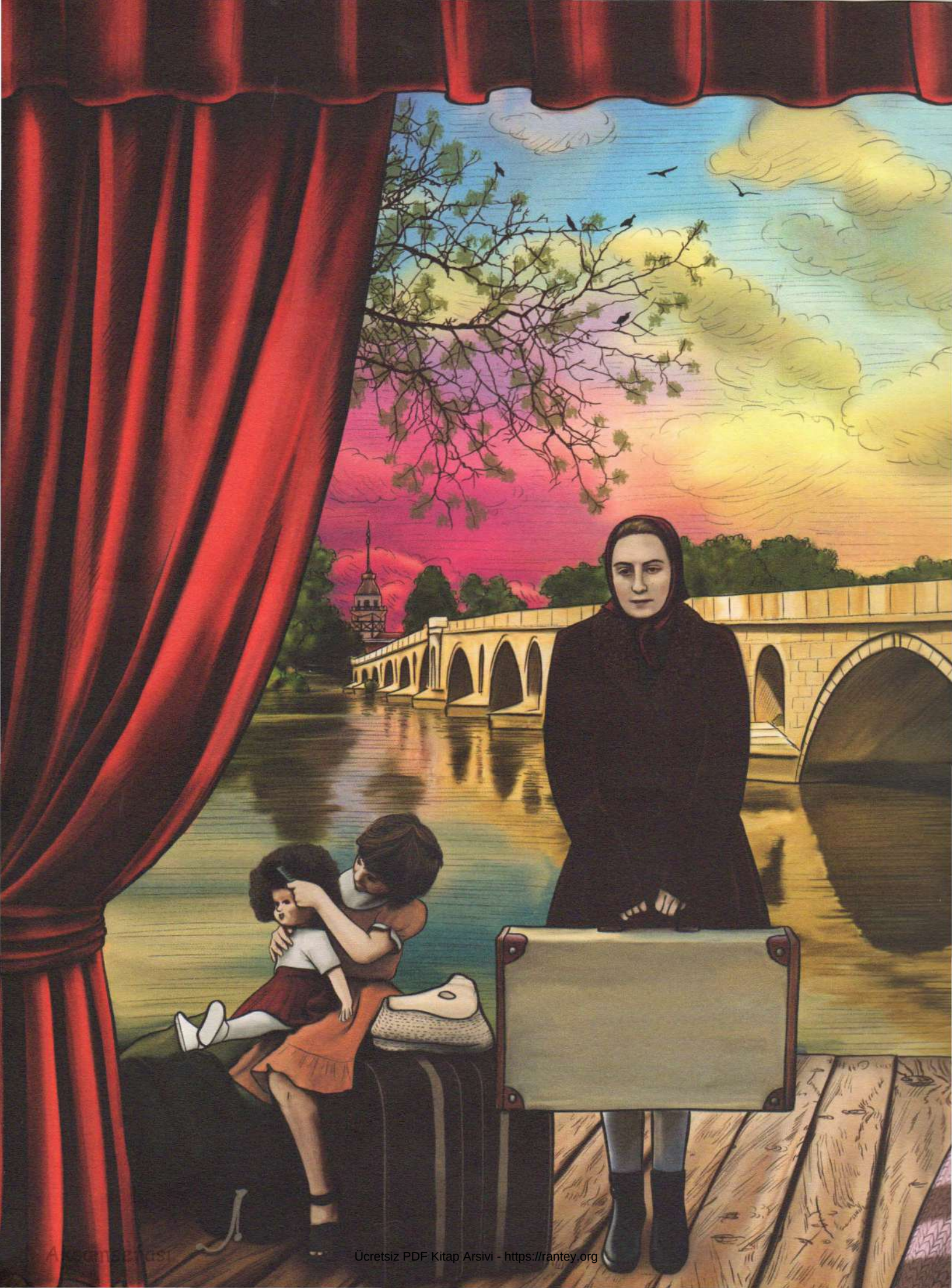
AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 29 · YIL 4 · TEMMUZ 2018 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

Nilay
Pinar 18

ISSN 2348-6824
9 772148 682004

KAFKAOKUR

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

"...ben edebiyattan ibaretim."

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı 29 - Temmuz 2018 - 8 TL

www.kafkaokur.com

☎ kafkaokur

☎ kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editör

Merve Özdoğal

Sanat Yönetmeni

Rabia Genç

Kapak Resmi

Tülay Palaz

Düzeltili

Fatih Cerrahoğlu

Yayın Danışmanı

Baran Güzel

İletişim

okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

+90 530 727 15 23

Adres

Firuzaga Mah. Yeni Çarşı Cad.

Adan Apt. 39/1

Beyoğlu, İstanbul

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12351

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale,

fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik

ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı

izin olmaksızın kullanılamaz.

İllüstrasyon & Kolaj

Tülay Palaz

Rabia Genç

Eren Caner Polat

Tayfun Yağcı

Erişcan Türk

Yeliz Akın

Gizem Gündüz

Abdullah Sarışen

Rabia Aydoğan

Alkim Beyhan

Onur Şahinoğlu

Zülal Öztürk

Tahir Keskin

Alper İstanbullu

Ezgi Karaata

Ezgi Karaman

Aysu Bekar

- 6 **Füruzan** Nermin Sarıbaş
- 16 **Gürültüde Dua Etmek** Ece Temelkuran, Deneme
- 18 **Göğsün Altında Sekiz Milim** İsağag Uygur Eskiciyan, Öykü
- 21 **Tablo** Reyhan Özçelik, Anlatı
- 22 **Ziyafet** Ali Furkan Çalışkan, Şiir
- 23 **Yeni Başlayanlar İçin El Kitabı** Nazlı Başaran, Şiir
- 24 **Köşesiz Köşe** İpek Atcan, Deneme
- 26 **Ajda Pekkan, Sana ne Kime ne (1975)** Rabia Gençler, Kolaj
- 28 **Göründüğü Gibi Değil** Cansu Cindoruk Ayhan, Anlatı
- 30 **Otuz Derecede Hava Buz Gibi Olur Mu?** Esin M., Anlatı
- 32 **Kutsal Serüven** Bahri Butimar, Şiir
- 33 **Şehrin Ortasında** Tekin Tekik, Şiir
- 34 **Ölümlle Satranç Oynayan Adam** Oğuz Kaan Boğa, Film İnceleme
- 38 **Zamanın Elleriyle Çizdiği** Gonca Özmen, Deneme
- 40 **Alpha Centauri** Gizem Demirel, Deneme
- 42 **Hikâyedeki Boşluklar** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 45 **Mandalinalar (2013)** Erişcan Türk, Film Alıntısı
- 46 **Tiyatro Sezonunun Hafızamızda Kalan...** Erçin Işık, Tiyatro
- 48 **Tahta Kuruşu** Sumru Uzun, Öykü
- 50 **Kaygısızlık Çağında John Coffey...** Aysu Altunay, Deneme

MASKE

Gökhan Demir

Düşmeye devam ediyorum.

Boşluğa mı, boşluktan mı, yaşamın içinden mi?

Mücadele ediyormuş gibi yapıyorum, yaptığım kollarımın anca öteberiye
çarpmasını sağlamaktan başka bir şey değil.

Tutup kaldırmıyor. Kim kimi?

Rüzgar savuruyor ruhumu, öyle hoyrat öyle acımasız.
Boşluğa yuvarlanıyorum ama boşluğu dolduramıyorum.

Kanım çekiliyor, ruhum yoksun, ruhum yoksul.

Evimdeyim, evim yok. Sessiz yürümelerim.

Sessizlik içinde yürümek bu kadar zor iken kafa tutabilir misin geç-
miş?

Gün doğumunda bir koku, oturmuşum, ellerim yeryüzünde.

Ayağa kalkıyorum bastığım yere akıyorum, şimdi daha hafif ama daha iyi
değil. Kötü olan ne?

Şimdi çekilen kan artık boşalıyor her yere, kim kurutacak kalbimi?

Perdeleri açmaya korkuyorum.

Bu gök bu bulut benim mi, bu yeşil varlığıma mı?

Bir yağmur damlası işte saçlarım arasında parçalanacak.

Araladığım tüm pencerelerden başka gökyüzü bakıyor yüzüme.

Hangi yüzüme?

Dur maskeme dokunma, bilmediğimden!

Maskeni seviyorum, sevmediğinden.

Hayatta kalmayacağımı bilmiyorum,

kalamayacağımı biliyorum!

İnancımı kaybediyorum

Aşkımı kaybediyorum

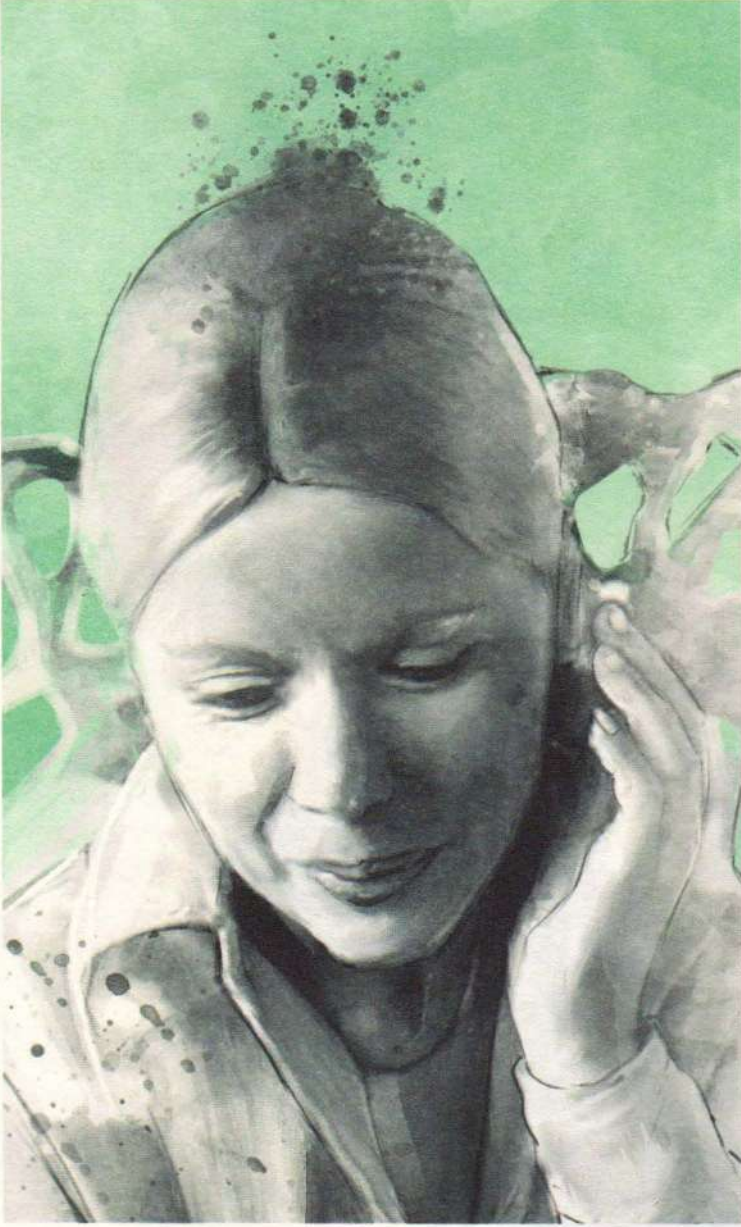
Hayatımı...

Bitmeli bir yerden.

Bitmeliyim bir yerden.

Gizem Gündüz

FÜRUZAN

Nermin Sarıbaş

Tayfun Yağcı

Bir kitabın öznesi olmayı çok yadırgayacağımı baştan belirtmek isterim. Yorucu, alışık olmadığım bir durum bu yaşayacağım süreç.

BEKLE, BAHAR HEP KARLARIN ALTINDADIR.

Sabahın erken saatlerinde Kadıköy İskelesi'nden baktım İstanbul'un sonsuz maviliğine. İşte orada koyu renk ahşap iskele binası. İskele binası aslına sadık kalınarak onarılmış söylenenlere göre. Rengârenk balıkçı motorları ve kayıklarının yan yana bulunduğu yöne doğru yürüyerek küçük bir kız çocuğunun orada geçirdiği günleri hayal ettim ve boğazın mavi kokusunu derince içime çektim. Eminönü, Üsküdar, Kadıköy, Topkapı Sarayı... Nazlı minareleriyle Süleymaniye Camii... Sağ yanımda Boğaziçi Köprüsü ve Kız Kulesi. Ve tüm boğazı cam bir fanus gibi çevreleyen masmavi gökyüzü ve deniz... Arkamı döndüğümde yükselen eski ama görkemli yapıların birinden açılan kapıdan giren küçük bir kız çocuğu...

Bu küçük kız çocuğu, Füzan (asıl adı Feruze'dir) 1932 yılının 29 Ekim gününde İstanbul'da dünyaya gelir. Henüz dört yaşında yüzünü bile hatırlamadığı babasını kaybeder. Onunla ilgili aklında kalanlar sadece annesinin anlattıklarından ibarettir. Füzan'ın çocukluğu İstanbul'un her iki yakasında da geçer. Büyüklerinin hayatla adamakıllı sorunları varken o özgür bir çocukluk yaşamının peşindedir. Zira o günlerin büyüklerinin zorlu geçen hayat koşullarında çocuklarıyla uğraşacak pek vakitleri yoktur. Doğduğu bu güzel kentin daha korunaklı olduğu yıllarda günlerini başına buyruk girişimlerle geçirir. Kasımpaşa'da yaşadığı yıllarda büyüklerin arasından geçerek Haliç'in küçük vapurlarına biner evdekilerden habersiz. O zamanlar herkes vapura binen bu küçük kız çocuğunu yolculardan birinin çocuğu zannederken o çoktan İstanbul'un güzelliklerini keşfe doğru yola koyulur. Bu keşifler sırasında başlar onun İstanbul'a olan aşkı. Haksız da sayılmaz. İstanbul'un İstanbul olduğu bu yıllarda boğaza bakan her semtinde birbirini görünce toplanıveren bir sürü arkadaşı vardır. Yoğurtçu Parkı, Moda, Fenerbahçe, Kurbağalıdere, Kalamış... Kâh Kuşdili Çayırı'nda bisiklet kiralayıp dolaşırlar, kâh Moda'dan Ayazma'ya geçerek anlamsız çılgınlıklar atıp eğlenirler:

"Şimdi böylesi günler yaşayanlara yoksul bir çocuklukları vardı, diyebilir misiniz? Ben çocukluğumu, yoksul bir çocukluk olarak hatırlamıyorum."

Karaköy'de vapurdan indikten sonra Tünel'e geçmek için sokaklardan yürürken bütün mağazaların isimlerini okumaya çalışarak başlar okuma serüveni. Çok genç ve güzel bir kadın olan annesi, kızı bağıra çağıra gördüğü yazıları okurken çevresindekilerin rahatsız olacağından endişe ederek utanır çoğu zaman.

Daha o yıllarda bile hayata bakışı çok farklıdır bu küçük kız çocuğunun. Birçok insan için travmatik bir deneyim olan sık okul değiştirmeyi bir serüven olarak görmeyi seçebilecek kadar olgun ve zekidir. Neden bu kadar sık okul değiştirdiğini hiç hatırlamaz. Hatta bir süre kendisi için çok özel olan Yalova'da devam eder okuluna. Yalova'da okuduğu dönemlerde bir gün, okulda, içinde bir sürü kitabın olduğu camlı bir dolap görür ve öğretmeninden okuyabilmek için bir kitap ister. Öğretmeni de "Al kızım, oku," der. Edebi değerdeki kitaplarla ilk karşılaşmasıdır. O kadar etkilenir ki bu kitaplardan daha sonra sıklıkla kitap arayışına girer.

Yalova'dan Kadıköy'deki tek katlı küçük evlerine döndüklerinde yanlarındaki görkemli konağı satın alan Karadenizli bir aile Füzuran için yeni bir maceranın başlangıcı olur. Bu ailenin evden çıkmayan oğullarını merak ederek boyunun yettiğince uzanıp alt katlarına baktığında içerisinde kitapla dolu oluşundan gözleri kamaşan Füzuran, bir gün adının Fikret olduğunu öğrendiği genç adama "Ne çok kitabınız varmış," der. Ardından da "Bir kitap isteyebilir miyim?" diye sorduğunda "O kitaplar sana göre değil," yanıtını alır. Ancak Füzuran'ın pes etmeye niyeti yoktur. "Ne olsa okurum!" der. Bunun üzerine Fikret Ağabey ona okuması için Emile Zola'nın *Germinal* eserini verir. Kitaptaki maden kömürü işçilerinin yoksullukları ve acılarından çok etkilenir. Ardından Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza*'sını okur. Küçük Füzuran artık farklı dünyaların içine girmişti:

"Benim olduğuna inanmadığım bir dünyayı o kitaplarla benimleştiriyoordum. O dünya sanki bana ait oluyordu."

Kadıköy'de oturduğu o yıllarda sık sık deniz kıyısına Kalamış'a iner ve kayıkçıları gözlemler. Kayıkçılardan izin alıp arkadaşlarıyla bu küçük kayıklarda gemicilik oynarken kayıkçı amcalar da gülümseyerek çocukların oynamalarını izlerler. Devir tam bir hoşgörü devridir ne de olsa. Kadıköy ve iskele öyle renklidir ki Füzuran'ın gözünde. Kayıkhaneye gidebilmek için alttan geçmeye çalışan bu sıska çocuklar için kıyıya sık sık yanaşan ve ayrılan vapurları izlemek bir şöleni izlemek gibidir. İskeleden gelen sesler, ışığın kırılarak yansması, devinen günün parlayan ışıklarını izlemek için oraya sığınan küçük Füzuran'ın sık sık hayallere dalmasına yol açar. Orada çok sık vakit geçirip kayıkçıları bıktırdığını düşü-

nen bu çocuklar bir süre sonra Haydarpaşa'nın yolunu tutarlar. Yeni oyun yeri orasıdır artık.

"Bunun bir çocuk için kentin dokusunu, seslerini, ikilemini, kokusunu tanımak açısından ne kadar zenginleştirici, büyüleyici olduğunu yıllar sonra anladım. Benim öykülerimde, romanlarımda da çok olduğu söylenen kokular, renkler ve ışıkları, mekân bağlantılarını o yıllarda ayırt etmiş olduğumu düşünüyorum. Çünkü çocuk belleği derinlere kazınmış kesinlikte bir fotoğraf çekme yeteneğine sahip. Fotoğraflar üst üste diziler oluşturarak o bellek denen yere özgün bir hazine değeriyle yerleşiyor."

Büyüme yıllarında günlerini kimi zaman sokaklarda, çoğu zaman da kitaplarla geçirir. Kitaplar onu ve onun hayata bakışını değiştirir. Onu cezbeden yalnızca edebiyat değildir, sanatın bütün dalları adeta bir mıknaş vazifesi görür Füzuran için. Kendini keşfetmeye, içindeki potansiyeli anlamaya çalışır sıklıkla.

Çok zor bir çocukluk geçirmesine rağmen duyarlılığı, dikkatli gözlemciliği ve kendisine aktarılan her kalıp yargıyı zihin süzgecinden geçirmesi sayesinde karamsarlık ırmağına bırakmaz kendisini. Hayatı bir nakışın detayları gibi gözlemler ve her anından keyif alır. Bu sayede de büyürken acı duymaktan korur kendini ve tek bir şeye çok önem verir:

"Hayatı ileriye götürmek."

Ne bulursa okur; Panait Istrati, Gorki, Flaubert... Kadın erkek ilişkileri hakkında çok kafa yorar okuduklarından sonra. Sanata olan merakı doludizgin devam ederken bununla ilgili neler yapabileceğini düşünür sık sık. Yaşadığı ortam ve maddi koşulları elveremese de tiyatro, resim ve müzikle ilgilenmek ister daima.

Günlerden bir gün Pera'da görkemli ve güzel bir mimariye sahip özel bir kurum olan İstanbul Konservatuarında yetenek sınavı yapılacaktır. Başvuran öğrencilerden sayısız evrak istemeyen bu kuruma yetenekli öğrencilerin alındığını duyan Füzuran Kadıköy'den yola çıkarak sınava başvurur. Sıra kendisine geldiğinde piyanonun başında oturan Profesör Bran Gucci, piyano tuşlarına tek tek bastığı gamları Füzuran'dan tekrar etmesini ister. O da seslendirir. "Sesiniz iyi bir ses. Fakat çok ham. Bir de yaşınız küçük. Yaş ilerledikçe ses de bir ölçüde değişir. Kulağınız çok iyi," der. Ve konservatuara kabul edilir. Buna çok sevinen Füzuran haftada üç gün gitmesi gereken bu eğitim kurumuna koşullarının elverişsizliği, yolun uzaklığı ve ev hanesinin gidiş gelişlerine engel olması nedeniyle devam edemez. Elbette pes etmez ve bu sefer Küçük

Tayfun Yağcı

Sahne adlı tiyatrodaki yetenekli gençler arandığını duyar ve sınava başvurur. Orhan Veli'den ve Peer Gynt'ten bir bölüm ezberleyerek girdiği bu sınavı da kazanır. Küçük Sahne'de sergilenen oyunlarda yer alabilmek için Muhsin Ertuğrul ile özel olarak görüşür. Ona da ezberlediklerini okur. Ertuğrul'un, *"Başka neler yapıyorsunuz?"* sorusuna *"Çok kitap okurum,"* yanıtını verir Füzûzan. Şu an kimseyi işe alabilecek tasarruflarının olmadığını belki çocuk oyunu olursa duruma bakacaklarını söyleyen Ertuğrul ilginç bir şey daha söyler Füzûzan'a: *"Siz de Balkanlı mısınız?"* Füzûzan da, *"Yoo, ben İstanbulluyum. Babamlar oralardan göçmüşler. Ben oraları hiç bilmem,"* der. *"Bak, konuşurken dikkat et, e'leri açık söyler Balkanlılar. E'ler açık söylenmez Türkçede. Hatalıdır bu."* O günden sonra bir daha e'leri yaymadan konuşur Füzûzan. Yıllar sonra Tarabya'da bir resepsiyonda karşılaştığı Muhsin Ertuğrul, *"Bak kızım işte sanatçı oldun. Çok güzel şeyler yazıyorsun, belliydi,"* der.

Füzûzan kendini sanatla uğraşmaya o kadar adanmış ki, sanatın biçiminin ne olduğu önemli değildir onun için. Yeter ki dünyası güzelleşsin, dünyayı güzelleştirsün. Müzik, resim, tiyatro... Ne yapabileceğini düşünürken kendini bir anda Nedim Otyam Korosu'nun sınavlarında bulur. Balkan türkülleri söyleyen Füzûzan'ın sesini dinleyen Otyam, genç kızın koroya katılmasını ister ancak oradaki macerası da uzun sürmez.

1950'lerin sonunda hayatının en değerli, en benzersiz sevgisiyle karşılaştığı bir döneme girer. Genç kızların baba evinden ayrılış dönemi vardır. Bu, Füzûzan için anne evinden ayrılıştır ve bir hayli sancılıdır. Aşkı keşfettiği bu yıllarda Karikatürist Turhan Selçuk'la evlenir ve çok geçmeden biricik kızı Aslı dünyaya gelir. Bulunduğu ortamda sanata sevgi ve saygı gösterilir. Bu süreçte sanatla uğraşmayı bıraksa da okumalarına devam eder. Bütün dünyada olan biteni izlemeye çalışır, zenginlerin neden zengin olduğu, yoksulların kaderinin neden acımasız olduğunu sorgular ve sol literatüre doğru kaymaya başlar. Marx'ı, Engels'i okur. Önce anlamaz. Kendi kendine bu konuda yetenekli olmadığını düşünürken sonraki yıllarda sindire sindire bu eserleri okuduğunda üretimin ve emeğin geçirdiği evrelerin anlatımından ziyadesiyle etkilenir. Sosyalizmin insana en yakışır ütopya olduğunu düşünür. Kapitalizmin ise tamamen çıkar gruplarının güdümünde acımasız bir sömürü anlayışı olduğunu farkına varır. Bununla birlikte Marksizm'in cinsler arasındaki eşit yaklaşımından da etkilenen Füzûzan böylesi bir dönemde aşkın ender bir duygu yoğunluğu olduğunu deneyimler. Âşık olduğunda İstanbul onun için daha başka bir yer olur. Çünkü sevdiği de bu şehirde soluk alıp veriyordur. Bir yandan bu kadar yoğun duygular yaşarken öte yandan ayrılık sonrasında birbirine düşman kesilen kadın erkek ilişkilerini de sorgular. O böylesi

bir düşmanlığı hiçbir ilişkisinde yaşamaz. Nadiren yaşadığı duygu yoğunluğundan sonra biten aşklarını hep minnetle anacak kadar güzel bir insandır o:

“Yaşanmış mutluluğun değeri neyle ölçülebilir ki? Hayat, tüm bunların toplamı değil midir?”

Bir gün, ilk kez İstanbul’dan çıkmaya ve Güney illerinden birine gitmeye karar verir. Her yeri görebilmek için trenle seyahat etmeyi tercih eden Füzuran, yolculuk sırasında Erciyes Dağı’nın heybetli duruşundan etkilenir ve gözyaşlarını tutamaz. Nasıl böyle bir dağ olabilir ki? Bir düzlüğün üzerinden uzanan tanrısal görüntüsüyle Erciyes Dağı’nı ve daha pek çok görüntüyü kaçırmamak için yol boyunca hiç uymaz.

Bu geziyle birlikte Anadolu’yu keşfeden Füzuran, onca yabancı yazardan sonra yerlileri de okumaya karar verir. Orhan Kemal, Yaşar Kemal ve diğer büyük yazarlar girer bu dönemde hayatına. Ve birdenbire yazmaya karar verir. Bu kararını o anda evde bulunan bir yakınına esprili bir şekilde söyler: *“Türk edebiyatı önemli bir yazar kazanıyor.”* Aslında bu cümleyi sarfederken kendine cesaret vermeye çalışır. 19. yüzyıl sanat eleştirmeni Vissarion Belinski’nin Dostoyevski’nin ilk kitabını okuyup *“Rusya büyük bir yazar kazanıyor,”* demesine atıfta bulunuştur yaptığı.

Bu süreçte edebiyat cemiyetinin içine iyice giren Füzuran, sık sık bu çevreden arkadaşlarıyla buluşur. Bu buluşmalarda oynadıkları sessiz sinema oyununda uzun uzadıya film anlatmayı çok sever. Bir gün Cemal Süreya ve Tomris Uyar’la birlikte *Papirüs Dergisi*’nde yine uzun uzadıya bir film anlatma girişiminde bulunduğu anda Cemal Süreya *“Yahu sen artık öykü yazsana,”* der. Füzuran da bu sözün üzerine arkaya iki tane öykü yazar. Selim İleri’nin de dergiye geldiği bir gün iki öyküsünü getirir Füzuran. Birinin adı *“Ölmüş Bir Kadının Evrak-ı Metrukesi”*dir. Selim İleri de aynı ismi bir öyküsüne verdiğini söyleyince Füzuran öykünün adını *Piyo Çalmak* olarak değiştirir. Cemal Süreya öykülerden birini dergiye alır. İki öyküyü birden aynı sayıda basmak uygun olmayacağı için diğer öyküyü *Yeni Dergi*’ye götürebileceğini söyler.

Füzuran bunun üzerine *Yeni Dergi*’ye öyküsünü teslim etmeye gider. Seçkinliğin, onurun en güzel temsilcilerinden olan Nâzım’ın Piraye’sinin oğlu Memet Fuat’la ilk kez orada karşılaşır. Memet Fuat’a bir öyküsünü getirdiğini, beğenirlerse basabileceklerini söyler ve *“Ben gidiyorum,”* deyip kaçırçasına oradan uzaklaşır. Memet Fuat’ın kendisini geçirmesine bile fırsat vermez.

Ertesi gün Memet Fuat, Füzuran’ı arar ancak bir yakını telefona bakar. Telefonda öykünün basılacağını müjdelir: *“Bu çok güzel bir öykü. Hemen bu sayı çıkacak,”* der. Füzuran aldığı bu haber karşısında çok sevinir. Böylece *Yeni Dergi*’de ilk öyküsü basılır. Memet Fuat’ın edebiyata duyduğu sevgi ve saygıya hayran kalır. Onun sevgi dolu oluşundan, yaptığı işi mükemmel yapışından, hakkaniyetinden, insancılığından ziyadesiyle etkilenir. Bu öyküsünden sonra *Ah... Güzel İstanbul*’u yazar. Bu seferki öyküsü uzun öyküdür. Memet Fuat öyküyü bir dergide yayımlamak için uzun bulmasına ve derginin de kısıtlı bütçesine rağmen ek bir formda bu öyküyü yayımlar. Fuat, bundan sonra Füzuran’dan hep öyküler beklediğini söyler ve hızlanması için sitemli notlar bile yazar. Füzuran’ın şiire, röportaja yani öykü dışında hiçbir şeye vakit ayırmamasını istemez.

Dergilerde öyküleri yalnızca ilk adıyla basılır ve adının her iki cinsiyet için kullanılabilmesinden dolayı uzun bir süre erkek zannedilir. Kadın olduğu anlaşıncı bu sefer de “kadın” yazar vurgusu yapılarak anılmaya başlar. Bundan çok rahatsızlık duymasa da yıllarca neden soyadını kullanmadığı ile ilgili gelen sorulara şöyle yanıt verir:

“Ben, o yıllar çok ünlü bir soyadı taşıyordum. Çok ünlü, çok saygıdeğer iki adamın kendi akıllarıyla, emekleriyle ve yetenekleriyle ünlendirdiği saygıdeğer bir soyadıydı. Ben, o ünlenmiş soyadının bana sağlama ihtimali olan kolaylıklarına hiç yanaşmak istemedim. Yoksa o soyadı, benim hâlâ onurla andığım bir soyadıdır. Bütün Türkiye’nin en azından, akli başında olan insanların sevdiği, saydığı bir soyadıdır... Son kez açıklıyorum ki olay bundan ibarettir. Bu konudaki seçimim, yaklaşımım da bundan ibarettir.”

SAİT FAİK HİKÂYE ÖDÜLÜ’NÜ ALIŞI

Parasız Yatılı eseri çıktığında, edebiyat çevrelerinde çok büyük bir heyecan yaratır. İstanbul’un kenar semtlerinin yoksul ama yüce gönüllü, adeta kahraman mertebesine ulaşmış insanların bu öyküleri çok ses getirir. Hatta Ece Ayhan, *“İlk kitabın hikâyeye saygınlık kazandırdı. Nicedir Türk edebiyatında haslık, sahicilik beklenir bir özellikti,”* diye yazar. Bu hikâyeyle 1972 yılında Sait Faik Hikâye Ödülü’nü alır Füzuran.

Ödül töreni Pera Palas’ta yapılır. Anne tarafından akrabalarıyla ilişkilerini yıllar önce bitiren Füzuran’ın hayatına abla dediği Zahide Hanım ve eşi Profesör Macit Gökberk gider o törende. Onun için gerçek sevgiyle yıllar yılı sürecektir bu dostluk, çiftin ölümüne kadar sürer. Zahide Hanım Güzel Sanat-

lar'da Macit Bey ise İstanbul Üniversitesinde Felsefe bölümü kurucusu iki akademisyendir. Kitabı Almancaya çevrilirken bu konuda en büyük desteği Zahide ablasından alacaktır Füzuran: *"Senin çevirin zordur. Yazdıklarının temelini olaylar yapmıyor. Çok başka türlü bir durum yazarlığın var. Olaylarla vurguna uğramış insan durumlarını anlatıyorsun sen, olayları değil. En zor şeydir bunu aktarmak."*

Ece Ayhan *Parasız Yatılı* eseriyle ilgili Füzuran'la bir söyleşi yapar. Ona, nasıl böylesi bir güzelliğe ve duygu dengesine ulaştığını sorduğunda Füzuran'ın yanıtı çok etkileyicidir:

"Duygu dengemi beğenmiş, sevmiş olman gönendirir beni. Çünkü orada büyük bir kalabalığı en sade görünüşüyle, sevmen demek bu. Hep yalnız bırakılmış olan halkımızı yani işçi-köylü ve ara tabakaları..."

...Benim hikâyelerimdeki değindiğim başlık, insanımızın en yaratıcı yanıdır. ...Halk gerçekten uzağa hiç düşmez."

Füzuran'ın *Parasız Yatılı* eseri Sait Faik ödülünü alırken Türkiye'de çok acı şeyler yaşanmaktadır. Ödülün keyfini bile çıkartamaz zira birçok aydın, sevdiği adam ve onun kardeşi bir suçlu gibi sürüklenerek adı bilinmeyen yerlere götürülür kolluk güçlerince. Ülkede sokağa çıkma yasakları ilan edilir. 1961 Anayasası ile gelen özgürlükler kısıtlanır, gazetelere, yayınlara sansür gelir. Ve o yılın mayıs ayında Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam edilir. Herkes gibi Füzuran da sarsılır bu olaydan. İçini bir acı, bir karamsarlık kaplar. 12 Mart ihtilali sonrasında onun evinden de götürülen kitaplar vardır. Hatta birisi Agatha Christie'nin kitabıdır: *Cinayet Emri*. Onu alan polislere, *"Bu polisiye bir eser,"* demesine rağmen aldığı cevap acıdır:

"Onu alanlara bu polisiye kitap dedim. 'Daha iyi ya' dediler. Bu yanıtta sonra söyleyecek hiçbir şey bulamadım. Ne demek daha iyi? Düşündüm, benim konuştuğum Türkçeyle onların anladığı Türkçe bile aynı değildi. Ne denli acıydı bu durum!"

Füzuran, *Parasız Yatılı* eserinin ödül almasıyla ilgili eleştirilere bir anlam veremez. Hatta bu eleştiriler sınırı aşarak kişiliğine dokunacak boyutlara kadar vardığında, o sadece gülümser ve şöyle der:

"Bir şeyleri üretirseniz. Onun gücü varsa yerini bulur. Yazarlığımındaki bu öğrenme sürecine bu düzeysiz yaklaşımlar da katkıda bulunuyordu. Adamakıllı Marksist geçinenlerin bile hincını kazanmıştım. Hınçlıydılar; beni aşağılama gereksinimiyle edebiyat çalışmaları yaptılar."

O dönem yakın arkadaşı olan Erdal Öz, Fûruzan'a ve onun eleştirilere karşı cesaretle duruşuna destek olur. *"Bir yazar durmaksızın öğrenmeli"* diye düşünen Fûruzan bu çok eğitlimlilerin kendini beğenmiş hâllerinden fazlasıyla ders alır. İmkânsızlıklarından dolayı diplomalara sahip değildir ancak öğrenmenin nimetlerini diplomalarıyla kanıtlamış herkese de saygılıdır. Bu süreç onun için çok öğreticidir de:

"Hayat bitmez bir öğrenme, sorgulama okulu değil midir?"

Parasız Yatılı eserinin ardından *Kuşatma* eseri yayımlanır. Bir öykü kitabı. Türk Dil Kurumunda o yılki ödülü bu kitaba vermek isterler ancak Fûruzan'ın anlatımıyla arka arkaya *"Bütün ödülleri bu kıza veremeyiz!"* diyen jüri, ödülü bir başkasına verir. Oysa modern ülkelerde böyle bir durum söz konusu değildir. Ödül esere ve eserin yansıtıklarına bakılarak verilir, alma sayısına göre değil.

BERLİN YILLARI

1972 yılında Kuzey Amerika'dan bir kültür daveti alır. Her türlü yol, barınma ve yaşam ihtiyaçlarının karşılanacağı söylenmesine rağmen bunu çok düşünür ve gitmek istemez. Ondan iki yıl sonra bu sefer Alman Akademik Değişim Servisi tarafından Batı Berlin'e (O dönem Doğu ve Batı Almanya iki ayrı ülkedir) davet edilir. Bu sefer gidip gitmeme kararını günlerce kendi içinde tartışır. Bir yandan yerli bir edebiyatçı olarak o noktaya getiren oluşumun içinde olmaktan yana mutlu olan Fûruzan öte yandan da sanatın tam içinde yaşayanlarla tanışmak, bir edebiyatçı olarak Avrupa'yı yakından gözlemlemek fırsatını kaçırmak istemez.

Bu durum yazdıkları için de böyledir. Bitirdiği yazıları, eleştiri almak ya da düşüncelerini öğrenmek için bile kimseyle paylaşmaz. Kendi içinde mayalar, hamur haline getirir ve en sonunda da ürününü ortaya koyar. Onun zorunlu paylaşımı yazdıklarını temize çekmektir sadece. Onun için yazdıkları tam manasıyla mahrem sözcüğünün karşılığıdır. Kolay yazmaz, kafasında bir konuyla birkaç yıl gezdiği bile olur, enine boyuna tartar zihninde. Ancak birdenbire yazdığı da olur. Tamamen biyolojik bir şey vardır yazma süreciyle kendisinin arasında. Öykünün iskeletini oluşturması bile onun aylarını alabilir. Sonra işin içine hikâyenin geçtiği mekânlar, zamanlar, ışıklar, kokular, renkler ve kişiler girer.

Batı Berlin'de tam üç ay kalır. Fûruzan'ın rahat edebilmesi için ne gerekirse hazırlar Alman yetkililer. Bir stüdyo daire verirler kendisine. Sergiler, konserler, müzeler gibi bütün sanat etkinliklerine katılır. Bu süre zarfında Doğu Almanya'yı da ziyaret eder sıklıkla.

Kaldığı sürecin sonlarına yakın kendi hayatıyla ilgili düşüncelere boğulur. Sık sık çocukluğunu düşünür. Büyükleri ona birkaç yıl hiç gülmeyen bir çocuk olduğunu söylemişlerdir. Kendisini gülmekten uzaklaştıran olayların neler olduğunu düşünüp durur. Garip bir zaman, bir duygu çöküşü yaşar. Savaşta bombalanmış ve yarısı duran Berlin'in ünlü Anımsama Kilisesi'nin sağına düşen yüksek binaların birinde geceleri Mercedes yıldızı döner. Odasından her gece ona bakarken bir gün, uyandığında, o yıldızın hâlâ dönmekte olduğunu görür. Öyle derin bir uykudur ki ne zaman uyuduğunu ve nasıl uyandığını hiç hatırlamaz. Kapıcıyı arar, günlerden hangi gün olduğunu sorar. Aldığı cevap karşısında çok şaşırır çünkü o gün çarşambadır. Oysa pazartesi uyumuştur Fûruzan. Koma gibi bir şeydir yaşadığı. Üç buçuk aydır sanatsal etkinliklere katılmaktadır ve bu ona yetmemeye başlar. Bir şeyler yapması gerektiğini düşünür. Ve Ruhr Havzası'ndaki kömür ocaklarıyla ilgili bir kitap yazmak istediğini söyler Alman yetkililere. O süreçte kömür işçilerinin kaldığı bir yurda gider ve bu küçük alanı gördükten sonra kendine gelir. Ne yapması gerektiğini anlar: Çalışmak. İşçilerle konuşur, onlarla birlikte yerin yüzlerce metre altına iner. Onları gözlemler, onlarla oturur, onlarla yer ve sık sık sohbet eder. Bu gözlemlerinin ardından iki kitap yayımlar arka arkaya. 1980 yılına kadar da Berlin'e gidip gelir Fûruzan.

BEYAZ PERDEYE YÖNELİŞİ

1970'lerde *Ah... Güzel İstanbul* kitabı yayımlandıktan bir süre sonra TRT 1'den yapımcı Tuncer Baytok Fûruzan'a televizyon filmi çekmeyi önerir. Fûruzan başta tereddüt etse de bu teklifi kabul eder ancak bir süre sonra Berlin'e gitmesi gerektiği için bu proje iptal olur.

O Berlin'deyken ülkede her yer karışır. Kapılar kırılır, evlerine girilen insanlar öldürülür. Berlin'de huzursuz olan Fûruzan arkadaşlarının tüm uyarılarına rağmen ülkeye geri döner. Döndükten birkaç gün sonra ise büyük acıların yaşandığı 12 Eylül olayları patlak verir. Sevdikleri, arkadaşları birer birer gözaltına alınıp işkence görür. Sıkıyönetimin ilan edildiği o günlerde Fûruzan'ın yaşadığı apartmana sık sık gelen kolluk kuvvetleri evleri arayıp dururlar. Fûruzan hiçbir şey yapamayacak durumdadır. Bir gün Ömer Kavur arar kendisini ve *Ah... Güzel İstanbul*'u film yapmak istediğini söyler. Hatta senaryo üzerinde birlikte çalışabileceklerini söyler. Kendini bu ortamda pek iyi hissetmeyen Fûruzan'a bir arkadaşı Bodrum'da bir ev ayarladığını ve oraya gitmesinin iyi olacağını söyler. Apar topar giysilerini, kitaplarını ve daktilosunu alarak bindiği bir otobüsle yola çıkar Fûruzan. O dönem şimdiki gibi iletişim olanağı olmadığı için senaryoyu yazdıkça gönderir Ömer Kavur'a. Ve senaryonun her sayfasını postaya

attıkça ankesörlü telefonla haber verir yönetmene. O dönemin imkânsızlıklarından dolayı yazdığı senaryonun bir kopyasını çoğaltma imkanı bulamaz ve ilerleyen dönemlerde bunu yapmadığına çok pişman olur. Film Fûruzan için hayal kırıklığı olur çünkü istediği gibi olmamıştır, eksiktir.

Ah...*Güzel İstanbul* filmiyle o dönem oyuncu, yönetmen ve senaristle birlikte Yugoslavya'da Akdeniz Filmleri Karşılaşması'na katılırlar. Emir Kusturica'yla da tanıştığı bu büyüleyici ortamdan çok etkilenen Fûruzan için beyaz perdenin kapıları da aralanmaya başlar.

Yurda döndüğünde yapımcı-yönetmen Okan Uysaler arar kendisini. *Gecenin Öteki Yüzü* eserini film yapmak istediğini söyler. Fûruzan'ın yapılan anlaşmalar dışında bir şartı daha vardır: Film çekimi boyunca sette çalışmak ve çekimleri yerinde görmek istediğini söyler. Film için Londra'da yaşayan oyuncu Haluk Bilginer de Türkiye'ye çağırılır. Uzun yıllardır yurtdışında yaşayan oyuncunun yurda dönüşü de bu film vesilesiyle olur. Dizinin çekimleri sürerken Fûruzan da aktif olarak çalışır sette. Tüm mekânların seçimini aslına uygun olarak kendisi yapar. En başında dediği gibi Ah... *Güzel İstanbul*'da yaşadığı hayal kırıklığını bir daha yaşamamak için gerçekten de filmin en başından sonuna kadar sette kalır.

Çekimler sırasında bir gün sete gelen Kadri Yurdatap, "Fûruzan, sen bir film çeksene," der. "Öyle mi dersiniz?" diyor Fûruzan'a Yurdatap, "Evet, çok iyi olur," yanıtını verir. Bu sözlerle motive olan Fûruzan ve arkadaşları henüz bütçe oluşturmadan bir süre oyuncu arayışına girer. Ünlü birinin oynamasını istememektedir. Epey bir süre oyuncu aradıktan sonra Yurdatap, "Hülya seni bekliyor," der Fûruzan'a. O gün tanışırılar Hülya Avşar'la. Ve film anlaşmasını yaparlar. Epey sıkıntılı bir süreç yaşarlar. Filmin neredeyse yarısı tamamlandıktan sonra bütçenin kısıtlılığı nedeniyle filmin yarıda kalma riskine rağmen Fûruzan'ın özel çabaları ve uğraşlarıyla büyük bir emek harcanarak tamamlanır *Benim Sinemalarım*. Film İstanbul Film Festivali gösteriminde çok beğenilir ve Cannes'da yarışmaya davet edilir. Ardından Japonya'da "En İyi On Asya Filmi"nden biri seçilir.

ÖYKÜCÜLÜĞÜ VE ESERLERİ

Fûruzan'ın yazarlık serüvenine başladığı 1956 yılından 2003 yılında yayımlattığı son eseri *Toplu Öyküler*'e kadar geçen kırk yedi yıllık süreçte Türkiye'nin sosyoekonomik yapısında yaşanan değişimler onun hikâyelerine olduğu gibi yansır. Edebiyat sahnesinde öykü türüne ağırlık veren Fûruzan'ın, altı öykü kitabı, iki romanı: *Kırkyedi'liler* (1974) ve *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988), bir şiir kitabı: *Lodoslar Kenti* (1991), gezi

yazıları, röportajları, antolojisi ve çocuk kitabı vardır. İlk üç öykü kitabından sonra yayımlanan *Kırkyedi'liler* ile de 1975 yılında Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü alır.

Fûruzan öykülerinde sık sık geçmişten söz açar. Onun dünyasında göçmenler, mağdur kızlar, baştan çıkarılan reşit olmayan küçük kızların yanı sıra hikâyelerinde hep bir annelik ve ardından ölü evliliklere dokunur. Öykü kişileri, özellikle de göçmenler yaşadıkları zor koşullar karşısında çareyi geçmişe sığınmakta bulurlar. Ancak karakterlerinin aksine Fûruzan için geçmişe eğilmek var olan gerçeklerden kaçmak için değil, gerçeklerle yüzleşmek, gerçeklerin farkına varmak içindir. O, geçmişe boyun eğmez sadece geçmiş evcilleştirir.

Betimlemeyi sık sık kullanır hikâyelerinde. Ancak bunu karakterlerin ruh hâlini açıklama aracı olarak kullanır daha çok:

"Yanında oturan Fitnat Hanım'a baktı. Dağınık, özensiz saçlarının şakaklarından çoğalarak yayılan aklarını ay aydınlığı yaldızlıyordu. Giyiminin ne bel ne kalça yeri ayrımı olmayan kesimindeki baştan savmalık, orta yaşı aşmış kadının gövdesini sınırsız bir yığın gibi gösteriyordu."

Parasız Yatılı, *Kuşatma*, ve *Benim Sinemalarım* eserlerindeki hikâyelerin çoğu doğrudan göçmenleri konu edinir. Topraklarından koparılıp anavatan diye geldikleri yerde büyük bir boşluğa düşen göçmenler hiçbir iş bilmemektedirler. Geldikleri İstanbul'da hiç bilmedikleri işleri yapmak zorunda kalırlar. Ya mezbahada çalışıp hayvan doğrarlar ya ciğercilik yaparlar ya da deri işçiliği ile uğraşmak zorunda kalırlar. Kendi topraklarında bağımsız küçük tarım üreticiliğinden vasıfsız işçiliğe geçiş onların hayatını alt üst etmiştir. Yaşadıkları yerlerden, geçmişlerinden getirdikleri bildikleri ile yeni yaşamaya başladıkları yerdeki hayatla çatışma içerisindeyler. Fûruzan'ın göçmenleri bunca yoksullukları içinde iyi yüreklerini kaybetmemiş, sevecen insanlardır.

Edirne'nin Köprüleri Fûruzan'ın ustalığını herkese kabul ettirdiği doyumsuz güzellikte bir eseridir. *"İnsan bütün yaşamı boyunca, böyle bir tek hikâyeye yazsa yine de yarına kalır,"* sözleri bu hikâyeye birlikte duyulmaya başlar. Edebiyat çevrelerinden ve okurlardan çok sık övgüler alır.

Her öyküsüne kattığı buruk ve acı tat *Edirne'nin Köprüleri*'ndeki Hala Adile'nin diliyle doruğa ulaşır: *"Bu incir veremez bir yemiş. Isınmaz gövdesi, almaz bir dalı güneş. Kalmış yoksulcağız buralarda."* Rumeli'den Edirne'ye, oradan da İstanbul'a gelip yerleşen göçmen bir ailenin sıkıntılı, memleket hasretiyle dolu tertemiz hayatları amcasının elinde büyüyen yetim bir kız çocuğunun ağzından anlatılır. Tüm anılar

arka arkaya yüklenir, yoğun bir duygu yükü verilir bu öyküde. Öyküdeki ayrıntılar, şaşırtıcı bir ustalıkla kurgulanarak bir bütünlüğe varır. Hiçbir fazlalık veya noksanlık hissedilmez. Öyle de doyurucudur *Edirne'nin Köprüleri*. Kendisine karşı duyulan saygı, her zorluğa karşı gösterdiği metanetli direnişi ve her durumda ortaya koyduğu tarafsızlığından dolayı herkesin çok saygı duyduğu seksen yaşındaki göçmen Hala Adile nine, başına örttüğü bir tek kırıışığı ve lekeli olmayan beyaz örtüsüyle insan sevgisinin, memleket hasretinin, dürüstlüğün ve doğruluğun akıllardan hiç çıkmayacak simgesidir.

Füruzan'ın öykülerinde en çok vurguladığı konulardan bir diğeri de çocuk denecek yaştaki kızların harcanmaları ve "mağdur" kadınlardır. İlk kez *Parasız Yatılı*'daki *Nehir* öyküsüyle gösterir kendini bu durum. Henüz on üç yaşındaki küçük kızı ablası bir izin dönüşünde çalıştığı ağanın evine götürür:

"Yusuf Ağanın erimiş adaleleri sarkık karnının ağırlığı kayıyordu sanki. Ellerini yanına sıkı sıkı yapıştırmıştı.

(...)

Gözlerini daha sıkı yumdu."

On üç yaşında ırzına geçilen bu küçük kız ağanın karısı olarak evin hanımlığına "terfi" eder. Füruzan bu öyküsünde küçük kızın yıllar sonra kadere isyanını nasıl farklı bir savunma mekanizmasına çevirdiğini ustalıkla anlatır:

"Güya ben hizmetçilikten gelmişim, aççıymışım. Nasıl da utanmazlar bunu demeye. Ablam filan yok. Arada topraklı mahalleye kimlere gidiyormuşum? İnsanlık borcu..."

Yine *Kuşatma* ve *Benim Sinemalarım* eserlerinde güç yaşam koşullarının fakir kenar mahalle kızlarını nasıl bir batağa sürüklediğini anlatır. *Kuşatma*'da ilkokuldan sonra öğrenimine devam edemeyen Nazan on iki yaşında çalışmaya başlar. Haluk Bey'le bir sinema locasına girdiği zaman ise henüz on dördündedir:

"Acı da acıydı hani, böylesini ilk kez duyuyordu. Ama aşağısındaydı, bacaklarının arasında sürüyordu şimdi öğrenme."

Benim Sinemalarım'ın Nesibe'si ise henüz on altı yaşındadır. *Kuşatma*'daki sinema locasının yerini, burada bir plaj kabini alır. Füruzan, Nazan ve Nesibe karakterlerini bir kitabın içindeki kahramanlardan öte gerçek bireylermiş gibi hissettirir bize, onların hikâyesini anlatmakla kalmaz, adeta yaşatır. Kitabı okurken bir "röntgenci" gibi hissetmeye, bir suç ortağıymış gibi tiksinti duymaya başlarsınız. Nazan'ın ve Nesi-

be'nin kadere boyun eğmişliği okuru hem kızdırır hem de bu çaresizliğe karşı isyan ettirir. Füruzan'ın yaptığı işte budur: Ustalıkla anlatmak.

Gecenin Öteki Yüzü'nde kendi hayatını yaşayan anne, çocuğunun gözü önünde farklı bir erkekle ilişki yaşar. Çocuğunu sürekli döver, aşağılar. Annesinin eve ikinci bir erkeği almasından sonra ilk ilişki yaşadığı adam küçük çocuğa annesinin bir "orospu" olduğunu söyler. Bütün bunlar çocukta telafi edilmesi güç yaralar açar. Eserde anne ve çocuk yeniden baş başa kalırken anne hayata tutunamamışlığının acısını oğlundan çıkartır ve çocuğunu sürekli aşağılar. Çocuğunu, yaşadığı kötü hayatın sorumlusu kabul eder ve onu hep ayak bağı olarak görür. Ancak hayatındaki tek sevdiği şey de çocuğudur. Burada da bir başına kalmış bir kadının hayat mücadelesine vurgu yapar usta yazar.

Gül Mevsimidir eserinde tertemiz bir sevdadan bahseder bu sefer Füruzan. Nazan ve Nesibe'nin çaresiz, karamsar atmosferinden sıyrılarak pırıl pırıl bir umut verir bu öyküsünde. Ancak düşlerde yaşanabilecek kadar tertemiz bir aşktır Rüştü Şahin'le Mesaadet'in aşkı:

"Beni sevdiğini, delice tutkun olduğunu bilmez değildim. İçinin kavrulduğunu biliyordum. Hiç direnmedim ona. Beni incitmedi, kokladı.

(...)

O gece en sona gitmedik ama onun vardı yere kimse varmadı bir daha.

(...)

Çıplaklığımız sabah aydınlığında fildişi gibi duru, günahsızdı.

(...)

Hiç olmazsa, insanı aşağılayan o şeyi Rüştü Şahin'le yapmamıştım..."

Füruzan mağdur kadınların hikâyelerine olan ilgisini *Ah... Güzel İstanbul* ve *Kırlangıç Balıkları* adlı eserlerinde de sürdürür. Her iki öyküyü de aynı tema etrafında örüntüler. *Kuşatma* ve *Benim Sinemalarım* eserlerinde görülen küçük kızları baştan çıkaran "gıcırtılı ayakkabılı" ya da "kol altları gevşemiş" adamların yerini bu sefer halkın arasından kişiler alır: Şoför Sarı Kamil ve Balıkçı Mehmet.

Ah... Güzel İstanbul'da Güney illerinden birine kamyonuyla yük taşıyan uzun yol şoförü Sarı Kamil'i uzun süre bekleyen ve dönmeyeceğini anlayan Cevahir, iki yıldır yaşadıkları tek odayı olduğu gibi bırakıp gitmeye karar verir:

"Cevahir işlediği yastık yüzünü katladı. Her şey sustu kafasında, akılık gerildi. Bahçeye açılan kapıyı kapadı. Pencere-

nin perdesini kapıyı aşana kadar çekip örttü. Oda yumuşak bir boşlukla doldu. Üstünü değiştirmek için soyundu. Güzel, yuvarlak boynundan muskası, altını sallanıyordu... Sarı Kamil, hiç de dedikleri gibi altına tamah etmemişti. Gerçi iki olma-mıştı altını ama...”

cümlesiyle vurur Füzuran. Cevahir'in Sarı Kamil'le yaşamaya başlamadan önceki genelev yaşamını inceden inceye hatırlatır. Ve bu cümleyle birlikte yaşamalarının güzelliğini anlatırken Cevahir'in de sonunu başlatır. Sarı Kamil gelecek diye hazırladığı, bayatlamaması için ev sahibine verdiği zeytin-yağlı dolmalarını anlatışı vardır. Bir süredir yaşamaya çalıştığı düzenli ev hayatına da veadır bu. Duygu yoğunluğuna şiirsel dokunuşlarını serpiştiren Füzuran'ın hikâyeciliğinin en belirgin özelliğidir bu aynı zamanda. Bu nedenle de Sait Faik ödülünü alması çok anlamlıdır. Çünkü Sait Faik de öykülerinde hep bunu yapmıştır.

Haraç öyküsünde köyden getirilip konağa bırakılmış ve hizmetçilik yapan Servet'in çocukluğunu, genç kızlığını, olgunluk çağını onun gözüyle anlatır. Servet'le birlikte konağın yirmi otuz yıllık yaşamını bütün devir değişikliklerini, yükselişini, çöküşünü, içinde yaşayanların bütün acıları, gülünç yanlarını yaşıtar okuruna.

“İri iri dirsekleri, fırlak diz kapakları, kol gibi kalın telli saçları, her şeye ‘evet’ deyişiyle,” herkesçe horlanan köylü Servet, yaşamının en güzel günlerini bir konağın dört duvarı içinde, bir aşağı, bir yukarı koşturarak harcar. En pis işlerden, Rusuhi Bey'in hayvani arzularına kadar her şeyde kullanılacak bir mal, bir eşya olan Servet konağın kadınlarının gözünde bir kadın bile değildir. Öyle değersizdir ki boşaltılmış, satışa çıkarılmış konakta tek başına üç yıl bekletirler onu. Sonra da onca yıllık emeğinin karşılığını konağın emektar dava vekili yaşlı Fatin Bey'le evlendirerek ödetirler.

Haraç ile *Gül Mevsimidir* birbirini tamamlayan, aynı gerçeği iki farklı bakış açısıyla okuyucuya sunan öykülerdir. *Haraç*'ta bir İstanbul konağı, bütün yaşamını o konakta hizmetçi olarak geçirmiş Servet'in bir pazar dönüşü yokuş boyu düşündükleri aracılığı ile anlatılır. *Gül Mevsimidir* eserinde ise benzeri bir İzmir konağı, konağın en büyük hanımefendisi olan yaşlı Mesaadet'in odasında tek başına geçmiş günlerini anımsayarak geçirdiği bir pazar gününün aracılığıyla aktarılır bize.

Belki kendi geçmişinde yaşadığı imkânsızlıklarından, belki de halkın en büyük özlemi olduğundan çocuk okutmak temasını da sık sık işler öykülerinde. Çünkü okuyan çocuk gelecek kaygısı yaşayan yoksul ailelerin bu yoksulluktan kurtulabilecekleri tek çıkış noktasıdır:

“Sen okulu bitirip öğretmen olunca. O zaman çalışmam hastanede. Beraber çıkar gideriz,” der *Parasız Yatılı*'daki anne.

Füzuran'ın öykülerinde belki de en belirgin özellik, hikâyeleri okuyup bitirdikten sonra kahramanların, sözlerinden çok görünüşleri, davranışları, bir şeye karşı tutkuları, vazgeçemedikleri bir alışkanlıklarıyla belleklerde capcanlı kalmaları, hiç unutulmamalarıdır. Duygu yoğunluğunu en çok da bunlarla verir.

Sevda Dolu Bir Yaz Füzuran öykücülüğünün zirve noktasıdır. Bu eseri geçip giden güzelliklere yazılmış dokunaklı bir ağıttır. Füzuran tüm ustalığını, olgunluğunu bu eseriyle aktararak bir başyapıt ortaya koyar. İnsanların zamanla ortaya çıkan yıkılmışlığını ve şaşkınlığını mekânla özdeşim kurarak anlatır. Tıpkı değişen İstanbul gibi. Yeni olan her şey yıkıcı ve şaşırtıcıyken eski olan yüceltilir.

TÜYAP ONUR KONUĞU: FÜRUZAN DİYE BİR ÖYKÜ

Özgün anlatımıyla Çağdaş Türk edebiyatına önemli katkılarda bulunan Füzuran eserlerinde toplumsal ve siyasal olaylara karşı her zaman duyarlı bir duruş sergiler. Öykü, şiir, roman, tiyatro, yolculuk, senaryo ve röportaj gibi edebiyatın ve sanatın birçok alanında eser veren Füzuran göçmenlerin yaşadıklarına, tek başına mücadele veren kadınlara, sıradan insanlara, yoksullara, çöken burjuva ailelerine ve çocuklara dek tüm öykü karakterlerini derinlemesine inceleyerek Türk edebiyatına önemli katkılar sunmuştur. Mükemmel bir gözlemci olan Füzuran, detayları anlatma konusunda ustalık payesine sahip ender yazarlardandır. Eserleri pek çok dile çevrilen Füzuran 2008 yılında yapılan TÜYAP İstanbul Kitap Fuarı'nın onur konuğu olur. Ve yapıtları çeşitli etkinliklerle anılır.

İyi bir öykü yazmak, kurgulamak çok zordur. Roman yazarların birçoğunun iyi bir öykü yazmakta zorlandığı bilinir. Bir öykü bir kez okunup kenara atılmamalı. Bir başucu eseri olmalı. Bu yüzden de dün okunan öykü, bugün de, yarın da okunabilir tatta olmalı. Füzuran'ın öykülerinde olduğu gibi bir şeyler katmalı insana.

Sait Faik'ten bu yana hiç kimsenin Füzuran kadar etki yarattığı söylenemez. Seçtiği konular o kadar bizdendir ki, samimiyeti ve duyarlılığıyla insanı can evinden vurur. Onun, öykülerinde ustalıkla ördüğü detayların hiçbirinde en ufak zorlama dahi yoktur. Yalın öykülerini ustalıkla ören ve öykünün derinlerine indikçe sunduğu detaylarla edebi doruğun zevkini yaşatan Füzuran, Memet Fuat'ın deyimiyle, “...edebiyatımızda bir olaydır.”

GÜRÜLTÜDE DUA ETMEK

Ece Temelkuran

Duaların kendi dili var.

Duaların, belki de her birinin, başka tanrısı var.

Dualar bir kitapta değil, hepsi bir kadının kalbinde. Çok eskiden bir kadının. Taş kadar eski. Su kadar eski. Buğday kadar eski. Daha da eski bir şey yok sanki.

Adamlar kandırdı hepimizi; inanmayı, esasen, kadınlar icat etti.

Dua eden yeri kırılmaz insanın. Ne yapsan kırılmaz. Tanrılar yıkılır. Dua yıkılmaz. Dua organlarımızın dili. Biz vazgeçsek onlar vazgeçmez.

Bu sözcükler bir dua kuruyor şimdi. “İyi bir şey olmuş olsun” duası. Olsun değil, olmuş olsun. Ben bilmesem bile. Ben orada olmasam bile. Ben, olmasam bile. “Ben” hiç olmasa bile.

Ben bu duayı ederken ülke yanmıyordu (Haziran, 2018) umutluydu- ben duayı bitirdiğimde ve ulaştığında dua kağıda (Temmuz, 2018)- ülke hala yanmamış olsun duası bu. Geleceğe edilen geçmiş duası. “Sevdiklerime bir şey olmasın” duası. “Sevmediklerime de bir şey olmasın” duası. “Artık bir şey olmasın, ne olur.” Bu, doğrutusu olmayan, bir muktedire yalvarmayan bir dua. Dualar tanrılardan eskidir zira.

Dua, bazen sadece insanlar arasında.

Dua, beklemekle kardeş. Bekliyorum şimdi. Söz söylüyorum ve bekliyorum. Dilek paraları gibi, buğday taneleri gibi top-rağa atılan, sözler atıyorum Türkçeye ve bekliyorum sonra, ne verecek geriye. Bir cevap bekliyorum yüzümüzü güldürsün diye.

Beklemek insana göre değil, bu yüzden var dualar, zaman geçsin, zaman güzel olanı getirene kadar, acıyı geçirene kadar zaman, hayatı değiştirene kadar, delirmeyelim diye. Bir gün yüzü göstere sin hayat diye; dualar. Her şey söylenip her şey yapıp bittikten sonra geriye hiçbir şey kalmadığında

dualar. Bir adalet inancı olarak var onlar. Adalet duygumuzun çekirdeğinde duruyorlar, oradan yükselip dilimize varıyorlar. Çünkü adaletle inanmak tanrılardan daha ihtiyar.

Dualar hayatı değiştirmez oysa. Ne zaman umursar onları ne de tanrılar duyarlar. Dualar bizi değiştirir. Küçük sabır lokumları onlar. “İçini ferah tut,” diyen bir şarkının tatlı nakaratları. İçimizden sadece birinin bile “İyi olacak,” dediğinde hepimizin, her şeye rağmen ona dönüp bakması. “Yok canım,” demeden önce yaşanan o kısacık ve aydınlık tereddüt. Dualar bunlar. Şimdi bize çok gerekiyor lar.

Kahve içiyorum sabahları. Bazı sabahlar sadece kahve içmek için uyanıyorum hatta, başkaca bir geçerli sebebi yok yataktan kalkmanın. Çok sigara içiyorum. İçmesem iyi de, içiyorum. Bazı sabahlar sigara içmek için uyanıyorum, nefes almanın yanı sıra ve bazen nefes alma sıklığında. “Bugünler bi’ geçsin” diyorum içimden, önemsiz bir adak gibi, “Bırakacağım hepsini.” Kelebekler evime ölmeye geliyor, kelebek ölümleri topluyorum durmadan yerlerden. Patır patır yazılar yazıyorum aralıksız. İki dilde sözcükler sıralıyorum kağıda. Ama sadece birinde dua ediyorum. Türkçe. “Bu dili konuştuğum toprakları da elimden alırlarsa,” diyorum “Nasıl dua edeceğim sonra? Hangi dilde?”

O yüzden diyorum;
Duaların kendi dili var.

Bebeklere, yeni açan çiçeklere ve yavru kedilere bakıyorum sokakta. Hayatın duası da onlar. “Bu sefer iyi olsun” duası hepsi. Dünya her gün ve her an belki de dua ediyor. “Bu sefer iyi olsun” diye her dilde, sözcüksüz olanlarda bile.

Dua ediyor musun sen de? Bu gürültüde. İçinin içinden, içinin çekirdeğinden diliyor musun, kimseye, sevmediklerime bile bir şey olmasın diyor musun? Dedin mi ya da bu dua sana ulaşmadan önce?

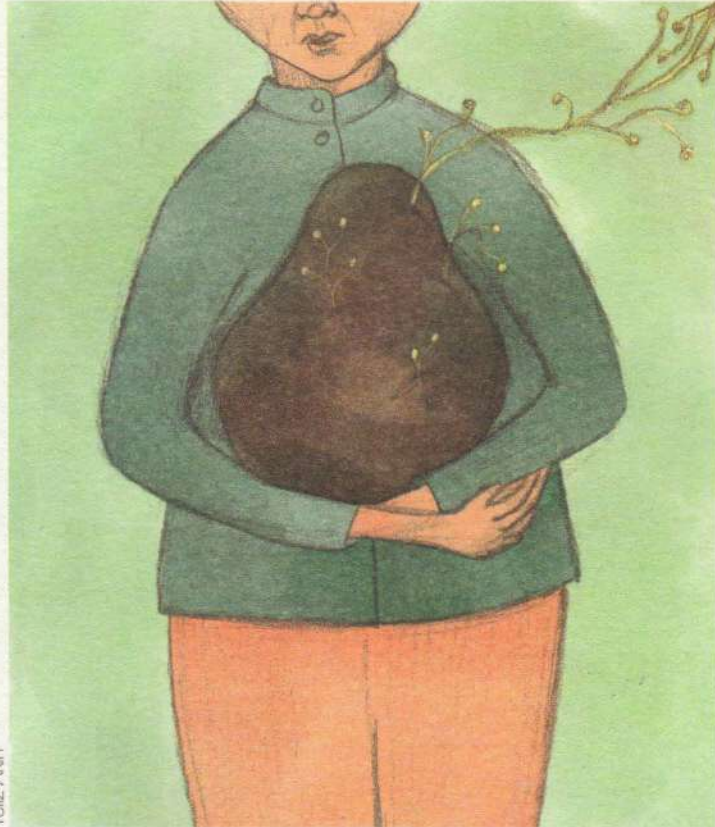
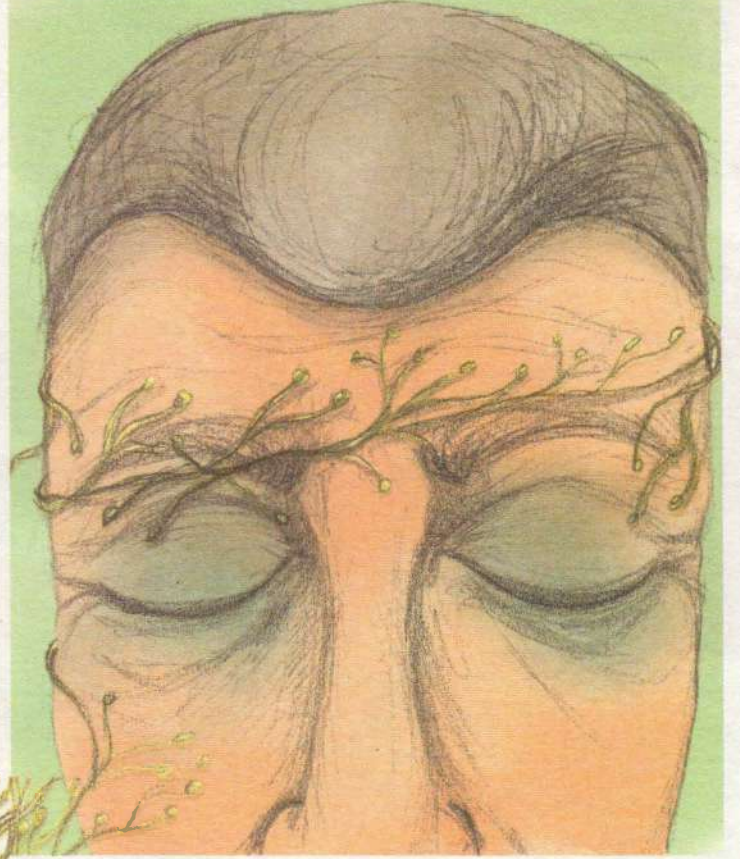

GÖĞSÜN ALTINDA YİRMİ MİLİM

İsahag Uygur Eskiciyan

Ada'ya...

Parkta döne dolana “Ben patates olacağım, ben patates olacağım,” diyen Ada’nın sevinci dünya tarihinin hangi dönemine konu olmuş, diye hatırlamaya çalıştım. Hafızamı yokladım. Arkadaş meclislerinde kabul etmemekte direktsem de yaşlanmışım, unutkanlaşmışım ve artık her şeyi karıştırıyorum. Bu itirafı bana her program için bir servet ödeyen televizyon kanallarına yapamazdım. Kütüphanemden tarih kitaplarına ayırdığım kısmın tamamını indirdim ki bu birkaç araba kitap demekti. Bir aylık bir çalışmayla, bazılarını hızlı bir yöntemle tekrar okuyarak, bazılarını göz gezdirerek, bazılarının da içindekiler kısmından faydalanarak çocuğun bu sevincinin benzerinin tarihte konu edilmediğini üzüntüyle öğrendim. Her maddesine birkaç buluş, miktarınca müsabaka ve birçok savaşın sığdırıldığı ansiklopedilerde de yoktu bu. Ama hikâyeler ne güne duruyor, dedim ve çocuğun sevinciyle beraber unuttuğumuz güzellikleri öykü olarak yazması için bir arkadaşımı aradım. Arkadaşım yaşlı bir yazar. Henüz konuyu açmamıştım ama telefonun ucundaki ses, şimdi müsait olmadığını birkaç saate bana döneceğini söyledi. Sorun değil, öylesine aramıştım zaten, dedim, kapattım ve akabinde numarasını rehberimden sildim. Aslında sorundu. Yıllar yılı ülkenin en büyük televizyon kanallarında tarih sohbeti yapan biri olarak

bir öykü yazamayacağım kesindi. Hiç de bu türü denemedim. Düzenli yazdığım gazetenin yayın yönetmenini aradım. Ona, adımın gizli tutulması koşuluyla bir öykü yarışması tertiplemek istediğimi söyledim. Ödül miktarı olarak ise diğer yarışmalarda olanın elli katı olacak, dedim. Dur dur, tam yüz katı, diye düzelttim. O yılın en pahalı, en prestijli ödülünde hediye miktarı beş memur maaşıydı. Ben beş yüz maaş ederini yuvarlayarak bir meblağ çıkardım. Ortaya bol sıfırlı bir rakam çıktı. Edebiyat için bu hafife alınmayacak bir servetti. Benim içinse aylık televizyon programlarımdan birazcık daha fazla demekti. Yayın yönetmeni Davut beni anlamakta güçlük çekti. Seçici kurul ise normal yarışmalarda beş kişi oluşuyorken bizde on beş kişi olacaktı ve bunların sekizi ilkökul öğrencisi, altısı ise ülkenin tanınmış eleştirmenleri ve yazarları olacaktı. Etti mi on dört. Biri de ben olacaktım, böyle bir kurul toplantısının şenliğini kaçırmak istemiyordum. İlkokul öğrencileri fakir semtlerden rastgele seçilecek ve asla bir başarı durumu kıstası gözetilmeyecekti. İş koordine edecek kişiye de yüklü bir meblağ verecektim. Davut’un -belki paradan dolaydı- kendisinin bunu yürütebileceğini söylemesi beni rahatlatmıştı. Çünkü bu işin arkasında benim olduğumun ortaya çıkmasını istemiyordum. Üç ay sonra sonuçlanacak biçimde her şeyin ayarlanmasını istedim ondan. Telefonu kapattım.

İki gün sonra yarışmanın afişi gazetenin arka sayfasında tam sayfa olarak yayınlandı. Afişin tam ortasında toprağını pütürlü gözeneklerinde koruyan, hafif çimlenmiş avuç içine zor sığabilecek kadar iri bir patates vardı. Patates kalp şeklindeydi ve sıcaklık yayıyordu etrafına. Öyle ki bu sıcaklık gazeteden taşıyordu. İtalik harflerle, *“Döne dolana, ‘Ben patates olacağım,’ diyen çocuğun neşesi ve unuttuğumuz güzellikler konulu öykü yarışması...”* yazıyordu. İyi ki seçici kurul üyelerinin alfabetik sıraya göre dizilmesini istemiştik. İlk sıralarda ilkokul üç ve dördüncü sınıf öğrencilerinin adları vardı. Ülkenin tanınmış yazar ve eleştirmenlerin adları, benimkiyle beraber ortalarda kalmıştı. İyi, belki artık, kibrimizi, hırslımızı sorgulamaya başlarız. Son iki jürinin ise birinci sınıf öğrencisi olması beni çok mutlu etmişti. Ödül miktarı ise altın renginde bir yıldızla işaretlenmiş, inanmayan gözler için meblağ yazıyla da yazılmıştı. Kısa sürede haber zelzele etkisi yarattı. Uzaylılar ülkeyi işgal etse ancak bu kadar konuşulurdu. Yarışmayı düzenleyen kurum ya da şahıs merak edilmeye başlandı. Davut bunları bir bir bana bildirdi. Görev tanımında bu bilgilendirmeyi şart koşmuştum. Her defasında, yarışmanın salâhiyeti için bu bilginin tereddütsüz sır kalmasında fayda olduğunu hatırlatarak telefonu kapattım. İlanın henüz ikinci günü olmasına rağmen etkisini gösterdi. Bir çocuğun neşesi ve unuttuğumuz güzellikler, konusu sık sık gazete makalelerinde, televizyon programlarında işlenmeye başlandı. Hem sorumluluğumda olan programda hem de davetli olduğum programlarda da bu mevzu konuşuldu. Bir süre kralların, liderlerin savaşlarını, aşklarını, seferlerini konuşmayı bıraktım. Çocuklarıyla neşeli günlerinden anekdotlar paylaşmaya başladım. Bu çok ilgi görünce ek program teklifleri aldım. Böylelikle yarışmada ödül olarak vereceğim meblağı da bu programlardan arttırmış oldum. Akşam, ana haber bültenlerinden sonra genellikle prenslerin, şehzadelerin sevinçlerini konuşuyordum; gündüz programlarında ise dünya mutfaklarından, yemek tarifleri eşliğinde patatesin tarihçesini anlatıyordum. Bazı kanal ve programlar işi abartmıştı. En fenası gece kuşağıydı. Patatesin cinsellikteki yeri ve önemi, diye seri programlar başladı. Çocuk sevinci ve patates temasının sık işlendiği programlar dünya kamuoyuna da sıçradı. Patatesle poz veren dünya liderlerin sayısı başkanımızla poz verenlerin sayısından katbekat fazlaydı. Bir süre sonra Birleşmiş Milletler önümüzdeki yılı Patates Yılı olarak ilan ettiğini duyurdu. Aynı hafta içerisinde Nobel ödüllü aydınlar, *“Dünyayı Patates Kurtaracak”* bildirisini yayınladı. Bu uzun bildiri şöyle bitiyordu: *“Açlık çocuk sevincinin önündeki en büyük engel; açlık krizine karşı patates dünyayı kurtaracak.”*

kulaklarındaydı. Bu yarışmanın nelere vesile olduğunu şaşkınlıkla anlatıyordu. Tabii her gün gelen öykü sayısı kadar, bu işin arkasında kimin olduğunu öğrenmek isteyenlerin telefonları da artıyormuş. Gazete makalelerinde, haber yorumlarında birçok isim dolaşıyordu. Ülkenin en zenginleri de vardı listede. Bazıları kesin dille reddederken bazıları, konu hakkında demeç vermekten sakınıyordu. Davut, kimse senden şüphelenmiyor, dedi. Buna sevinmiştim. Tek amacım o öyküyü bulmaktı. Ayrıldık. Başımı yastığa koydum. Ömrüm boyunca bu kadar hafif bir kafayla yatağa girdiğimi hatırlamıyorum. Huzurlu. Daha ne isteyebilirdim ki, çocukların sevinçleri konuşuluyordu. Yatağın yanı başında duran defterimi aldım. Her gün elime aldığım bu deftere bu gece kalemim farklı dokunuyordu. Öyle huzurlu bir uykuya müjdelendim. Uyanacağım dünya aslında güzel bir yerdi.

Komisyondan toplanacağı gün gelip çattı. Yüzlerce öykü arasında en iyisini seçmek kolay olmayacaktı. Seçici kuruldaki yazar ve eleştirmenler, Davut’a, değerlendirme için on günlük zamanın yetersiz olduğunu söyleyip durmuşlar. Çocuk üyelerden ise herhangi bir itiraz gelmemiş. Hatta çocukların hepsi bu on günlük zamanın ilk gününde öyküleri değerlendirmiş, geriye kalan dokuz gün boyunca oyunlarına devam etmişler. Davut bunu bana anlatınca gülmekten kırıldım. Kurul toplantısı öncesi eleştirmen ve yazarlardan oluşan kısım soğuk dosyalar ya da deri çantalarla geldi. Çocuklarınsa çizgi film motifli çantalarında tek öykü vardı. Ben ise yaşlı tarafta olmama rağmen çocukların rahatlığıyla gelmiştim. Bir punduna getirip oy kullanmayacaktım. Onlar bilmece de yarışmayı tertipleyen kişi olarak öyküleri değerlendirmem doğru olmayacaktı. Ödül töreninden sonra nasılsa tüm öyküleri tek tek okuyacaktım. Sırf eli boş gelmiş olmayayım diye yüzlerce öykü içerisinde rastgele üç tane seçmiş, okumakta olduğum kitabın arasında getirmiştik toplantıya. Beni daha önceki toplantılardan bilenler bu halime şaşırdılar. Yoğun, yorgun ve biraz da hasta olduğumu, söyledim. İyi dileklerini aldım. Toplantıyı Davut yönetecekti. Göz göze geldik. Çocuk üyeler oyuncaklarıyla gelmişti. Yuvarlak masada arabasını süren, bebeğiyle oynayan çocukların karşısında biz fazla korkunç kalyorduk. Aralarından biri, birinci sınıf öğrencisi olan kız, Davut’a doğru parmak kaldırdı. Tualete gidebilir miyim öğretmenim, diye sordu. Tabii, diyerek toplantının yazmanından onu tualete götürmesi için yardım istedi. Diğer çocuklar da yine aynı gerekçeyle izin istediler. Bu aramızda gülüşmelere neden oldu. Yetmişlik yazar da parmak kaldırıp tualete için izin isteyince koptuk.

Hızla yayılan haber ve dakika dakika büyüyen ilgiyle her gün yüzlerce öykünün yarışma komisyonuna geldiğini öğrendim. Akşam yemeğinden sonra Davut’la bir araya geldik. Ağzı

Toplantıya geç de olsa başladık. Davut ödül için önereceğimiz öykü isimlerini yazmamız için bize formlar dağıttı. İkinci sınıf öğrencisi olan kurul üyemiz, kibar bir şekilde parma-

ğını kaldırdı “Öykü başlığını kırmızı kalemle mi yazacağız?” diye sordu. Davut hafif bir tebessümle gözlerime baktı önce, sonra çocuğa dönüp soruyu yanıtladı “İstediğiniz kalemle yazabilirsiniz,” dedi. Yan yana oturan birinci sınıf öğrencilerinden biri parmak kaldırdı, “Öğretmenim Hasan benden kopya çekiyor,” dedi. Hasan itiraz etti: “Öğretmenim gözüm yanlışlıkla kaydı.” Forma adımı soyadımı yazdım. Ödül için önerilen on öykü başlığının altına evden çıkarken rastgele seçtiğim üç öykünün adını yazdım. Davut’la bunu önceden konuşmuştum. Benimkini işleme almayacaktı. Birkaç dakika sonra Davut, yazmandan formları toplamasını istedi. Yazman denileni yaptı. Ben Davut’un hemen sağındaydım. Öne çıkan öykülerin karşısında aldıkları oyları yazdı. Hazırladığı tabloda bir öykü karşısındaki işaret sayısı beni heyecanlandırdı. Davut bize öne çıkan ilk beş öykünün adını söyledi. Büyüklerin, ama bu nasıl olur, diye itiraz ettiği sırada, çocuk üyelerin alkışları geldi. Eleştirmenlerden biri “Ama benim seçtiğim iki öykü hem yalınlık hem de dildeki akıcılıkla insanın yalnızlığını imgeler aracılığıyla iyi yansıtıyordu ama ilk beşin içine girememiş,” dedi, “Böyle bir şey olabilir mi!” Davut puanlama tablosunu gösterdi. Yazman ilk beşteki öykünün kopyalarını çıkarıp bize dağıttı. Bunları tekrar okumamız için zaman isteyip istemediğimizi sordu. Çocuklar hep bir ağızdan, isteriz, deyince toplantıya bir saatlik ara verdik. Ara vermemizi isteyen çocuklar oyuncuklarıyla bir saatlik süre boyunca oynadı. Yarışmadan sonra okumayı planlıyordum ama merakım ağır bastı. Öyküleri okumaya başladım. İlki anlatıcının kendi çocukluğundaki neşesini babasının ona aldığı bisikletin çalınması üzerinden anlatıyordu. Bana göre vasattı. İkinci öykü, ikiz kardeşlerin oyuncaklar üzerinden kavgalarını ve sonraki hayatları boyunca sürdürecekleri bir rekabetin filizlenmesine neden olan aynı şeye karşı duydukları sevginin ilk zamanlarını anlatıyordu. İlkinden iyi olsa da anlatıcı akıcı olmak isterken tüm cevherlerini yitirmişti. Üçüncü öykü, bir bebek fil öyküsüydü. Dikkatimi çekti ama bir süre sonra fili insan üzerinden kişileştirmiş olmasının belirli çığlıklara neden olduğunu ve bunun öyküye berbat bir hava kattığını gördüm. Bitirmeden elimden bıraktım. Dördüncü öykü, tren garında su satan çocuklar üzerinden çocuk sevincini anlatıyordu. Başarısızdı. Beşinci öykünün başlığını görünce heyecandan titredim: Yerin Altında Yirmi Santim. Kartofel rumuzunu seçmişti yazar. Rumuzun altındaki ithaf bende şok etkisi yarattı. “Tüm çocuklar adına Ada’ya...” yazıyordu. Yarışma fikrini doğuran, “Ben patates olacağım,” diye döne dolana parkta oynayan çocuğun adı gerçekte Ada’ydı. Buna şahit olmam da çocuğun adını öğrenmem de tamamıyla tesadüftü. Bunu kimseye anlatmamıştım. Herhalde bu ithaf da tesadüf olmalı diye düşünerek öyküyü okumaya başladım. Bu öyküde bir toprak cininin çocuk olmak için koyduğu şartları yerine getirmiş bir küçük patatesin sevincini toprağın yirmi santim altın-

daki yaşantısıyla anlatıyordu. Ufak patates, cinin verdiği sözü yerine getirmesini beklerkenki heyecanla sabahı karşılamaya hazırlanıyordu. Öyküyü okurken çocukluğumda yutmaya çalışırken boğazımı tıkayan leblebi tozunun aniden havalararak damağıma yapıştığını ve nefes almanın zevkini anladığımı o ilk anın tadını alabildim. Evet, aradığım öykü buydu. Bir saatlik aradan sonra Davut bu beş öyküyü değerlendirmemiz için formlar dağıttı bize. Bu kez üç öykünün adını ve yazarın rumuzunu yazmamızı istedi. Hiç tereddütsüz formu doldurdum. Kurulun eleştirmen ve yazarlardan oluşan üyeleri, oylarının henüz okumaya geçmeyen bu çocuklarla bir sayılmasının anlaşılabilir bir şey olmadığını söyleyip durdular. Davut itiraz etti, “Size başta böyle olacağı söylendi, herkesin eşit derecede söz sahibi olacağı söylendi ve başka bir şey düşünülemez bile.” İkinci sınıf öğrencisi büyükler adına konuşan yaşlı yazara ilgi fırlattı. Davut çocuğa “Ama bu ayıp,” dedi. Çocuk, sinirli hâliyle komik bir şekilde, “O başlattı, ben okumaya geçmemiş olabilirim ama annem bana okudu, öyle seçtim öyküyü,” dedi.

Yazman formları toplayıp Davut’a verdi. Puanlama tablosuna oyları tek tek yazdı. Kısa sürdü. Yerin Altında Yirmi Santim öyküsü sekiz oy almıştı. Bu da tüm çocukların oyu demekti. İkinci öykü, dört oyda kalmıştı. Tekrar bir değerlendirmeyi gereksiz kılacak bir farktı bu. Davut bu hâliyle ödülün sonucunu onayladı. Hepimiz bu onay kâğıdını imzaladık. Çocukların sevinci görülmeye değerdi. Biz de alkışlarımızla onlara eşlik ettik. Yaşlı eleştirmen hariç. O yine ilk beşe girmeyen öykünün akıcılığı deyip duruyordu. Çocuklar “akıcı amca, akıcı amca,” diyerek onunla dalga geçmeye başladılar. Eleştirmen bunu kaldıramamış olacak ki, “Yetişmem gereken bir planım var,” diye izin istedi. Zaten toplantı bitmişti.

Şimdi sıra öykü sahibini aramak ve ödülü açıklamaktaydı. Davut yazmandan yazarın iletişim bilgilerini istedi. Yazman hazırlamıştı bile. En yaşlı üye olarak benim aramam istendi. Davut sözlerinden çok gözleriyle ısrar edince kabul ettim. Aradım. Operatör böyle bir numaranın kullanılmadığını, çevirdiğim numarayı kontrol etmemi söyledi. Tek tek rakamları kontrol ederek tekrar çevirdim numarayı. Yine aynı ses. Davut’tan kontrol etmesini istedim. Numarayı doğru çeviriyordum. Başka da iletişim bilgisi yok, dedi yazman. Kimlik bilgilerini istedim. Kimlik bilgilerini görünce şok oldum. Diğerlerine belli etmemeye çalıştım. Kırkımı çıkarana kadar olan adım vardı. Ailemden vefat edenler dışında bunu bilen tek kişi vardı: O da bendim. Şaşkınlığımı fark eden Davut’a döndüm. Kısık sesle “Bu yazar öyle derinlerde ki ona bir daha ulaşamam,” dedim ve içimden tamamladım “Göğsümün altında yirmi milimlik bir derinlikte.” Davut şaşırdı “Anlamadım,” dedi. “Ben de anlamadım ama sanırım birazını anlatabilirim,” dedim.

TABLO

Reyhan Özçelik

Ölüm, canlı bir organizma hâlindeyken yapılan, belirli standartları ve özgünlüğü olan bir eserin değerini ansızın arttırbilirdi. Onun yaptığı yağlı boya tablolarının karşısında dururken zihnimi esir alan düşünce buydu. Tuvalin üzerindeki renk cümbüşünün bende oluşturduğu duygunun içinde kaybolmam gerekirken onun yokluğunun oluşturduğu boşluk his-sinden aşağıya doğru yuvarlanarak kayboluyordum; yuvarlanırken de üzerime renkler sürülüyor, eşsiz bir tablo hâlini alıyordum.

Ben, tabloydum.

Ben, onun varlığından doğan ve yokluğunda yaşamaya devam eden bir tabloydum. Onun en realist, aynı zamanda da en sürrealist çalışmasıydım. *“Her sürrealist çalışma realizmden bir parça taşır,”* derdi o, *“gerçek olmadan, gerçeküstü var olamaz.”* Belki de tezinde haklıydı, gerçek diye nitelendirdiğimiz şeyler olmasa veya gerçeklik algımız olmasa gerçeküstücülük diye bir kavram var olamazdı. Tablolarının her detayında gizlenen onun bu tezinden ben de payıma düşeni almıştım.

Üzerimdeki beyaz, uzun elbisenin uçlarında kalın bir mum tabakası vardı ve ısının etkisiyle sıvılaştıran mum damlaları, omuzlarımdan gövdeme doğru hafif kıvrımlı çizgiler çizerek akmaktaydı. Siyah saçlarımin birkaç teli ise birleşmiş, fitili andıran bir görüntü oluşturmuş ve ucuna dokunan ateşle alevleneli birkaç yıl olmuştu.

Ben, onun birkaç yıl önce çizdiği bir tabloydum. Ruhuma onun fırçasındaki boyalar sürüldüğünden bu yana söylediğim söz daima buydu. Ben onun tablosuyum. Üzerimde kendine âdeta yeni bir form kazanan şekiller, hisler, derinlikler vardı. Birkaç tel saçımın birleşmesiyle oluşmuş fitil, varoluşsal bir arzuyu temsil ediyordu. Fitilin ucundaki ateş yaşamayı, mum ise yaşamın tükenişini... Tuvalin bembeyaz dokusuna zamanla bir nakış gibi işlenen boyalar, onun bu fikrinin somutluğu için fırça darbeleriyle beslenip anlam kazan-

mıştı. *“Bir fikri,”* derdi o, *“notalarla anlatabilirsin, sözlerle, mimiklerle, dansla, çizgilerle, boyalarla... Anlatmak istediğim fikirlerim için boyaları ve çizgileri yoldaşım olarak seçtim.”*

Fikirleri için ona yoldaşlık eden boyalar ve çizgiler, iki gün sonra bir sanat galerisinde sergilenecekti. Bunun hayalini kurarken onun kalp atışlarının hızlanışını, gözlerine dolan umudu ve heyecanı, bu uğurda vereceği mücadelelere ant içmişçesine dudaklarına çarpan nefeslerini bilirdim. Şimdi kurduğu o hayal gerçeğin tadına bakmak üzere hazırlanı-yordu ama o yoktu.

Annem yoktu. Üç gün önce, kaderin göz kapaklarına yazdığı sonla birlikte ebedi bir uykuya dalmıştı. Üzgündüm, ağlamaklıydım, yorgundum bu yüzden. Onu kaybedip her çizgisinde onu hatırlatan tabloların arasında olmak ruhumda derin bir ızdırıp kuyusu açılmasına neden oluyordu. *“Benim en kıymetli tablom sensin,”* derdi o, saçlarımin okşardı. *“En realist eserimsin. Tuvalime senin portreni çizdim ancak realiten, beni sürrealistliğe itti. Yaşama arzun, yaşamın, yaşamı tüketişin...”*

Ben tabloydum ve tablo olmanın ruhunu tüm hücrelerimde hissediyordum. Sanki damarlarımdan kan değil boya akıyor, ciğerlerime şeffaf hava değil de renk kümeleri doluyordu. Delicesine bir histi ama güzel ve etkileyiciydi.

Ben tabloydum ve tablo hâlindeyken karşılaştığım tablolar da vardı. Dün, Salvador Dali’nin *Belleğin Azmi* ve *Uyanmadan Bir Saniye Önce Nar Etrafında Uçan Arının Sebep Olduğu Rüya* tablosuyla, bugün de Pablo Picasso’nun *Ağlayan Kadın* ve René Magritte’in *Bu Bir Pipo Değildir* tablosuyla karşılaştım. Bu, kaldırımda yürürken tanıdığım birisiyle karşılaşmak ve onu hafifçe bir tebessümle selamlamak kadar doğal bir olgu olmaya başlamıştı benim için. Tabloların dünyasında yaşamak böyleydi, o tablolar dünyasına katılmak için verilen mücadele ise paletteki kırmızı boya gibiydi. Kanlıydı.

ZİYAFET

Ali Furkan Çalışkan

Masanın öteki ucuna dizilmiş,
Dışı asite bulanmış elmaları
Elinle bana doğru it.

Üstümüzde, içip içip inleyen
Kaplan postuna sarılmış bir adamın hayaleti.
Anaerkil imgeler
Dikkat dağıtıyor.

Sessizlikte sesi aramak,
Hepimiz dillerimiz bağlanmış gibi sıralandık
Siren etkisi yaratan çatal bıçak sesleri
Ağız şapırdatmalar.

Keçi sakallı, kaşları birbirine girmiş,
Homurdanıyor, çerçeveyi çirkinleştiriyor
Aşağılayıp tahrik ediyor
Henüz uyandırılmamış, dürtülmemiş
Biz suspus.

Ya geri püskürt ya da kucak aç
Zivanadan çıkanın
Gemici düğümü atılmış halatlarına.
Tepemizde gergin yaylılar
Aşağılanmanın senfonisi
Biz suspus, o doymak bilmiyor.

Bir kadının gururu öfkeye,
Nefreti çılgılığa dönüşebilir
Kırılabilir, kabuk değiştirebilir
Göğüs kafesinde pusu kuran
Kaşmaktan irinini akıttığın yaran gibi.

Sahiplenildi ve çalındı
İtiraz yok
Değişim yok
Uzlaşamaz
O kemiklerini katlayarak masada süründü
Çöpleri midesine akıttık
Kendi uykusuna daldı
Toparlanabiliriz.

Rabia Aydoğan

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN, EL KİTABI

Nazlı Başaran

Ellerimle yaptım her şeyi.
Mesela insan elleriyle öldürebilir birini
Ya da çıkarabilir rahimden bir bebeği.
Eller bilir olan biteni.
Çünkü herkes herkesi ellerinden tanır.
Annem mesela hâlâ annesinin elini zihninde taşır.
Bu yüzden ellerimi hiç sevmiyorum.
Hemen her şeyi açık ediyorlar.
Ben konuşmadan konuşuyor,
ben daha gitmeden gidiyorlar.
Hey gidi ellerim, nereye?
Nereye gidiyorsunuz böyle?
Ben ellerim olmadan da yaşarım ki.
Ellerimde başlıyor diyemediklerim
yavaş yavaş çıkıyor gözlerime
ha düştü ha düşecek derken dilime
düşmüyor zalim ölüsü
mıh gibi kalıyor içimde.
Alsam taşı vursam kafama
O görse, onlar görse
ayıplasa beni büyüklerimiz.
sonra yadırgasa beni herkes
birileri gelse kafama dayansa
eller yukarı dese
bir yağmur yağsa o şehirde,
o an sinsice,
kahrımdan saçlarınız kar dökse
Sabahattin Ali, mezarından kalkıp gelse.
Gelmiyor işte!
Gelmeyecek de!
Ben masaya ellerimi koydum,
yaydım şöyle en şehvetlisinden.
Dedim bak bunlar el, benim ellerim.
Kursağıma kadar acıya battım,
bu ellerle çıktım.
Bu eller ki; bazıları için Kutsal Kudüs.
Bazıları için; köşe başındaki market.
Eğrisiyle doğrusuyla benimdirler, kabul et.
Kapı çalındı, o ara.

-Aldım içeri, tanrı misafiri-
Oturduk "vatan yahut silistire" diyoruz.
Vatanım yok benim diyorum, ellerim var.
İnsan olana el yeter.
Nedir bu kavgalar?
Yanmış ocaklar?
Sırtıma yüklendim düşen her yaprağı
Kavgası ekmek olanı.
Örseleniyor gururum
Çünkü misafirim gülüyor.
Kapılar kapanıyor ardına kadar,
Göz ucuyla biri birinin boğazını sıkıyor.
Hey gidi ellerim, nereye?
Gitmesenize.
Gidilir mi bu havada?
Taksi çok yazar.
Hava da yakındır bozar.
Düşe kalka, düşüne düşüne.
Ellerinin götürdüğü yere git yazdım bir önceki dönemece.
Tüm çıkmazlar içime çıkıyor,
Bu yasaklı fikirler benim sonum olacak,
Bunu bir ellerim biliyor.
Kendi halimde yaşasaydım diyorum
Kendi acımda kavrulsaydım nicesiyle birlikte.
Gitmezdi bu eller.
Ama olmadı.
Olmuyor.
Olmayacak.
Biliyorum.
Gayem yok, gayesizliğimden besleniyorum.
Kendime tavsiye notları yazıp sonra o notları özenlice yırtıp
atıyorum.
Sonuma bak.
-Ne olacak bu yüreğimin hâli?-
En önce insanlara üzülen ahali!
Eğer bir gün geçip gidersem yaşamlarınızdan,
ellerimden tanıyın beni.
Ellerim kimileri için; Kutsal Kudüs.
Kimileri için; köşe başı market.

KÖŞESİZ KÖŞE: CAZ, VEDA VE MÜZİĞİN GÜCÜ

İpek Atcan

Şimdi siz bu yazıyı okurken kendinize lütfen bir kahve yapın, rahat ettiğiniz bir köşeye geçin ve ses sisteminizi de hazır ve nazır hale getirin. Ya da kulaklığınızı takın, siz bilirsiniz. Çünkü mümkünse bahsettiğim her şarkıyı dinlemenizi istiyorum.

Hayat bazen tahmin etmediğiniz, ya da etseniz de görmek istemediğiniz yerden vuruyor, 'veda'dan.

Bir hayat, bir sevgi, bir duygu, farketmez. Bir şehir, bir sevgili, sevdiğiniz herhangi biri hiç farketmez. 'Veda' geliyor yanı başınıza oturuyor ve "hadil!" diyor. Sonra gelsin şarkılar, gitsin gözyaşları. Kabul edin ya da etmeyin, müzik böyle zamanlarda bir ilaç formunu alıyor.

O zaman ben biraz susayım ve sözler konuşsun...

Mesela Ella Fitzgerald, *Cry Me A River*. Neredeyse evde yanınızda söylüyormuş gibi bir his verecek Fitzgerald size ve yalnızlık hissinizi de bir nebze alıp götürülecek.

"Şimdi yalnız olduğunu söylüyorsun
Uzun gece boyunca ağlıyorsun
Eh, sen bana bir nehir ağlayabilirsin
Sel gibi gözyaşı dök bana.
Ben sel gibi göz yaşı döktüm sana
Şimdi üzgün olduğunu söylüyorsun
Dürüst olmadığın için"

Sonra oradan Queen Latifah'ya atlayıp *Don't Cry* açın. Çünkü herkes içten içe biraz affetmek ve affedilmek ister.

"Ağlama, ağlama bebeğim
Gözlerini kurula
Ve tekrar sevgili olalım
Çünkü biliyorsun sana hiç böyle davranmak istemedim.
Hadi tekrar deneyelim."

Yani "Caz mı? Ben pek caz sevmem." diyeni bile alıp götür, sürekleleyen şarkılardır bunlar. Müzik, kelimelere dökemediğimiz birçok şeyi alır, bizim için kelimelere döker, o kelimelerle cümleler kurar, bizim ağızımıza bir güzel yerleştirir,

beynimizi bir güzel açar ve aslında bizim adımıza konuşur. Amacım tabii ki sizi ağlatmak değil ama ağlamanın güzelliğini de yadsıyamayacağım. Fakat yanınıza gelen 'veda'ya da veda edebileceğinizi, "Hop arkadaş, dur bakalım." diyebileceğinizi biliyorsunuz değil mi? 'Veda'ya veda edip kaldığınız yerden daha güçlü devam edebileceğinizi? Sevdiğiniz şehirde yaşamaya, sevgilinize sarılmaya devam edebileceğinizi ve söz konusu bir ölüm değilse kimseyi kaybetmemeye gücünüz olduğunu biliyorsunuz değil mi? O zaman da mutlu ve de umutlu bir parçanın hiçbir zararı gelmiyor işte. Hemen Frank Sinatra'dan *Fly Me To The Moon*'u açıp düşen omuzlarınızı ve sürünen ruhunuzu kaldıracabilirsiniz.

"Benimle aya uç
Yıldızların arasında oynayalım
Baharın nasıl olduğunu göreyim
Jüpiter ve Mars'ta
Başka bir deyişle: elimi tut
Başka bir deyişle: öp beni
Kalbimi şarkıyla doldur
Ve sonsuza dek şarkı söyleyeyim
Sen özlem duyduğum her şeysin
Taptığım ve bayıldığım
Başka bir deyişle: lütfen, doğru ol
Başka bir deyişle: Seni seviyorum"

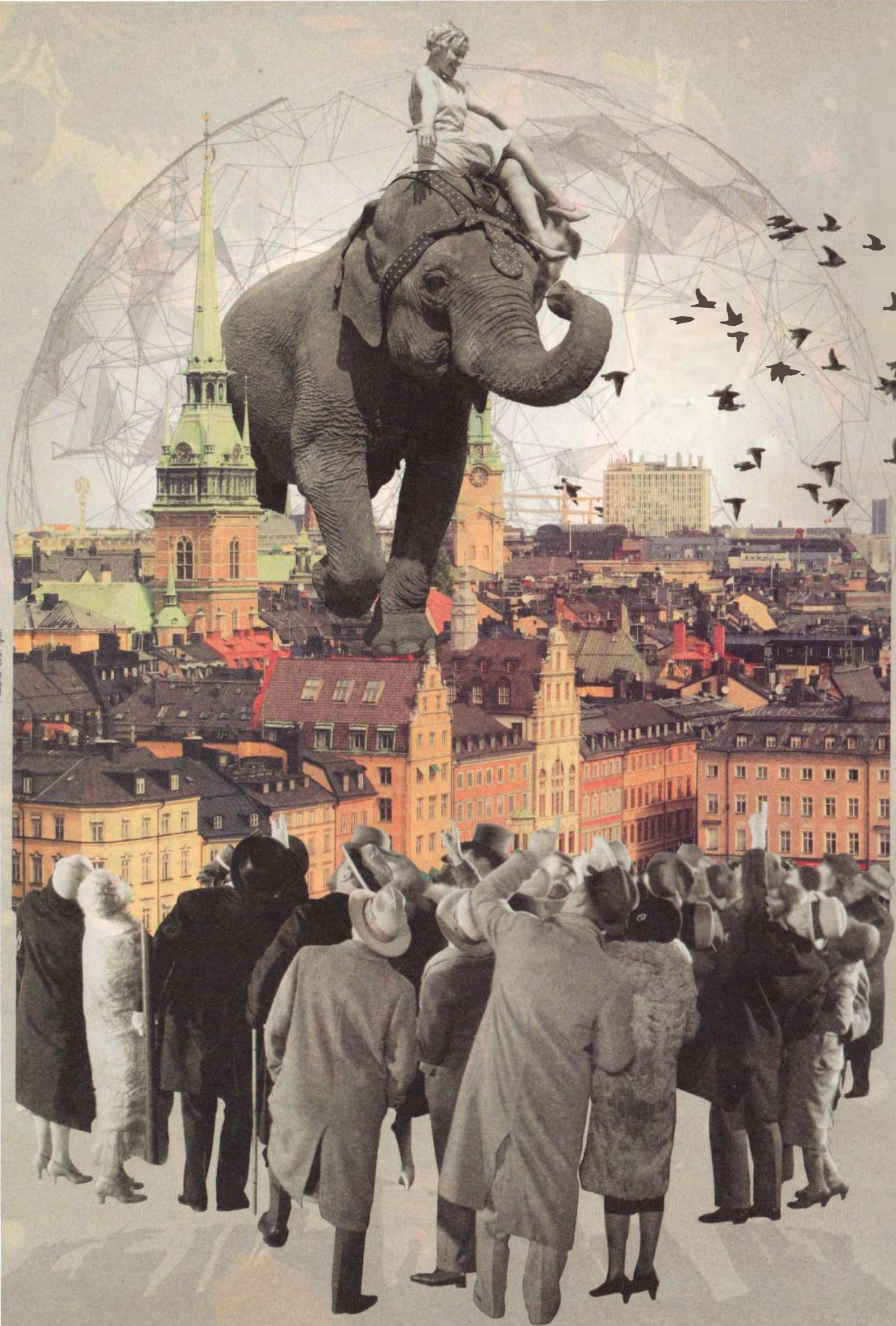
Bilmem beni ciddiye alıp da şarkıları dinlediniz mi ya da zaten bildiğiniz şarkılardı da mırıldandınız mı ama dinlediyseniz eğer ruhunuzdaki her türlü iyi ve kötü kıpırtıyı derinden hissettiğinize inanıyorum. İşte bu da müziğin tanımlanamayan gücü. Dinleyin, dinletin, iyileşin.

Son olarak, madem caz dedik birkaç konser önerisinde de bulunmak isterim.

3 Temmuz, Avishai Cohen
@ Sultan Park, Swiss Hotel The Bosphorus
6 Temmuz, Kurt Elling Quintet with special guest Marquis Hill
@ Uniq İstanbul
10 Temmuz, Nick Cave and The Bad Seeds
@ KüçükÇiftlik Park

Akemi Bayhan

Hür doğdum
hür yaşarım
Kime ne kime ne
Köle miyim
sana ben?
Sana ne sana ne

Söz: Ülkü Aker, Sana ne Kime ne (1975)

Müzik: Filippou Nikolaou

Seslendiren: Ajda Pekkan

GÖRÜNDÜĞÜ GİBİ DEĞİL

Cansu Cindoruk Ayhan

Hiç olmayacak bir yerde,
Hiç olmayacak bir laf ettim.

Uzun zaman ne yakışksız işlere bulaş-
tığımı düşünüp durdum.

Dünyanın şu dalavereli düzenine ayak
durmak elbet beni de üzmüştü. Sonra
bu üzüntüm dilime vurunca bir bülbül
gibi şakiyiverdim.

Aynanın karşısında bile dile getireme-
diğim bu hikâyeyi, bir masa dolusu
yabancıların arasında anlattım.

Flavia Aydoğan

Yıldızların yanıp söndüğü, gece kuşlarının ötüştüğü böyle eşsiz bir haziran akşamını da ancak benim gibi bir münasebetsiz darmadağın edebilirdi.

Başta her şey olağandı. Herkes işinde gücündeydi. En azından, öyle görünüyordu. Takım elbiselerimizle buluştuğumuz bir sofrada, kimseyi tanımayan olmanın verdiği bir sessizlikle çayımı yudumluyordum. Yıllarca görüşmediğim, en az benim kadar vefasız bir dostumun ısrarıyla buraya gelmiştim. Gelmez olaydım. Şahit olduğum yüzler, sözler artık ölsem bile hafızamdan silinmeyecekti.

Masanın başında sinekkaydı tıraşlı, donuk suratlı bir adam oturuyordu. Yanındaki ruhu içine çekilmiş kadın ise arada bir ona dönüp mınıldanıyordu. Etraflarına bir perdenin ardından bakıyormuş gibiydiler. Kendilerince bir üstünlük yarışı düzenlemişlerdi. Hep en doğrusunu onlar biliyormuş gibi sözler sarf ediyor, verilen cevapları ise hiç dinlemiyorlardı. Bazen birbirlerine hak veriyor, fakat genellikle kendi aralarında dahi sürtüşüyorlardı. Kaçak göçek bakışlarından yakaladığım kadarıyla da gizli bir ilişki içerisindeydiler. Ancak böyle insanları bilirsiniz, günahlarını başkalarıyla paylaşmadıkları sürece cennetlik olduklarına inanırlar. Bir avuç insanın pohpohlamasıyla göklere yükselir; bir o kadar hızlı yere düşerler. Herhangi bir iyiliği, kötülüğü kendi insan aklımızla yargılamak doğru olmaz fakat yeri geldiğinde yargılanmaktan da korkmamak gerekir. İşte beni bu masadaki bir avuç aptaldan ayıran tek şey, bir o kadar aptalca olan cesaretimdi.

Ben bu samimiyetsiz ortamda sakince çayımı yudumlamaya devam ettim. Karşımdaki susmak bilmeyen adam ise açıklıktan çıkmışçasına yemeklere saldırdı. Çok yiyen ve çok konuşanları oldum olası hiç sevmemişimdir. Üstelik bu adam bir de sürekli kendini övüyor, hâlihazırda kazandığı parayla asla sahip olamayacağı küçük oyuncağını gözümüze sokarcasına bileklerini sallayıp duruyordu. Birinin kendisine saatinin ne kadar şık göründüğünü söylemesini bekliyordu ancak o şanslı insan ne yazık ki ben değildim. Yine de bu masada kendisini övgüye boğabilecek bir düzine insan vardı.

Bu sırada en az benim kadar vefasız olan dostum ise herkese gülücükler satıyor, kimseyle kötü olmamaya çabalarken sonunda herkesle kötü oluveriyordu. Özünde ne fettan olduğunu şimdilik bir ben biliyordum. Kendisiyle olan bu kısa görüşmelerimiz de bu yüzden hep mide bulantılarıyla sona eriyordu. Tam çaprazımdaki genç hanımdan maruz kaldığım çapkın bakışlar arada bir kafamın dağılmasına sebep olsa da hep aynı şeyi düşünüp duruyordum. Ben nasıl bu sahte insanların arasında dünyaya gelmiştim? Tamam, insanoğlu üstün bir varlıktı da bunu sürekli birbirimizin yüzüne

vurma çabamız niyeydi? Sanki hepimiz günahsız, annemizden doğduğumuz günkü gibiydik. İki yüzlülükte sınır tanımayaya karar vermiştik.

Geçtiğim, gördüğüm hiçbir yer masum değildi.

Her yer en az bu kadar itici; bir bu kadar samimiyetsizdi. Herkes iyi polisi oynamaya karar vermişti.

Sonunda öyle sıkıldım ki bu işten, sazi elime almaya karar verdim. Önce yanımdakine, sonra karşımdakine anlatmaya başladım. Biraz kendimden bahsettim. Günümü, gecemi dile döktüm. Baktım ki ilgilerini çekiyorum; biraz da bazı şeyleri abartmaya karar verdim. Yok, hiçbir yerin müdürü falan değildim. Ama öyleymiş gibi yapsam, ne fark ederdi? Bu insanlar sizi karşılarında duran, büsbütün benliğinizle dinlemezlerdi. Bunların kulağında çınlamak için bazı yalanlar söylemek gerekirdi. Mesela bir şirketim olsa ve yatlarım katlarım... Burada ve dahası hiçbir yerde, yüzüme bakmayacak insan kalmazdı. Hem benim de bir hikâyem vardı. Yüzüm ak, gönlüm ferah iken anlattığım bir hikâyeydi. Ben onlar gibi perdelerle örtünmez, duvarların ardına saklanmazdım. Hem neden kendimi yalanların içine saklasaydım? Hepimiz bir yerlerde birilerini öldürmüştük. Birbirimizden farkımız neydi?

Diplomalarım, unvanlarım, büyüyen bu hikâyem; yatlarım, katlarım, katlarım, katlarımla serpilirken beni dinleyen bütün masa bir anda donup kalmıştı. Sonra nasıl bir hızla yükseldiysem, öyle yere çakılmışım. Şu şahsiyetsiz insanlardan daha hızlı düşmüştüm üstelik. Ne vardı, onlar gibi yalanlara mı sığınsaydım? Gerçekten, hepimiz birilerini öldürmemiş miydik? Kimi zaman bir bıçak, kimi zaman bir sözle birilerinin canına kıymamış mıydık? Varlığınızla veya yokluğunuzla, sizden sonra birilerinin nefes almasına izin vermemişseniz; siz de birilerini öldürmüş sayılmaz mıydınız?

Kabul ediyorum, ben öldürmüştüm. Hiç gocunmadan anlatabileceğim bir hikâye olarak da katlayıp cebime koymuştum. Bazen sonuca değil; sizi sonuca götüren sebeplere odaklanmanız gerekirdi. Bazen kabul ettikleri doğruyu değil; inandığınız gerçeği savunmanız daha iyiydi. En çok sizin ve dahası bütün insanlık için... Bir cam kadar aydınlık olmalıydınız. Öyle saydam bir kalıba bürünmeliydiniz ki, size bakanlar ardınızda yatan bütün geçmişinizi görebilmeliydi.

Ben de tam olarak öyle yapmış,
Bütün şeffaflığım ve en dobra hâlimle,
Hiç olmayacak bir yerde,
Hiç olmayacak bir laf etmişim.
İyi ki de yapmışım.

OTUZ DERECE HAVADA EV BUZ GİBİ OLUR MU?

Esin M.

Onur Şahinçioğlu

Şubat ayında gerekçem vardı. Evin bu denli soğuk olmasını, duvarlara dahi el süremediğimi öyle ya da böyle açıklayabiliyordum. Yatağın içinde dünyayı keşfe çıkmış gezgin gibi dörmeyi sevdiğim hâlde, cenin pozisyonunda yatağın sıcak tarafında kalakalmayı anlayabiliyordum. Hak bile veriyordum hatta. *“Bir türlü ısınmıyor bu ev. Peteklerin bakımı mı geldi acaba?”* diye içten içe mantıklı sorularım bile vardı.

Çorba yapıyordum ha bire. En çok da içine ıspanak kattığım çorbalar. Elbette bir sebebi yoktu. Vitamin diye. Kışın hastalık zor. İyileşmek için binbir türlü şey lazım. İyice bir terlemeli sin evvela. Bol bol meyve yemen lazım. Meyve de gelmiyordu benim aklıma. Eve meyve almak hiç âdetim değildi. Cam bir kâsede meyve salatasının önüme gelmesine alışık mıyım gibi sanki. Alışık mıyım da zor geliyormuş gibi meyve soymak.

Olacak şey değil.

Mart ve nisan ayları da küresel ısınmaya dayanarak sebeplerine gücenerek geçti. Göstermedi güneş doğru düzgün yüzünü. E benim evim yine soğuk elbette. Teriksiz yere basılmıyor. Başucumda su olmadan uyuyamayan ben, yatağın içinden çıkıp mutfağa gidemiyordum. Sanki bundan önce suyun olmadığını fark ettiğimde birisi gidip getiriyormuş da o coşkuyla bardak bardak su içiyormuşum gibi.

Şaşılacak şey.

Mayısta artık yapacak bir şeyim kalmadı. Kabullenmem için güneş, yağmur, arkadaşlarım, rakı masası, şarkılar, haşlanmış sebzeler, gri ince sigaralar, sabahın olması, gecenin solması, tavanımdaki yıldızlar, giymekten keyif aldığım pantolonlar, çizimler, yazılar, taksiciler, klavyedeki 7 rakamı falan isyan etti âdeti. *“Aynı anda ne çok şeye dokunmuş,”* diye yine sevdim ben seni içimden.

Sevmek, hipermetrop işi değil. Burnunun ucundakini görüyorsun.

Evim ısınmıyordu.

Yatağım bozulmuyordu.

İnanır mısın, yemekler dolapta bozuluyordu.

Saç tellerimdeki sızıyı bir yere kadar hissediyordum. İyi ki kestirmişim saçlarımı diyerek kendimi teselli ediyordum. Malum, acıyı da kabullenmiştim. Ama acı çekmek zorunda olmayı kimse anlatmamıştı daha önce. Bunu yaşıyor olmayı da ben kimseye anlatamıyordum. İlla iyi hissettirmek istiyor sana bazısı. Kibarlıktan izin veriyorsun tecrübelerini önüne sermesine. Birilerinin rehabilitasyonu da böyle işte.

Bir sürü insanı *“geçecek”, “alışacaksın”, “en doğrusunu yaptın”, “daha güzel şeyler yaşamaya hakkın var”, “neden her şeyi anlatmadın ki, haklıyken, niye?”* gibi koca koca cümleler kurarken buldum karşımda. Bazen boyları ile konuştuklarını oranladım, bazen arka masadaki çiftleri, eski dostları gülümseyerek takdir ettim, kimi zaman masaya gelen milli piyanogocuya *“Bir gün çıkarsa söz sana da vereceğim,”* gibi içten cümleler kurdum, kimi zaman da bölemediğimden konuşmaları, buzsuz içmek zorunda kaldım rakıları.

İnsanlar, senin kayıplarını, yaşadıklarına bölüp çıkan sonucu da kitap cümleleri ile çarpıyorlar.

İyi ki sayısalcı olmamışım.

Aslında demek istiyorum ki, dünya bizim evimizdi yahu! Yıldızlardan parçalar koparıp yollar yaptık kendimize; ışı ışı. Hiç bitmeyecek gibi şarkılar dinleyip dans ettik. Hiç solmayacak gibi çiçekler edindik. Hiç doymayacakmış gibi mutfağa girip yemekler denedik, hepsi de nasıl lezzetli oldular. Uykular uyuduk el ele. Sabah gözümü açtığımda bir de yüzümü gömdün boynunla başın arasına. Nasıl da özlemişim diye diye içimden. Şükrettim varlığına her gün. Ertesi gün daha çok seveceğim için kendi kendime mutlu oldum. Kokuna çaput bağlayasım geldi ara ara. Böyle güzel kokan bir adam, dilekleri bile gerçekleştirecek güçtedir diye iyiden iyiye inandırdım kendimi, bir an bile şüpheye düşmeden. Kahkahalarımız çinlarken evin içinde, daha çok sarıldık her seferinde birbirimize.

Uyuyakalıp bitiremediğimiz filmlerin mi ahı tuttu?

Şişede bıraktığımız şarapların mı?

Bitmesini beklemeden birbirimizi sevdiğimizi söylediğimiz şarkılar?

Birbirimizi öpmeden başladığımız sabahların mı eli kaldı yakamızda?

Gidemediğimiz tatiller mi cezalandırıyor?

Ertelemediğimiz hayaller mi peşimi bırakmıyor benim?

İşte son zamanlarda da bunlar takılıyor aklıma. Ama biliyorum usul usul yokluğuna alıştığımı. Hatta öyle ki, gecesi gündüzüne zıt yeryüzü gibi olduğumuzu anımsıyorum. Geçiyor az. Ama zaman çok geçiyor.

Zaman geçiyor ve alışıyoruz.

Soğuyoruz.

Karışıyoruz ona, buna, kalabalığa.

Geçiyor geçmesine de unutuyor olmayı hatırlayınca hâlâ ucu yanyıyor içimden yazıp gönderemediğim mektupların.

Sakın dönme olur mu?

Seni sana benzetmeden nasıl büyüttüm içimde bilemezsin...

KUTSAL SERÜVEN

Bahri Butimar

Evvelinden anlatıyorum tanışıklığın hikâyesini,
 (Anlatmak ne ilginç bir söylem)
 Mekân ufkuyla sınırsız kabuğuyla meçhul,
 Zaman ufkun mekanına saçılmamış kabuğunda mahfuz,
 Yüzün kendini doğurmamıştı henüz.
 Yalnız aşkın çizebildiği sesle gördüm seni,
 O günden beri sesinin yolcusuyum ben.
 (Yolculuk ne kutsal bir serüven)
 Sırasını bekleyen gün kadar malum yeminden,
 Bir kelimeyle cennet yalnızlığına vardım,
 Sana varmak serüvenimin ikinci dünyasıydı bu,
 Mahşer kapısını emanet alan kadın
 Yapraklarla kasıklarını örtmüş adamla meşgul,
 İşte benim bütün sevmek mirasım bu ikisinden,
 Onlardan bana akıyordu kanımın yolculuğu
 (Akmak ne acayip bir eylem)

Hatırlarsın üçüncü serüveni,
 Sürgün yeriydi aşka
 Havva çölü güzelleştiren ilk Leyla,
 dem çöle düşmüş ilk Mecnun'du;
 Yasakların mağlupları bilinir cehalet ağzında,
 Oysa aşk hakikatinin galipleriydi yaratılış inancında.
 (Yaratmak ne muhteşem bir sanat)
 Ve zaman ilk kez sürgün yerinde saçılıyordu her yana,
 Gecedен suya,
 Toprakdan ağaca,
 İnsandan taşla.
 Yonttuğu taşlarla kalplere dokundu insan,
 (Dokunmak ne muazzam bir heyecan)
 Pagani ayınların sunağından geçerken
 Mağaraların kuytusuna işlenen figürde buldum seni,
 Sessiz bir çizgiydin gelmem gereken yol gibi
 Bir harfle değişti tarih;

Sümeri bir çınarın gölgesindeyken alnım,
 Alnıma yazılanın gölgesi lahitlere değdi,
 Canlı suretinden cansız nesneye değin.
 (Yazmak ne unutulmaz bir icat)
 Okudum kaç dilde adın geçtiyse;
 Kitabelerin her sayfası pusulaymış meğerse,
 Sana kaybolmadan yaklaşımaya.
 Dağılan bulutların rüzgârıyla mevsimler geçti.
 Bir gemi dağa otururken içindeydim,
 Bir karınca ateşe su taşırken ordaydım,
 Gâh denizlerin aralığından geçtim,
 Gâh bakire bir annenin gözyaşını sildim.
 İsrayla güzellik işaretine şahit,
 (İşaret ne ikna edici bir teslimiyet)
 Son çağrıya böylece kalbimle yetiştim.
 Ardı sıra kaşiflerin ayak iziyle sürdüm çağları,
 Gözümün batısında bir Rönesans aydınlığı,
 Bir çiçeklendim rengin temasında
 Bir meyvelendim tadın sarhoşluğunda,
 (Sarhoşluk ne arafi bir hayat)
 Apansız ayağa kalkacakken sanat,
 Kavimler yine barbarlığa uyudu.
 (Barbarlık ne bağnaz bir karanlık)
 Baktım, aklın ışıık hızıyla boy ölçüştüğü yıllardayım,
 Elemental huylarla dolu farazi hayaller
 Metalik yakınlaşmalardan kaçınılmaz yanmalarda deneyler,
 Ne çok yalnızlık vardı yollarda,
 Şehirleri birbirine kısaltırken
 İnsanı insandan uzaklaştıran zamanda,
 Tam aklımı kaybetme evresine gelecekken,
 İşte geldin!
 Hatırladım ve tanıdım.
 Kutsal bir serüvendeydim ben,
 Aşkın çizdiği sesle gördüğümün sen...

ŞEHRİN ORTASINDA

Tekin Tekik

Turuncu bir akşamüstü çıksam yola;
Ellerimde
Sevdana yazdığım sözlerin yumuşak kokusu,
Gözlerimde
Varlığına hasret vakitlerin kederli tortusu.

Bırakıp işi gücü bir kenara,
Aramaya koyulsam hiç yoktan
Düş sancımın kaybolmuş umudunu.

Yeditepeyi aşsam, her birinde bir hatıra,
Anlatsam önüme çıkan yolcuya
Geçmiş günlere özlem kuyusunu.

Derken karanlık çökse, dalgalansa deniz
Güneşin battığı limanda bulsam
Akdeniz iklimi yüreğini.

Kaygılardan arınmış, acılar öyle uzak,
Dolunay aydınlatsa gecemizi.
Balıklar canlansa oynayaşan ışıklarda.

Bir aralık sesini duysam,
Sesin kurak toprağımın ırmağı.
Öpsem dudaklarından,
Dudakların büyüdüğüm şehrin toprağı.

Yeniden başlamak zor ya,
Gözlerin hiç yaşanmamışlığın izahı.

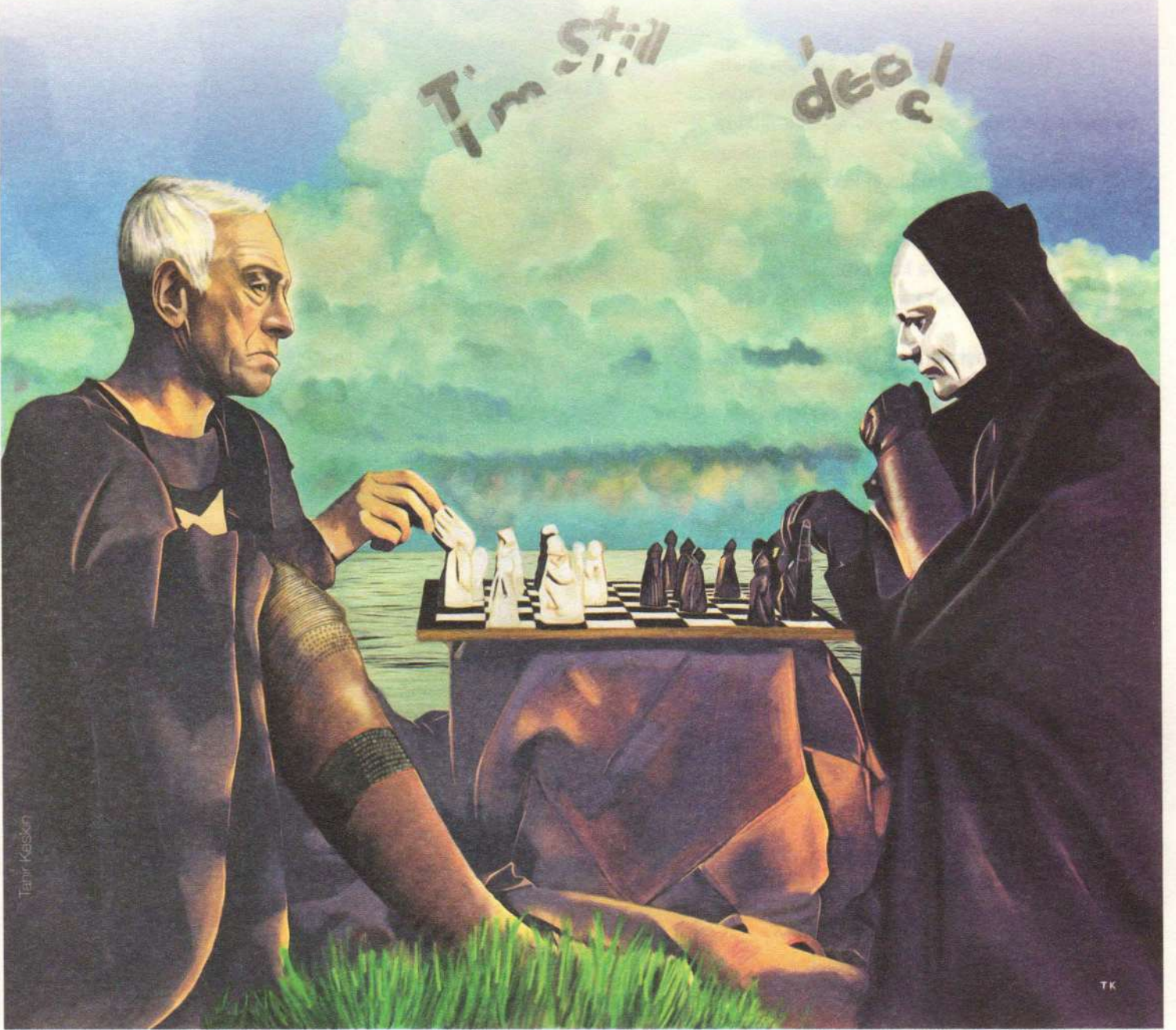

ÖLÜM İLE SATRANÇ OYNAYAN ADAM: ANTONIUS BLOCK

Oğuz Kaan Boğa

*İşte elim... Oynatabiliyorum,
akan kanı hissedebiliyorum.
Güneş hâlâ tepede ve ben,
ben Antonius Block,
Ölüm'le satranç oynuyorum.*

Yedinci Mühür, İsveçli yönetmen Ingmar Bergman'ın, Haçlı Seferleri'nden henüz dönmüş ve Avrupa'daki "Kara Veba" salgınıyla karşılaşmış Antonius Block adlı şövalyenin, "Ölüm" ile karşılaşıp ona satranç oynamayı teklif etmesiyle başlayan alegorik filmi. Elbette burada, bir Ölüm Meleği'nden çok, kişileştirilmiş bir Ölüm'den bahsetmek daha doğru olacaktır. Antonius Block, Ölüm'e satranç oynamayı teklif eder ve karşılığında kazandığı takdirde onu serbest bırakmasını ister.

Aslında bu oyun, ölümü ertelemekten öte çok bir anlam taşımaz. Buradaki asıl çıkmaz şudur: “Cesaret”, “Tanrı uğruna ölme”, “onur” gibi kavramları bünyesinde barındırdığını sandığımız şövalye ölümden korkar ve Tanrısal bilginin gerçekliğini sorgular. Bu bağlamda, “üst” değerlerin de al aşağı edildiği görülür. Nitekim, Ölüm ona korkup korkmadığını sorduğunda: “*Bedenim korkuyor, ben değil,*” şeklinde cevap verir. Filmde insan bedenine sıkışmış bir us kavramı ile sürekli rasyonel ve irrasyonel kavramların çarpışması işlenir.

Antonius Block’un varoluşsal bir kaygı yaşadığı görülür. Henüz Haçlı Seferleri’nden dönmüş ve bütün kıtayı etkisi altına alan bir salgınla karşılaşmış olması, ölüm kaygısının hiçbir zaman insanı terk etmemesi ve ölümün rastlantısallığı, her an ve her yerde olması (tıpkı Rev. Gary Davis’in *Death Don’t Have No Mercy* adlı blues yapıtında olduğu gibi) benzeri temalar başlangıçta göze çarpar. Bu noktada, Antonius Block’un varoluşunun anlamsızlığı konusunu ele almadan önce Rönesans öncesi Orta Çağ Tiyatrosu’nun en önemli temsillerinden olan *Everyman* adlı alegorik moralite (ahlak) oyunundaki benzerliklere göz atmakta fayda var. Tıpkı diğer Orta Çağ tiyatro oyunları gibi, *Everyman* de, anonim ve “Tanrı ilhamıyla” yazılmış bir eserdir. *Everyman* adlı oyunda; Tanrı, insanların ölüm, cennet ve cehennem kavramlarını unutup gündelik ve geçici hayatlarını hiç ölmeyecekmiş gibi yaşamasına öfke duyar ve Ölüm’ü *Everyman*’e gönderir. Burada *Everyman*, insanoğlunu alegorik anlamda ele alan bir oyun kişisidir ve bütün insanlığı temsil eder. Bunun üzerine, Ölüm, *Everyman*’i yolda yürürken görür. “*Yaratıcını unuttun mu?*” diye sormasının ardından, “amel defteri” ile uzun bir yolculuğa (pilgrimage, yani kutsal yolculuk, hac) çıkmasını söyler. *Everyman* de, böyle bir hesaplasmaya (reckoning) hazır olmadığını belli eder ve üzerine, hayattan ölüme geçiş yaptığı bu yolculukta, yanına eşlik edecek kimseleri alıp alamayacağını sorar. Ölüm ona, “*Tabii bunu yapacak cesaretle birisi varsa,*” diye cevap verir. Nitekim, *Everyman* yolculuğu boyunca, “arkadaşlık”, “güzellik”, “mülk”, “bilgi”, “güç” gibi oyun kişileriyle karşılaşır ve yoldaşlık, yardım talebinde bulunur. Nihayetinde bütün oyun kişileri, er ya da geç *Everyman*’i terk eder ve sadece “İyi Amel” onunla kalmıştır. Bu spiritüel yolculuğu yalnız başına göğüslemek durumundadır. Oyunda, hayatın gelip geçiciliği, dünyevi hayatın önemsizliği, ölümün ve öte dünyanın mutlak gerçekliği göze sokulmak istenir. Tabii ki, Bergman’ın sinemasında benzer bir “ahlak” dayatması görülmez; lakin buna rağmen, “ölümün mutlaklığı” anlamında *Everyman* ile olan bağlantısı, özellikle filmin geçtiği tarihi ele alırsak kaçınılmaz. Orta Çağ sanatını ve anlayışını etkisi altına almış Memento Mori (Ölümü Hatırla) anlayışı, *Yedinci Mühür*’de de görülür. Nitekim, film boyunca, ölümün soğuk gerçekliğinden bir an için kurtulamayız.

Filmde, tıpkı *Everyman*’de olduğu gibi, Antonius Block’un, insanı - fakat *Everyman*’in aksine bu bağlamda 20. yy ‘rasyonel’ insanına benzer bir şekilde temsil ettiği görülür. Tabii burada rasyoneliteden kastedilen şey, inancın önüne aklı koymak ve bu bağlamda, batılı terk etmektir. Öte yandan, Ölüm’ün ona tanıdığı süre; *Everyman*’in yaptığına benzer bir şekilde, eylemlerini, varoluşunu, düşüncelerini bir teraziye oturtup tartmak ve bir sonuca varmak: en önemlisi, Tanrısal bilginin gerçekliğini test etmek için önemlidir. Film boyunca, Antonius Block da birtakım kişileştirilmiş kavramsal kişilerle karşılaşır ve arayışını sürdürür.

Filmin ilk karesinde gökyüzünü görürüz, onun ardından da kamera deniz kıyısında Satranç tahtasının başında oturan şövalye Antonius Block’a geçiş yapar. Bu bağlamda film, ilk sahnesinden itibaren bu zıtlıklar ekseninde şekillenir. Gökyüzü, metafiziği temsil ederken, satranç tahtası da rasyonaliteyi temsil eder. Nitekim, Antonius Block, film boyunca Tanrısal bilginin duyularla kavranamayışından dolayı, skeptik bir yaklaşım sergiler. Üstelik, bütün ömrü boyunca kan, gözyaşı, ölüm, savaş, salgın gören yorgun gözleri; bütün bunların, ölümün karşısında hiçbir şey ifade etmediği gerçeğiyle dolar ve eğer Tanrı’nın gerçekliğinden de emin olamazsa, bütün hayatı boyunca gördüğü yıkımın anlamsızlığıyla baş başa kalmak zorundadır. Kilisede rahip ile konuşurken (ki aslında konuştuğu Ölüm’ün ta kendisidir), ona şu şekilde seslenir:

“*Ben bilgi istiyorum! İnanç ya da varsayım değil.*”

Öte yandan, Kara Veba’nın esaret altına aldığı bir dünyada, Ölüm ile satranç oynanması da ironiktir. Çünkü ölümün her an her yerde oluşu, kaçınılmaz oluşuyla, Satranç metaforu kıymetsizleşmeye yüz tutar gibi görünürken bilakis, satranç taşlarındaki siyah ve beyaz kontrastı (aynı şekilde satranç tahtasındaki siyah ve beyaz kareler), filmin siyah beyaz oluşu ve yarattığı kontrastla bu ironi, Bergman’ın yaptığı bir oyuna dönüşür. Tıpkı Ölüm’ün siyah kıyafeti içinde beliren solgun ve bembeyaz yüzü gibi, günün içinde saklanan gece gibi, irrasyonelin içindeki rasyonalite gibi, ölümle hayatın kontrastı da kaçınılmaz bir şekilde birbirini var eder ve birbirini yok eder. Skat’ın ölüm sahnesinde de benzer bir zıtlıkla karşılaşırız. Skat bir ağacın dalında oturup gelecek planları yaparken Ölüm onun için gelir ve ağacı kesmeye başlar. Ağacın yere düşüşünün ardından oluşan kütüğün üstüne bir sincap çıkmasıyla, ölüm ve yaşamın zıtlığı, birbirini yaratması görülür.

Bu eksende, *Yedinci Mühür*, belki insanlık tarihi kadar eski bir sorgulamada bulunur. Filmin çekildiği dönem ele alındığında, II. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkilerinden kurtulamamış bir Avrupa toplumu vardır. Bu bağlamda, Bergman da filmi için, Orta Çağ’daki Veba ile II. Dünya Savaşı dönemindeki

atom bombalarının insanlar üzerinde benzer korku ve etkilere sahip olduğundan bahseder.

Bu hususta, Veba'yı ele alacak olursak kilisenin insanlara ölümü sürekli hatırlatması ve kıyametin yaklaşmasından, Tanrı'nın Veba ile insanları cezalandırılışından bahsettiğini görürüz - ki zaten *Yedinci Mühür* de, Yuhanna İncilindeki kıyamette açılacak yedi mühürden sonuncusunu temsil eder. Bir sahnede Şeytan ile birlikte olduğu ve bu sebeple Veba'dan sorumlu tutulan bir kadının, 'cadının', yakılarak idam edilmesi, başka bir sahnede minstrellerin (halk ozanı) gösterilerinde kilisenin eğlenceyi bölüp onlara öleceklerini hatırlatması ve son olarak, Jons ve ressamın diyalogunda olduğu gibi, Orta Çağ'ın Memento Mori anlayışı ön plana çıkartılır. Bu çerçevede, insanlık tarihinin birçok dönemindeki felaketlerde başlatılan "cadı avları" ile otoritenin korkuyla hüküm sürmesi de eleştirilir. Jons ve ressamın diyalogundan bir örnek:

JONS: *Neden böyle bir saçmalığı çیزیyorsun?*

RESSAM: *İnsanların öleceklerini hatırlatmaya yarar diye düşün-düm.*

JONS: *Eh, bu onları daha iyi hissettirmez ki.*

RESSAM: *Neden insanları hep mutlu edelim ki? Arada bir onları birazcık korkutmak, fena bir fikir sayılmaz.*

JONS: *O zaman, gözlerini kapatır ve resimlerine bakmayı red-dederler.*

RESSAM: *Ama bakacaklar. Bir kafatası neredeyse çıplak bir kadından daha ilgi çekicidir.*

JONS: *Eğer onları korkutursan...*

RESSAM: *Düşünürler.*

JONS: *Eğer düşünürlerse...*

RESSAM: *Daha da korkarlar.*

JONS: *Sonra da hemen rahiplerin kollarına koşarlar.*

RESSAM: *Orası beni ilgilendirmez.*

Öte yandan, toplumun yaşadığı çürüme, yozlaşma ve duyar-sızlık da bu anlamsızlığa farklı bir boyut katar. Örneğin, Jof karakteri kalabalık bir handa yemek yerken Veba ile ilgili köylülerin kıyamet gününden bahsetmeleri ve ölüm korku-sundan konuşmalarını iştmemizin üzerine; Jof karısı kaçırılan bir adam ve bir hırsız tarafından şiddete maruz kalır. Bunun üzerinde handa oturan bütün insanlar bu sahneyi izler ve eğlenir. Ölümüne bütünüyle çok yakın olduğunu söy-leyen ve bu anlamda kendilerini de inandırmış olan insan güruhu, bu şiddet sahnesini bir eğlence aracına dönüştürür. Sonrasında aksine inançsız bir karakter olan Jons, Jof'u o durumdan kurtaran tek kişi olur. Tıpkı Orta Çağ tiyatro tem-sillerinde (Antik Yunan tragedyasına benzer olarak), şiddetin sahnede gösterilmeme düsturundan yola çıkarak, Bergman da, filmde şiddetin sahnelenmesine açık seçik bir şekilde yer

vermez. Bu olayın üstüne, Antonius Block'un Jof ve eşi Mia ile yemek yediği sahnede, bir an için kaygılarından kurtuldu-ğunu görürüz. Bu bağlamda, toplumun yarattığı değerlerin içi boşluğunun farkına varan ve bütün bu değerlerden uzakta sanatla iç içe yaşayan Mia ve Jof çiftinin varlığıyla, Antonius Block bütün hayatı boyunca kaçırdığı şeyin farkına varır. Mia ve Jof, Şövalye'ye süt ve yaban çileği ikram eder. Meyve, onların doğayla iç içe, barışık ve spiritüel yaşayışlarını tem-sil ederken; süt ise, Şövalye'nin aradığı saflığı (purity) temsil etmektedir. Buna mukabil, Jof, inançsız bir karakter de-ğildir; aksine filmin ilk sahnelerinde gördüğü rüyada Meryem'in bebek İsa'ya yürümeyi öğrettiği bir imge görerek duygula-nır. Sonrasında Jof'un gördüğü imgeye benzer bir şekilde, eşinin (Mia) çocuklarına yürümeyi öğretmeye çalıştığını görü-rüz. Jof'un inanç algısı çok daha öznel ve kilisenin yarat-tığı korku imgesinden uzak bir niteliğe sahiptir. Bu bağlamda Antonius Block'un Ölüm ile diyalogunda söylediği gibi:

"Korkularımızdan bir imge yaratır ve ona Tanrı adını veririz" yaklaşımı büyük anlam kazanır. Tanrının korku imgesi yarat-ması bu bağlamda nesnel bir dayatmadır; oysa Jof ve Mia'nın varlığıyla huzur bulan Antonius Block, şunları söyler:

"Bu anı hep hatırlayacağım. Sessizliği, alacakaranlığı, yaban çileklerini ve süt çanağını, akşam ışığındaki yüzlerinizi. Mika-el'in uyuyuşunu, Jof'un lirini. Konuştuklarımızı hatırlamaya çalışacağım. Bu hatırayı avuçlarımda tuttuğum yeni sağılmış ve süt dolu bir çanak taşırmış gibi taşıyacağım. Ve benim için, yeterli bir işaret olacak."

Filmin final sahnesinde şövalyenin eşi İncil'deki Yedinci Mühür'le ilgili bölümü okurken (Yuhanna, Vahiy 8:1), Ölüm canlarını almak için gelir. Bu sırada Antonius Block'un mer-hamet için Tanrı'ya yakarışı ve ölüme en yakın olduğu anda bile Tanrı'nın gerçekliğini duyusal boyutta sunmasını bekleyi-şiyle sorgulamalarının sonuca ulaşamadığı görülürken; Jons karakteri ise, bunun nafile bir çaba olduğunu dile getirerek isyan eder. Onların geceden gündüze geçişte, şafak vaktinde ölmeleriyle, Jof ve Mia çifti de hayatta kalmışlardır. Benzer bir zıtlıkla film final yapar.

"Tanrı'dan elini çıkarmasını, yüzünü göstermesini ve benimle konuşmasını istiyorum. Ama o hâlâ sessiz. Geceleri onun için hep ağlıyorum fakat kimse yokmuş gibi görünüyor. Belki de gerçekten yoktur. O zaman hayat anlamsız bir korku. Hiçbir insan ölümle ve her şeyin hiçbir şey olduğunu bilerek yaşa-yamaz. Çoğu insan ne ölümü düşünür ne de hiçliği. Ama bir gün hayatın son anlarında karanlıkla yüzleşmeleri gerekecek. O gün... korkumuzdan bir imge yaratır ve sonra o imgeye Tanrı adını veririz."

Antonius Block, Det sjunde inseglet, 1957

PAULO COELHO

HİPPI

BÜYÜLÜ GERÇEKLİK:
HAYATIN TA KENDİSİ.

5 FARKLI RENK SEÇENEĞİYLE.

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ZAMANIN ELLERİYLE ÇİZDİĞİ

Gonca Özmen

Biraz daha eğiliyorum aynaya – zamanın elleriyle yüzüme çizdiğini daha yakından görmek için. Zamanın bana neler ettiğini görmek için. Biraz daha eğiliyorum sana – zamanın elleriyle yüzüne çizdiğini daha yakından görmek için. Zamanın sana neler ettiğini görmek için. Zamanın bizi hızla ve hazla nasıl geçtiğini... Yüzünde bir şey, giderek bana çok benziyor. Yüzümde bir şey, giderek sana çok benziyor. İnsan çünkü yüzünden başlıyor eskimeye. Zaman, yüze çalışıyor hep.

Değdiğini buruşturuyor. Dokunduğunu değiştiriyor. İz bırakıyor, toz konduruyor, küf kokutuyor, kabuk bağlatıyor. Savaşsız kazanıyor zafelerini. İnsanın kederini eriğin neşesine bulaştırıyor. Acıklı bir gülümsemeyi bir kahkahaya çeviriveriyor. Bir çiçeği açıtırıp bir ağacı deviriyor. Rüzgârın atlarını sürüyor. Suyu, toprağa, insana karşıyor. Enver Ercan'ın dediği gibi geçtiği her şeyi öpüyor.

“Evel zaman içinde...” ile başlıyor çocukluğumuz. “Rüzgâr Gibi Geçti” oluveriyor - ne kalbur kalıyor ne de saman! “Gel zaman git zaman”, “bir arpa boyu” ömrümüz de “bir varmış bir yokmuş”a dönüyor. Bir masal oluyor, neredeyse bir yalana varıyoruz. Zamanın sürükledikleri arasına katılıyor biz de çaresiz. Zaman tünelden geçip gidenlere karşıyoruz. Bir sırra eriyor muyuz, belli değil.

Yaşını, sesini bilmediğimiz bir yabancı zaman. Evrenin en büyük tanrısı. Sudan eski. Her yerde olan sihirli güç. Sınırlarını çizemediğimiz çember. Söz geçiremediğimiz velet. Bir dudağı gökte bir dudağı yerde. Başlı bulutlarda koca bir dev. Öylesine geniş ki karnı her şeyi yutuverir bir çırpıda. Bir un değirmeni gibi her şeyi öğütüverir.

Felsefecilerden bilim adamlarına, psikologlardan tarihçilere, sanatçılara, edebiyatçılara – herkesin aklını kurcalamış, saçlarını karıştırmış zaman. Aristoteles fizikten yola çıkarak zamanı “hareket”le, onun “önce”si ve “sonra”sı ile tanımlamış mesela. Kant’a göre de bir “iç algılama biçimi” zaman. Bergson da zamanın insanın “içinde”,

bilincinde yaşadığına inanmış. Nasıl algılasak odur zaman, demiş. Heidegger için zamanın belirleyicisi “gelecek”. Zamanı, “varlığı varlık yapan”, ona anlamını veren bir kavram olarak ele almış Heidegger. Zamansal olan varlığı, evreni ve insanı anlamak için zamanı, zamanı anlamak için de varlığı anlamak gerektiğini söylemiş. Einstein, zaman görecelidir, mutlak ve değişmez değildir, demiş. Karadelikte zamanın tümüyle durabileceği düşünülmüş sonra.

Marcel Proust sayfalarca “Kayıp Zamanın İzinde” koşmuş, durmuş. Yitiklerini aramış, aramadıklarını bulmuş, bulduklarını yeniden kaybetmiş. Dali, saatleri eritmiş tablolarında. Gala ile olduğunda zaman dursun istemiş. Seferis, “yaralı zaman”dan bahsetmiş. Shakespeare “Gençliğe vergi olan süsü zaman didikler, / Derin çizgiler kazar güzelliğin alnına, / En gözde varlıkları canavarlar gibi yer, / Kimse karşı duramaz amansız tırpanına.” diye yazmış. Tanpınar, zamanın içinde mi dışında mı olduğunu düşünmüş. Tarancı, otuz beş yaşındayken ömrünün tam ortasında dikildiğini sanmış ama yanılmış yazık ki. Edip Cansever, zamana zamanla bakmış. Turgut Uyar’ın “Büyük Saat”iyse hiç durmaksızın tıkr tıkr çalışmakta.

Hakkında onca söz söylenmiş, onca didik didik edilmiş ama yine de hudut çizilememiş zamana. Ele avuca sığmamış bir türlü. Anarşist, yıkıcı, sınırsız, sonsuz ve ölümsüz çünkü zaman. Bildik yolunda ilerleyen uzun yolcusu o. Yürüyüşünü hiç yorulmadan sürdüren. Durup dinlenme nedir bilmeyen. Saatlerin, takvimlerin içine tıkıştırmaya, gündüze, geceye tutsak etmeye çalıştıkça hızla parmak aralarımızdan kayıp giden. Po Ovası’ndan Everest Tepesi’ne... Zaman ileri doğru aktıkça genişliyor evren. Zaman ileri doğru aktıkça bir adım daha yaklaşıyoruz kendi batıımıza.

Zaman bizimle yan yana hep. Yanı başımızda. Hep takipte, hep tetikte. “İçimizden, dışımızdan / Geçer vakit / Zalim, zalimane!” dediği Dağlarca’nın. Ama ne tıktısını duyarız onun ne de ayak izlerine rastlarız. Hava gibi hesapsız ve boşuna harcarız onu. Oysaki üretilmeyendir zaman, sadece ve sadece tüketiriz onu. Sonu hızlandırırız bir bakıma. (Sonlu olduğunu bazen unuttur insan.) Tek yönlü bir yoldur çünkü zamanda gittiğimiz. Geri dönüşsüz yolculuk.

Çocukken yalancı tanıyız zamanın. Kipini, kirpiğini karıştırırız. “Dün arkadaşım gelecek” ya da “Yarın sinemaya gittim” deyiveririz. Masalların kokusuna karışıp uyutur da büyütür bizi zaman. Alın çizgilerimizi çizer, kalp atışlarımızı sayar. Sabah uykularımızı böler, iki ayağımızı bir pabuca sokar. Takvimden hızlı eskitiriz günleri. Yine de solar büyüyen elleri bir çocuğun. On sekiz yaşının üzerinden sıçrayıp atlayiverince

de dünya rekoru kırmıyor oluşumuzu görür, yüzüstü kapaklanırız zamana. Dünün kum saatine bakarak eğlenen çocuğu, bugünün kumları saymaya çalışan delisi oluverir.

Nasıl da değişkendir hem zaman algımız. Bitmesini istemediğimiz anlar ışık hızında kaybolur sanki. Sonsuz bir uzaklığı durmamacasına koşar zaman. Güneş, tutuşturur gider sanki o an’ı bir ucundan. Ağır iş lese saatler diye düşler aşıklar ama zaman sanki kıskanır da onları - depara kalkar. Sıkıntılı olduğumuzdaysa kaplumbağa hızındadır zaman. Kaygısızdır. Geçip gitmez bir türlü. Taş gibi susar, donar, durur. Dili tutulmuş gibidir, tortop kalır boğazımızda.

Oysa şimdiyi yaşar çocuklar ve çiçekler, anısız. Anıların süzgecinden sadece yaşlılar geçer. Hesap kitap onların işidir. Anılar eşliğinde güneşleyen bir ihtiyardır geçmiş zaman. Geçmişin samansı kokusunu bir onlar duyar. Tramvay ikiye böler gölgesini geçmişin. Yaprak kaybettiği rengini aramaya çıkar. Zaman unuttur deniz dibindeki batıkları. Yüzümüzün eski çağları albümlerde kalır. Yaşlı bir kemancının eskimiş papyonundaki keder... Yıkılmaya yüz tutmuş eski konakların tozlu odalarında, yalnızlığıyla baş başa can çekişir zaman. Arkasında sırlar saklayan aynalara benzer zaman. Tohumun içine bitkiyi gizleyen, yumurtadan civciv çıkaran, ekşi kuruğu siyah üzüme çeviren sihirbaz. Mahzendeki şarabı karanlıkla esriten. Havada buluta, ağaçta çiçeğe, sararan yaprağa dönüşen. Suyun teri, toprağın kanı, taşın oyuğu zaman. İntihara koşan çılgın. Kaynayan suda fokurdama sesi, beşiğinde uyuyan bebeğin aşağı sarkan çıplak ayağı zaman. Gündüzden alıp geceye eklediğimiz. Erken öten horoz, geçip giden yel, düz ovada sessiz ırmağı sonsuzluğun. Ayarı bozuk saat, rafadan yumurtanın kıvamını tuturmada telaş, yaş aldıkça düşman bildiğimiz.

Zamanın öncesini ölçebilir, sayabilir insan. Şimdinin öncesi bellidir, deneyimlenmiştir, geçip gitmiştir - olmuştur. Çeriyle çöpüyle kalmıştır. İnce bir sızıyla birikmiştir insanın kalbinde. Harman yeridir geçmiş. Bir savaş alanıdır. Zor nefes alır, hırıltılıdır sesi geçmişin. Şimdi ise kaygandır. Çok zordur ona tutunmak. Onu anlamak. Şimdinin geleceği belirsizdir. O yüzden geleceği düşler insan hep. İçindeki saatin o yüzden hızlı çalışmasını ister. Düşlenen, kurgulanandır gelecek. Gelecek olandır o, henüz gelmemiş olandır, umutla - hazla - harla yüklüdür.

Biraz daha eğiliyorum aynaya - biraz daha eğiliyorum sana. Bir söğüt eğilir gibi suya. Ucundayım zamansızlığın. Sense zamanı genişletensin. Geleceği fitilleyen, arzuyu kanatlandıran, eteklerimi havalandıran... Ayna ayna, söyle bana, zaman dediğimiz neden bir erik dalı olmasın? Neden sen olma?

ALPHA CENTAURI

Gizem Demirel

Kahveler hazır. Gel rahat rahat oturup sohbet edelim biraz seninle. Yine bir çırpıda geldi yaz. Bu sene doğru dürüst kış olmadı zaten. Bak güneş aradan dereden geçip yolunu buldu, nasıl tatlı tatlı ısıtıyor kolumu. Ben kışı daha çok seviyorum aslında, bakma, ama her mevsimin görmesi, duyması, koklaması güzel listesi ayrı. Belki herkesin kışı farklıdır, kışın ortasında kendi içindeki yenilmez yazı* bulma kapasitesi de değişken. Aklıma biri geldi. Bundan yaklaşık 4 yüzyıl önce ufak tefek, kendi halinde yaşayan, çok küçük yaşta onlara göre değişik fikirleri sebebiyle Musevi cemiyetinden hatta kendi ailesi ve arkadaşları tarafından aforoz edilen, birçok zorlukla karşılaşan ama o yoluna çıkan koca koca kayalara takılıp düşmeden tarihe damgasını vuracak felsefesini oluşturan filozof kim bilir mısın? Ya da önce şunu cevapla: Bu yaşadığı hayat sana hangi hissi çağırdı? Mutsuzluk? Yalnızlık? Acı? Spinoza için konu ironik bir şekilde/tam olması gerektiği gibi 'sevinç'ti. Şaşırtıcı değil mi? Gündelik hayatımıza pek güzel ışık tutabilecek, herkesin kendi algı filtresiden geçirip çıkarttığı farklı düşüncelerle içini ısıtabilecek güçtedir felsefesi, ilginç çektiyse mutlaka araştı. Dur sen sormadan söyleyeyim; Çetin Balanuye'nin 'Spinoza'nın Sevinci Nereden Geliyor?' adlı kitabıyla başlayabilirsin.

Yağmur başladı. Oysa bugün hava açık görünüyordu. Ah şu yağmur ertesi toprak kokusu yok mu... Çok da şifalıymış üstelik. Negatif iyon salınıyormuş topraktan. Hani tazelenmiş gibi olur ya fırtınadan, yağmurdan sonra hava. Ondanmış işte. Yaşam gibi. Bir tufan kopar, altüst olur hayatın, bir zaman geçer -zaman vermeden olmaz- bakarsın altı üstünden daha güzelmış.**

Karadeniz'e gitmek lazım aslında, Karadeniz'e. Yeşili, maviyi daha sık, daha gerçek görmek lazım. İnsanoğlu işte, az önce güneşten söz ediyorduk, sonra yağmura hayıflanırken bir kokuyla Çamlıhemşin fotoğraflarına gitti aklım. İnsan diyorum, ne şanslı ve ne kadar küçük. Doğanın düzeni ne harika, nasıl kusursuz ve tıkr tıkr işliyor. Ortasında insan. Hiç havada süzülüp önüne düşen bir yaprağı eline alıp yakından inceledin mi? Fibonacci sayıları mı, altın oran mı bilmem ama ciddi bir emek olduğu kesin. Çiçeklerden bahsetmiyorum bile. Erguvan zamanı geldi değil mi? Masal diyarına döner yakında burası. Ararsan her renkte, her rengin her tonunda bir canlı bulabileceğinin farkında mısın? Bu kadar güzelliği

hak edecek ne yaptık diye düşünüyorum bazen. Evet, hayat sadece bunlardan ibaret değil, biliyorum. Çünkü ne zaman çok güzel bir şey olsa hemen sonra ölüm geliyor aklıma, kayıplar geliyor, burnum sızlıyor, sövüyorum pembeye, mora, denize, yağmura. Turgut Uyar arıyor; sen de duyuyor musun? Açmamak olmaz.

"Ben sebepliyim denizlere, aylara, kavgalara, umursuzluğa. Bir maviyi durup dururken birine benzetiyorum. Bir balığın ağzını anıyorum durup dururken serinliyorum."

Ama yok edemiyorsun işte gerçeği, doğumu, ölümü. Tüm kötülüklerin karşısında değişmeden duran tek şey doğa. Kaçamadığın ve aslında seni iyileştirip sana iyi gelecek olan da. Hani böyle izlemek istemediğin bir haber olur, kanal değiştirirsin, görmek istemediğin kişiden öyle ya da böyle kaçarsın ama bu öyle bir şey ki gözünü kapasan soluduğun hava da doğa, cama vuran yağmur da, tenini yalayan rüzgar da, öpen güneş de. Hâl böyle olunca biraz açmayı dene tüm duyularını. Gece çöktü mü bir dakika camdan dışarı bak, ya da in aşağı, kafanı tam yukarı kaldır, yıldızlara bak. Ah yıldızlar... Yıldızlarla hücre zarımız arasında geometrik benzerlik varmış biliyor musun? Ben demiyorum, bilim adamları diyor. Carl Sagan'ın meşhur lafını hatırlasana:

"DNA'mızdaki karbon, dişlerimizdeki kalsiyum, kanımızdaki demir, içtiğimiz sudaki oksijen kendi içine çökmüş bir yıldızdan yapılmıştır. Bu da bizi yıldız tozu yapar."

Bize en yakın yıldız Alpha Centauri. Sesten iki kat hızlı yol alan bir savaş uçağı bu yıldızla tam 1.3 milyon yılda ulaşabiliyor. Şu an durduğun yerden 1.3 milyon yıl uzakta sana benzeyen, aynı özü paylaştığın bir varlık var, düşünsene. Sihirli bir şey gibi değil mi? Bu hissi unutma. Tut, bırakma. Arada, her şey çok fazla geldiğinde hem tüm evrende ne kadar küçük bir nokta olduğumu hayal eder ama aynı anda içimde galaksinin o baş döndürücü renkte ve parlaklıktaki yıldız tozundan barındırdığımı kendime hatırlatırım. Belki sen de ihtiyacın olduğunda buna koşabilirsin. Unutma öyle ya da böyle ben senim, sen de bensen.

* Albert Camus

** Şems-i Tebrizi

Baran Güzel

Ezgi Karaata

Efraim durmadan anlatıyor. Ömrünün sonuna kadar Selin’le yaşamanın planlarını yapmış. Ama artık yola yalnız devam edecek. Tatil için erken rezervasyon, daha geniş bir ev almak için çekilen kredi, sekiz kişilik yemek takımı, İKEA’dan sipariş edilen, katlananınca koltuk olan yatak boşa gitti. 127 ekran televizyonun karşısına yalnız oturacak. Yemek masasını, mut-fak tezgâhını, çiçek desenli çaydanlığı, Selin’in cam kavanozlarda muhafaza ettiği baharatları, dünyanın parasını verip aldıkları tencere ve tavaları, borcamı, mini fırını, kek kalıplarını, ütüyü, en çok da ütüyü kullanmayacak. “Nasıl kullanabilirim ki?” diye soruyor. “O evin asıl sahibi Selin’miş gibime geliyor, yabancı bir evde kalıyor gibi hissediyorum kendimi. Ses çıkarmamaya, buzdolabını karıştırmamaya özen gösteriyorum. Misafirliğe gittiğin evin banyosunda elini havlunun köşesiyle kurutursun ya, öyle bir yabancılık.” Zaten çocuk da yapmadılar. Odaların içini neşeli, cıvıltılı kahkahalar doldurmayacak hiçbir zaman. “Selin çocuk yapma konusunda fazla istekliydi, ben o kadar değildim. Çocuk yapmak büyük sorumluluk, ben dış macununu ortasından sıkın bir adamım. Çocuk benim neyime? Kızımız olsun, aramızda da fazla yaş farkı olmasın istiyordu. Onunla arkadaş gibi olalım, ilk rakısını bizimle içsin, sevgilisi olduğunda anlatmaya utanmasın istiyordu.” Efraim yatak odasını yalnızca kıyafetlerini değiştirmek için kullanacak bundan sonra. Oturma odasındaki, sert, rengi mor olduğu için hiçbir zaman sevmeyeceği koltukta uyuyacak. Arada sırada benimle görüşmeye, eski günleri, Selin’i anlatmaya gelecek.

“Selin’in intihar ettiğini kimseye söylemedim,” diyor.

“Nasıl yani? Neden?” diye soruyorum. “Bilmediğim çok şey var, ulan kendimi o kadar uzun süredir kapatmışım ki dış dünyaya, Captain America gibi hissediyorum.”

“Kalp krizi geçirdiğini söyledim herkese. Gerçeği hepimiz biliyorduk ama kimse sesini çıkarmadı. İntihar ettiğini söylesem cenaze töreni yapamazdık. Çünkü bir kadın intihar ettiğinde ikinci bir kişiye söylemeden onu gömmek zorundasın artık. Kanun böyle. Devletin intiharların önüne geçmek için aldığı önlemlerden biri bu. İntihar bulaşıcıdır.”

“Werther Etkisi,” diyorum.

“Nedir o?”

“Genç Werther’in Acıları diye bir roman ya. Çıktığı dönemler birçok okur kendini romanın kahramanı Werther’le özleştirip intihar etmeye başlamış. Düşünebiliyor musun? Hem Almanya’da hem de kitabın yayımlandığı bir sürü ülkede intihar vakaları artmış. Kitap sürekli yasaklara ve sansürlere maruz kalmış.”

“Çok saçma,” diyor. “Ben de okudum o kitabı ama intihar etmek aklıma bile gelmedi.”

“O günlerle bu günler aynı değil ki. Bir furyaya kapılmış insanlar. Beşir Fuad’ın intiharı da böyle bir salgına yol açıyor mesela. Adam bileğini kesip ölmek üzereyken hissettiklerini yazıya aktarıyor. İntihar kavramına çok yabancı olan Osmanlı toplumunda bu haber dehşetle karşılanıyor. Kâfirlik mafirlik ayakları işte. Sonra da pıt pıt diye bir sürü genç Beşir Fuad’ın deyimiyle terk-i hayat ediyor. Bir şeyleri yasaklamaya bahane arayan Abdülhamid de yapıstıyor sansürü, intihar haberi yapmak yasak diyor.”

“Kara haberin mizacı anlatana sirayet eder,” diyor Efraim. “Shakespeare’in cümlesiymiş, şu sıralar bütün duvarlara spreyle boyayla bunu yazıyorlar.”

Bir sigara yakıp devam ediyor kaldığı yerden anlatmaya. Sigara üstüne sigara içiyoruz. Dilimiz damağımız zifirden uyuşuyor. Ağzımızın içi ayak topuğu gibi sertleşip hissizleşiyor. Başörtülü kadını oturduğumuz kanepenin altına gömmüş-tük Rasim’le. Ondan ses seda çıkmıyor. Parkelerin kenarları hâlâ tozlu, kirli görünüyor ama şükür ki kabarmadılar. Kovboy şapkalı kadını düştüğü yerde bırakmak zorunda kaldık. İkimizin de yeni bir çukur kazacak gücü kalmamıştı. Cesedin sabaha kadar kokmayacağına ikna olmaya dünden hazırdık. Atı kadının başına bekçi olarak koyduk, kovboy şapkasıyla kadının yüzünü örttük. Benim polisten ödüm kopuyordu. Birinin görüp şikâyet edebileceğini, günlerce bunun hesabını vermek zorunda kalacağımızı, gömdüğümüz kadınların başımıza dert olacağını düşünüyordum. Efraim beni yatıştırmaya çalışıyordu. “Bak,” dedi. “Bu cesedi biri görse bile polise haber veremez. Suçun sınırları değişti, tabii senin bundan da haberin yok.” Sonra da mutfaka gidip su ısıtıcısına su koydu. “Çay var değil mi?”

O anlatırken demlenen çayı bardaklara dolduruyorum. Selin’den bahsettikçe gözlerindeki kızarıklık koyulaşıyor, burnu tıkanıyor, sesi çatallaşıyordu. “Selin iki ay önce lazer epilasyona başlamıştı,” diyor. “Daha yedi seansı vardı tüm kıllardan kurtulmak için.”

“Hâlâ üç şeker mi atıyorsun çaya?” diye soruyorum. “Hayır,” diyor. “Şekeri bıraktım. Sağlıklı ve mutsuz yaşamayı seçtim.” Ona tatsız, iğrenç çayını uzatırken kendi bardağıma iki küp şeker atıyorum. Bu evde uzun zamandır çay demlenmemişti ama çay edebiyatından nefret ettiğim için bu konuyu açmıyorum. Selin’i anlatmaya devam ediyor.

“Herkes gibi biz de bir sürü önlem aldık,” diyor. “Devletin bedava dağıttığı antidepresanları kullanmak istemiyordu Selin, her şeyin büyük bir komplonun parçası olduğuna inanı-

yordu. İlk intihar haberleri yayılmaya başladığında herkes gibi biz de inanmak istemedik. Biliyorsun, insan hiçbir felaketin kendi başına geleceğini düşünmez. Kimse bir gün kanser olabileceğine ihtimal vermez.”

Efraim anlattığı şeylerin içinde yaşıyor sanki. Bulunduğu zamanın dışına çıktığını, ağzından çıkan sözcüklerle birlikte alternatif bir evrenin gizli dehlizlerinde dolaştığını hissediyorum. Orada saklı kapıları açıp kapatıyor, Selin’e dair parçalar buluyor, bunları ustalıklarla birleştiriyor. Kötü hatıraları görmezden geliyor, eğer beynine hücum ederlerse bastırıp ezmeye çalışıyor. Selin’le yaptığı kavgaları, ona ettiği küfürleri, ayrı uyudukları geceleri, yaşadıkları kötü seks deneyimlerini, seçimlerde ayrı partilere oy verdiklerini anlatmıyor. Bu kısımları ben uyduruyorum zaten.

Hikâyedeki boşlukları doldurmak için sorduğum soruları duymuyor. “Devlet antidepresan mı dağıtıyor?” diye soruyorum. Bunun cevabı yok. Gözleri duvardaki el izlerine kilitli. Bu izlerin geçmişi yıllar öncesine dayanıyor. Isı yalıtımı yaptırırdum. Duvara çekilen sıva henüz ıslakken Nevin ve ben ellerimizi birbirine paralel olacak şekilde duvara yapıştırmıştık. Bu el izleri birbirimizi ne kadar sevdiğimizi ifade etmenin basit bir aracıydı. Bütün sevgililer gibi bizim de izlere, sevgimizi gösterecek basit nişanlara ihtiyacımız vardı o zamanlar. Baş harflerimizi göğüslerimize kazıtmaktan daha mantıklı, daha ucuz ve daha kolay bir yoldu.

Efraim’i dinleyemiyorum. Nevin’i, kendi yaşadıklarını düşünüyorum. Biri konuşurken susmasını, sıranın hemen size gelmesini istersiniz ya, öyle. Kendi hikâyemin daha ilgi çekici olduğuna inanıyorum.

“Duvardaki el izleri hâlâ duruyor,” diyor. “Kaç yıl geçti üzerinden, geçmişin izlerini silemiyoruz değil mi?”

“Silemiyoruz kardeşim,” diyorum. “Zaten evin her yeri Nevin’le, Nevin’in bıraktığı anılarla dolu. Şu perdeler onundu mesela, kitaplığın yanındaki beyaz masa, kalemler, ayağımdaki çoraplar, patates soyacağı, plastik sandalyeler, turuncu minderler. Böyle yüzlerce şey var.”

“İnsanın beyni bir anı çöplüğüdür,” diyorum beylik, yüksek bir laf ederek. Ama anında pişman oluyorum. “Bu çöplük sürekli büyüyor, çürüyor, zihnin her yanına kötü kokular bırakarak yayılıyor. Yaşamayı katlanılmaz kılıyor.”

“Hayır,” diyor Efraim. “Bellek bir çöplük değildir. Anılar çürümez, sürekli yeniden yazılır, yeniden üretilir, yeniden şekillenir.”

Karşılıklı susuyoruz. Ben birer bardak daha doldurduktan sonra çayın altını kapatıyorum. Nevin’i tekrar arıyorum. Hâlâ ulaşamıyorum.

Devam ediyor anlatmaya. Gece, bir uçurtma ipi gibi uzadıkça uzuyor. Kollarım ve bacaklarım öyle halsiz, gözlerim öyle ağır ki. Uykuya dalıp dalıp çıkıyorum. Bölük pörçük dinliyorum Efraim’i. Selin’in Şişli’de ünlü bir psikologa gittiğini söylüyor. Psikologu kadınmış. “Hatayı burada yaptık zaten. Onun da intihar edebileceği gelmedi aklımıza. Erkek psikolog bulsana,” diyor. “Her şey normaldi, Selin intihar etmeyi aklından bile geçirmiyordu, psikologa bile boşuna gittiğini söylüyordu. Zaten bütün bunların sebebi şu uzaydan gelen penisti. Psikologluk bir durum olduğuna inanmıyordu.” Hâlâ duvardaki el izlerine bakarken birden bana dönüyor. “Selin’in el izi yok bende biliyor musun? Sen çok şanslısın.”

“Üzerini kapatmayı çok düşündüm ama yapamadım.”

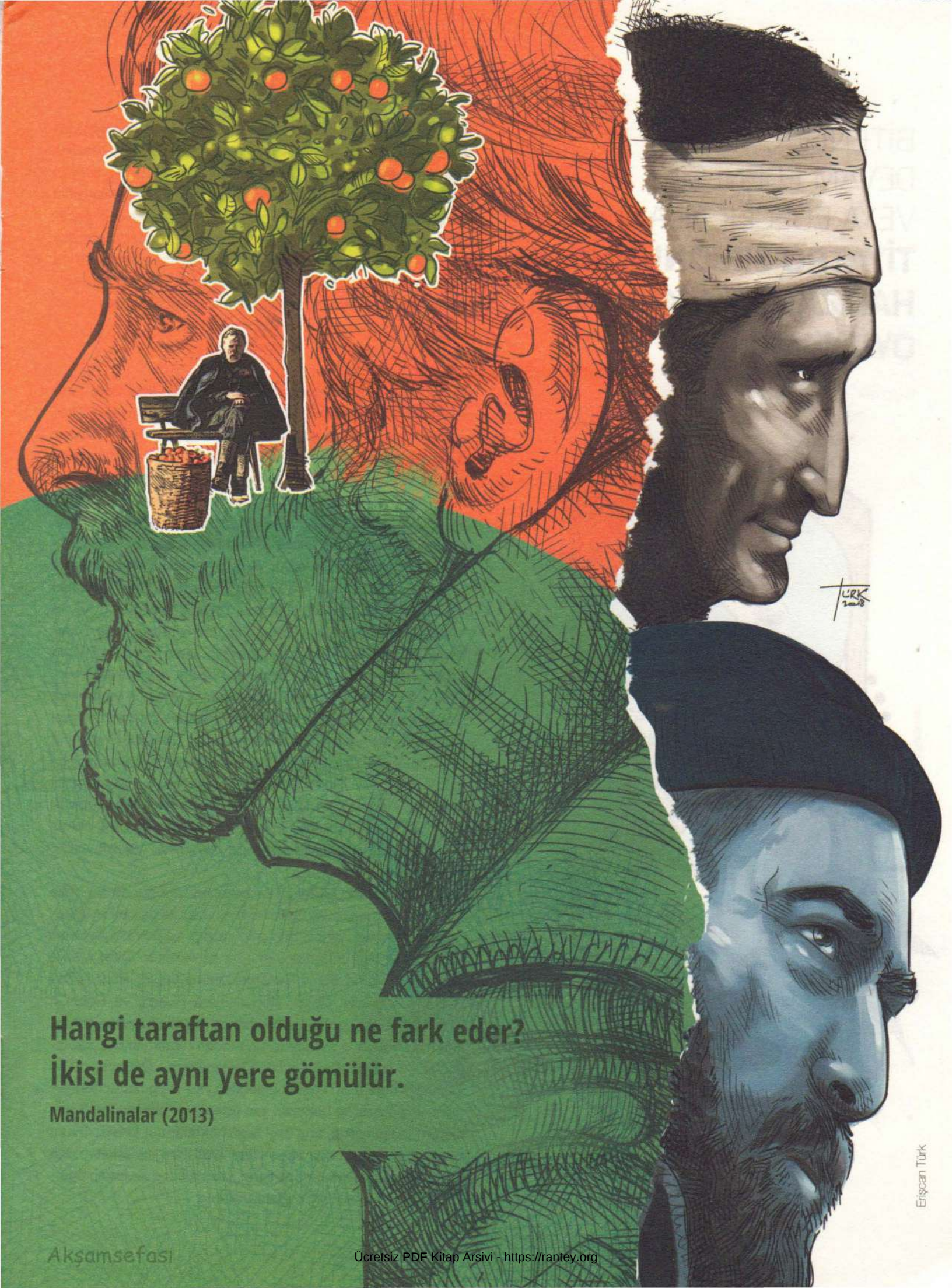
“Sonra psikologu intihar etti galiba,” diyor Efraim. Bunu “Şekerliği uzatır mısın?” der gibi rahatça söylüyor. “Ben yürüyüşe çıkacağım,” der gibi rahatça söylüyor. “Çünkü kadın bir anda ortadan kayboldu. Sekreteri yurtdışına çıktığını söyledi ama biz gerçeği biliyorduk. Zaten sekreterine de bir daha ulaşamadık. Yaşam dolu bir kızcağızdı.”

“Efraim,” diyorum, “Madem intiharların önüne geçilmiyor, kadınları geçici bir süreliğine intihar edemeyecekleri bir ortama neden kapatmıyorlar? Ellerini kollarını neden bağlamıyorlar?”

“Bu dediğini ilk Almanlar denedi. Gönüllü olan kadınları kliniklere kapatıp etkisiz hâle getirdiler. Nasıl intihar ettiler biliyor musun? Boğularak. Nefeslerini tutarak. Düşünsene deli gibi oksijene muhtaçsın ama ağzını açıp ciğerlerini özgür bırakmıyorsun.”

Korkunç geliyor söyledikleri. Anlattıklarının hiçbir mantıklı yanı yok. İkimiz de konuşmaya devam edecek gücü bulamıyoruz kendimizde. Uyku gözlerimizden yol olup akıyor. Efraim arada dalıp sığıyor yerinden. Bu gece kaç kadın kendini öldürecek acaba? Peki sabah? Dışarıdan sesler geliyor. Perdeyi aralayıp bakıyorum. At kovboy şapkalı kadının ayaklarından çekiştirip sürümeye çalışıyor. Birkaç saat sonra hava aydınlanacak.

“Selin,” diyor Efraim gözlerini aralayıp “İntihar ederken yanında olmamı istiyordu. Bir kutu uyku hapını içtikten sonra ellerini tutmamı istedi. Onunla beraber gitmeye cesaret edemedim.”

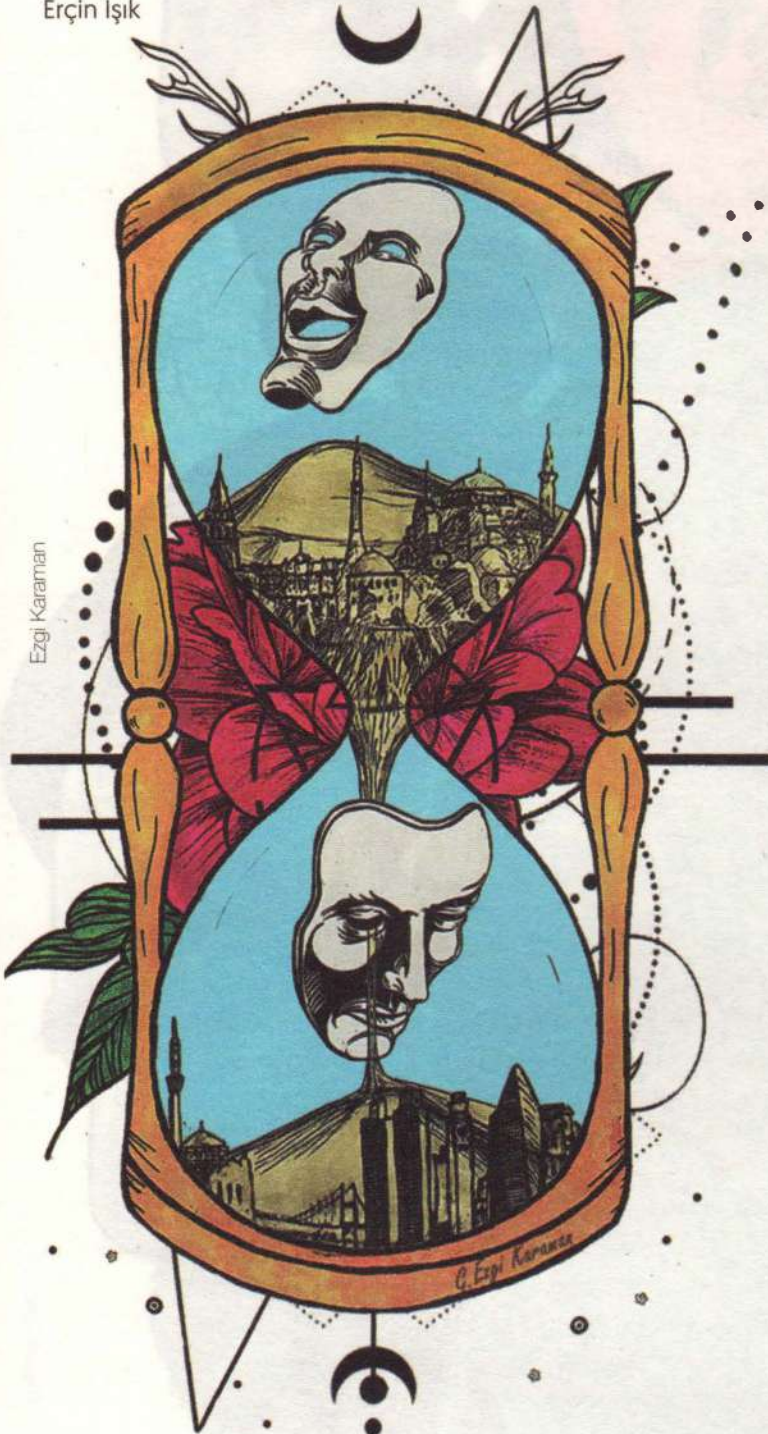

Hangi taraftan olduğu ne fark eder?
İkisi de aynı yere gömölür.

Mandalinalar (2013)

BİTENLER, DEVAM EDENLER VEYA EDECEK OLANLAR TİYATRO SEZONUNUN HAFIZAMIZDA KALAN OYUNLARI

Erçin Işık

Geçtiğimiz haziran ayının ortalarına doğru, bir tiyatro sezonunun daha sonuna geldik. Aslında yazın bazı oyunlar, özellikle açık hava tiyatro festivallerine ve temsillerine imkân tanıyan bazı mekânların varlığıyla halen, alternatif olarak temsillerini gerçekleştirmeye devam edebiliyorlar. Bu sebepten geçirdiğimiz tiyatro sezonu içerisindeki oyunları değerlendirirken kaçırılanların da yazın farklı mekânlarda temsil verecek ya da yeni sezonda da devam edecek oyunları takip edebilmesi adına, öne çıkanları gözden geçirmek yararlı olacaktır.

* * *

Bu sezon çok fazla tiyatro topluluğunun oldukça fazla temsil verdiği bir tiyatro yılıydı ve birçok ekip, kendi tiyatro diline ve biçimine oldukça alternatif bakışlar getirebilirken sürpriz durumlarla da karşılaşıldı. 21. İstanbul Tiyatro Festivali'nde prömiyerini yapan Yuva| Home oyununun yazar ve yönetmeni Sami Berat Marçalı, 22. Yapı Kredi Afife Tiyatro Ödülleri'nde, Türk tiyatrosunu geliştiren ve dönüşümünde öncü olan oyun yazarlarına verilen Cevat Fehmi Başkut Özel Ödülü'nün bu yılki sahibi oldu. Aynı oyundaki performansı ile Özlem Zeynep Dinsel ise Yılın En Başarılı Kadın Oyuncusu Ödülü'ne layık görüldü. Açıkçası Yuva| Home oyunu rejî ve mizansenleri açısından matematiği çok iyi oturtulmuş oyunlardan biriydi. Sami Berat Marçalı'nın, New York'ta LPAC'in Global Değişim Programı sırasında yazdığı ve yönettiği oyun, yuva kavramına, metropol yaşamına ve yersizlik yurtsuzluk gibi olgulara farklı coğrafyalardan bakarak insanın bireysel mücadelesine ve politik düzlemin insan üzerindeki etkisine odaklanıyordu. Oyunun rejîsi de bu bağlamda çok tamperamanlıydı, akılcıca işlenmişti ve de her oyuncunun iyi bir motivasyon ile oyunu sahiplendiği görülmüyordu. Hikâye olarak alternatiflerinin olabileceğini düşünebileceğimiz oyun, rejî ve oyunculuk performansları açısından bu sezon öne çıkıyordu.

DOT'un bu sezon, Murat Daltaban'ın rejisörlüğünde sahneye koyduğu Şafakta Buluş Benimle oyunu, göze çarpan oyunlardan bir diğeri idi. Zinnie Harris'in yazdığı ve Edinburgh International Festival (EIF) kapsamında sahnelenen Meet Me At Dawn'ın (Şafakta Buluş Benimle) dramaturjisini Ebru Nihan Celkan üstlenmiş. Oyun, Robyn (Esra Ruşan) ve Helen'in (Berfu Öngören) yaşadığı bir kaza sonrasındaki kırılma noktalarına ve Robyn'in yas süreci üzerinden tamamlanma, kabullenme ve iç hesaplaşmasına odaklanıyordu. Oyunun, pratik yaşamda hepimizin başına gelebilen yas duygusunu derinlemesine işlemesi ve herkesin yas tutma biçimlerinin farklılığını aktarmadaki naifliği, onu özel kılan noktalardan biriydi. Oyun, hem iç dünyamıza dair birçok özel anın hem de ilişkilere dair söylenenler ve söylenmeyenlerin, tabuların ve de kadın figürlerinin farklı temsillerini sunabiliyordu.

Bu sezon dikkat çeken oyunlardan biri de Hira Tekindor'un rejisörlüğünü üstlendiği ve oyuncu kadrosunda Zerrin Tekindor, Onur Saylak, Şebnem Bozoklu ve İbrahim Selim'in yer aldığı Tennessee Williams'ın *Arzu Tramvayı* oyunuydu. Prodüksiyonunu BKM'nin üstlendiği proje, aslında kendi sınıfındaki "prodüksiyon tiyatrosu" kategorisinden Zerrin Tekindor'un performansı ile ayrılıyordu. Çünkü bu yıl, sahneye konulan büyük prodüksiyonlu birçok oyunun gerek oyunculuk gerekse rejî bakımından hayal kırıklığı yarattığı düşünülürse, *Arzu Tramvayı*'nın iyi bir iş çıkarması hem umutlandırıcı hem de Zerrin Tekindor'un Blanche karakteriyle devleştiği performansının birçok oyuncuya, oyunculuk etüdü açısından ilham verebileceği bir gerçektir.

GalataPerform ve Platform 0090 iş birliğiyle, bu yıl 21. İstanbul Tiyatro Festivali kapsamında prömiyerini yapan *When in Rome* oyunu da rejisi açısından farklı oyunlardan biriydi. Ersin Umut Güler, Pervin Bağdat, Sermet Yeşil ve Yeşim Özsoy'un oyuncu kadrosunda yer aldığı ve Mesut Arslan'ın rejisörlüğünü üstlendiği oyun, mahalle baskısına ve pratik yaşamda ardına gizlendiğimiz personalara odaklanarak insanın kişisel yaşam sınırlarının ihlallerini temsil ediyordu. Seyircinin de dekor olarak kullanıldığı interaktif oyun, dolantılı ve karmaşık matematiğiyle yer yer yorsa da, ele aldığı konu bakımından dikkat çekici ve evrensel bir oyun olduğundan deneyimlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Elbette sezon boyunca dikkat çeken birçok oyun vardı ve sıralama yapmak yerine birçok oyunu hem yeni bir bakış sunduğundan hem de mevcut konunun, sahne sanatlarına yansımalarını takip edebilmek adına görmek gerektiğine inanıyorum. Bu sebepten takip edebileceğimiz bir diğer oyun ise Craft Tiyatro prodüksiyonu olan, Gary Owen'in yazıp *Yutmak* oyunundan tanıdığımız İbrahim Çiçek'in sahneye koyduğu *Killology* oyunu. Oyuncu kadrosunda Serkan Altunorak, Güven Murat Akpınar ve Ozan Dolunay'ın yer aldığı oyun; öldürmek ve hayatta kalmak üzerinden sevgi, intikam ve şiddet duygularına aktüel bir biçimde odaklanıyor ve küreselleşme, dijitalleşme ve güdülenme gibi olgulara baba oğul ilişkisi üzerinden göz kırabiliyordu. Oyuna şitrih yapıp biraz daha sıkıştırılsaydı temposu daha yukarıya taşınabilirdi belki ancak hikâyesi oldukça çarpıcı oyunlar arasında olduğunu belirtmek gerek.

Bir önceki sezon temsillerine başlamış ancak hâlâ akıllarda kalan ve önümüzdeki sezonda da devam etmesi muhtemel oyunları, izlememiş olanlar için hatırlamak faydalı olabilir.

Bunlardan bir tanesi BAM'ın *Sen İstanbul'dan Daha Güzel*sin oyunu. 21. Afife Ödülleri'nde oyunun yazarı ve yönet-

meni Murat Mahmutyazıcıoğlu, Cevat Fehmi Başkut Özel Ödülü'nün sahibi olmuştu. Oyundaki performansı ile 22. Sadri Alışık Ödülleri'nde ise En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü alan Başak Kıvılcım Ertanoğlu'na Ayfer Dönmez ve Melis Öz oyuncu olarak eşlik ediyor. *Sen İstanbul'dan Daha Güzel*sin, öyküleri 1950'lerden bugüne uzanan üç kadının; bir anne-anne, bir anne ve bir torunun hikâyesine odaklanıyor. Oyun, jenerasyon farklılığını esas alarak İstanbul'un dününe ve bugününe sade bir dekor ile güçlü bir rejî ve oyunculuk performansı ile odaklanıyor. Temsil boyunca, tüm hikâyeyi bir solukta izleyebildiğimiz oyun, seyirciye geniş bir duygu yelpazesi sunarak etki altında bırakabiliyor.

William Shakespeare'nin *Macbeth* oyununu, Fiziksel Tiyatro Araştırmaları'nın, fiziksel hikâye anlatıcılığı ile grotesk oyunculuğu birleştirdiği uyarlaması *Şatonun Altında* ise bir diğer akılda kalan oyunlardan. *Şatonun Altında*, daha önce eşine rastlayabileceğimiz oyun türlerinden değil. Üstelik *Macbeth*'i gerçekten hiç böyle göremeyeceğimiz türde bir oyun. Oyunculuk performansları açısından, temposu hiç düşmeyen, *Macbeth*'in ayrıntılarının kesişmelerine mizahla bakarak yeni bir forma dönüştüren bir proje. Minimal dekor ve fonksiyonel aksesuar kullanımı tercih edilen oyunun yer yer açık biçime dönüşerek seyirciyle interaktif bir teması olması, eğlenceli bir seyre dönüştürüyor. Muhtemelen üçüncü sezonunda da görebileceğimiz oyunu, henüz görmeyenlerin fırsat bulduğunda görmesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu sezon belirttiğim gibi çok fazla tiyatro yeni oyunları ile perde açtı ancak daha önceki yıllara nazaran çarpıcılığında azalma vardı. Oyunculuk performanslarından çok yönetmenlerin ön plana çıktığı bir tiyatro yılıydı diyebiliriz. Bu sezon karşımıza çıkan Nezaket Erden'in *Sevgili Arsız Ölüm-Dirmit* oyunu, Galata Perform'un bir önceki Yeni Metin Yeni Tiyatro Atölyeleri kapsamında oldukça ses getiren ve bir müze gezer gibi izleyebildiğimiz *Balat Monologlar Müzesi* oyunu, 22. Yapı Kredi Afife Tiyatro Ödülleri'nde Canan Atalay'a Yılın En Başarılı Yardımcı Kadın Oyuncusu Ödülü'nü kazandıran ve bir loft daire içerisinde farklı bir temsil olanağı sunan, TwoTwo Prodüksiyon'un *Mutluyduk Belki Bugüne Kadar* oyunu da ajandamıza not almamız gereken oyunlar arasında.

Yazın seyrek de olsa temsil verecek oyunları iyi araştırmak veya yeni sezonda temsillere devam edecek olanları, biletleri tükenmeden bir yerlere not almak iyi bir fikir olacaktır. Özellikle şehirde kalmaya devam edenler için yazın açık havada veya alternatif mekânlarda temsillere devam edecek oyunları takip etmek, hem farklı bir seyir deneyimi sağlayabilir hem de ekimdeki yeni tiyatro sezonu başlamadan önce geçen sezondaki oyunları yakalamak için iyi bir fırsat olabilir.

TAHTA KURUSU

Sumru Uzun

Günlerce içimi kaplayan bir huzursuzlukla yaşadım. Meğer hâlsizliğimin nedeni bir hastalıkmış. Kısa bir muayenenin ardından durum netlik kazandı. Bir çırpıda söylediler hasta olduğumu. İlk duyduğumda çok şaşırdım ama içten içe de bekliyordum. Eskisi kadar neşeli değildim, içimden bir şey yapmak gelmiyordu. Nitekim hislerimde haklı olduğum kanıtlandı.

Kısa bir süre sonra yaşadığım evde istemediğimi düşünmeye başladım. Ev sahibi Remzi Bey, benden kurtulmak istiyor gibiydi. Eşi Sezen Hanım bir şekilde ilaçla durumun düzeleceğini düşünüyordu. Bir gün yine kendi aralarında konuşurlarken Remzi Bey “Astarı kılıfından pahalya gelecek hanım,” dedi. Konuşmanın devamında mutfığa gittikleri için hakkımda neye karar verildiğini bilmiyordum.

Ta ki o güne dek... Daha önce hiç görmediğim iki adam eve gelip beni tutup kapıdan dışarı çıkarana kadar evde kalacağımı inanıyordum. Yıllarca durduğum yere, yanımdaki pencere güzeli çiçeğe, sehpanın üzerindeki püsküllü abajura veda bile edemedim. Öylece alıp götürdüler beni. Eski bir kamyonetin kasasında yol boyunca sarsılarak ağladım. Hastalığım giderek etkisini arttırıyordu. Gövdemde yaralar oluşmuştu. Sonumu çaresizce beklemekten başka seçeneğim de yoktu.

Bir atölyeye geldiğimi fark ettiğimde şaşırdım. Kabul etmeliyim ki beni atölyeye getiren adamlar bana oldukça iyi davrandı. Kamyonetten indirilirken özen gösterip darbe almam için uğraştılar. Ben de gözyaşlarımın kurumasına izin verdim. Bir koltuk olarak dirayetli olmalıydım.

Evet, gövdeyi saran bir hastalıkla savaşılan 1960 üretimi bir koltuğum ben. Atölyede ekibe katılan yeni bir ustanın söylediğine göre iskeletimi tahtakuruları sarmış. Çok yoğun olmalarına rağmen gürgen ağacından yapıldığım için sağlam ve dayanıklı bünyemle iyileşme ihtimalim yüksekmiş. Duyduklarım sonrasında içimi bir umut sarıverdi. Belki yeniden sağlıklı olup evime dönerdim. Tedavi süreci boyunca hayal kurmanın eğlenceli olacağını, beni sakinleştireceğini düşündüm. Tedavinin ilk adımında ilaçlama yapıldıktan sonra odada dinlenmeye başladım. Gözlerimi kapatıp geçmişe dönerek ilacın ağır etkisinden kendimi korudum.

Sene 1960...

Evin sohbetle şenlenen odasında yıllarımı geçirdiğimden birçok kez insanların söze böyle başladığına şahit oldum. Ben de pek sevdim! Anlatılan konuya, yaşanmışlıklara ciddiyet katıyor zaman. Evet, 1960 senesinin Haziran ayında cıllarım yeni kurumuşken bir mağazanın vitrininde yerimi aldım. İlk gençlik yıllarımda oldukça popülerdim. El işçiliği detaylarıyla üretilen sayılı koltuktan biriydim. Mağazaya gelen müşteriler mobilyalara hayranlıkla bakıp bizden birine sahip olmak için satıcıyla uzun uzadıya pazarlık yapardı. Bir koltuk olarak nereye gidecek, nasıl insanlarla birlikte yaşayacak, kıymet görecekti merak ediyordum. Vitrinde bir haftamı doldurmak üzereyken, Remzi Bey ve Sezen Hanım mağazaya geldi. İlk temasımızı hiç unutmuyorum! Sezen Hanım mağazadaki mobilyalara göz gezdirirken beni gördü. Yavaş adımlarla yanıma gelip yumuşacık ellerini gövdemde gezdirdi. Eğildi, detayları incelerken mırıldandı. "Demek sen güzel bir gürgensin," dedi. Gürgen ağaçlarının mobilya alanındaki sağlam duruşu her zaman sevilmişti. Şanslıydım! Remzi Bey, sevgili eşinin ricasını kırmayıp o günün akşamında mağaza sahibisiyle el sıkıştı. Nakliye aracında yerimi alıp gideceğim evin yolunu tuttum.

Eve ilk girdiğim anda ılık bir sevgi dalgasının tenimi okşadığını hissettim. Evin dekorasyonu mağazayı aratmayacak türdendi. Vitrinin çaprazında, pencereye yakın bir yere yerleştirildim. Arada sırada yanımda duran püsküllü abajurla gülüşürdük. Odadaki tüm mobilyaların çenesi düşüktü. Eve bir misafir gelse, ertesi günün konusu hazır olurdu. Remzi Bey ve Sezen Hanım'ın çevresi oldukça kalabalıktı. Anlayacağınız misafirimiz eksik olmazdı.

Yıllar boyunca bir aile olmayı, sevgiyi, saygıyı ve paylaşarak çoğalmayı bu evde öğrendim. Remzi Bey ve Sezen Hanım'ın çocuklarının büyümesine şahitlik ettim. İki defa yıpranan kumaşım, bir kez de süngerlerim değişti. Aramızdan ayrılan eşyalar da oldu. Tüplü televizyon ve çevirmeli telefona üzülmek veda ettik. Benim gibi uzun süre evde kalan eşyalardan biri de pikaptı. Evin neşeli ve cızırtılı sesiydi! Sezen Hanım, sabah uyandığında plakların arasından biri seçerdi. Yerimden kıpırdayamasam da onunla birlikte şarkı söylerdim. Remzi Bey'le dans ederlerdi, ne kadar da güzel görünürlerdi.

Eve gelen misafirlere konforlu saatler sunan, evin kedisi Çörek'in keyif yeri, Sezen Hanım'ın sabah kahvesini içerken rahatça oturduğu, Remzi Bey'in pazar günlerinde gazete okurken dinlendiği, çocukların etrafında koşturduğu koltuk bendim. O evde her zaman mutluydum. İyileşip onlarla yeniden bir arada olmak için sabırsızlanıyordum.

İlaçla tedavim günlerce sürdü. İlaçların yan etkisiyle ilk günlerde oldukça halsizdim. Evime döneceğim günün hayaline sarılıp güçlü durmaya çalıştım. Atölyedeki ustalar tahtakurusu tahribatı olan yerlerimi fırçalayıp sonrasında da buharlı bir makineyle içimi temizlediler. Giderek kendimi daha iyi hissediyordum. Tedavi olmam için beni bu atölyeye Remzi Bey'in gönderdiğini öğrendiğimde, evden ayrılmadan önce benden kurtulmak istediğini düşündüğüm için utandım. Usta telefonda konuşurken duydum, beş günlük bir kontrol sürecinin ardından evime dönmek için hazır olacaktım. Pötikareli kumaş topları getirildi, Sezen Hanım'ın isteğiyle yeniliğe uygun kumaşlarla kaplandım. Sarı ve beyaz pötikareli kumaşın dokusunu çok sevdim. Tahtakurularından kurtuldum, yaralarım iyileşti, süngerlerimin de değişmesiyle içim mutlulukla kabardı. Artık evime dönmek için hazırdım!

Yenilenen 1960 üretimi bir koltuk olarak nakliye aracında yerimi aldım. Buraya geldiğim gün hissettiklerimin aksine, yerime kurulup şarkılar söyleyerek evdeki eşyalara anlatacağım hikâyeyi düşünüp keyiflendim. Aracın motoru homurtulu bir sesle çalıştı, içimdeki mutlulukla evde olacağım anı düşünerek yola çıktım!

Günün Şarkısı: Elvis Presley/ Stuck On You

KAYGISIZLIK ÇAĞINDA JOHN COFFEY OLAMAMAK

Aysu Altunay

Çoğumuz Stephan King'in *Yeşil Yol* kitabını okumuş yahut filmini izlemiştir. Tecavüze uğramış iki çocuğun cansız bedenlerini kurtarmaya çalışırken bulunan John Coffey'nin suçlu bulunup idam cezasına çarptırılarak idam gününü beklemesi için cezaevine kapatılması sürecini konu alan filmde John Coffey karakteri bir şekilde hepimizde duygusal bir sarsıntı yaratmıştır.

"Yorulдум Patron.

Yollarda, yağmurdaki bir serçe kadar yalnız olmaktan yorulдум.

Yanımda hiç arkadaş olmamasından bıktım. Nereye gideceğimizi, nereden geldiğimizi söyleyecek biri...

İnsanların birbirine kötü davranmasından bıktım.

Her gün dünyada hissettiğim ve duyduğum acılardan bıktım.

Çok fazla var. Sanki her an kafama cam parçaları batıyor.

Anlıyor musun?"

Onur Şahinoğlu

VE ÇOK YAKIN

Coffey, iri yarı, sert görünüşünün aksine; içinde meleklerin bile dokunmaması gereken bir kalbi taşıyordu. Fakat tam tersine onun kalbi her gün biraz daha kanıyordu. John Coffey'nin gardiyanı Paul'e söylediği bu sözler, bizde uçurumdan koparak denizin karnını yaran bir kaya parçası soğukluğunu yaşıyor. Dünyada olan biten her acıyı, acının sahibi kadar yaşıyor ve sorguluyordu Coffey: *"Neden? Neden? Neden?"* Ve bir sünger gibi emiyordu acının her hâlini, dokunabildiği yere kadar. İçinde bulunduğu yalnızlığın, dünyadaki acımasızlık ve anlaşılmazlığın her hâlini taşıyordu ruhunda.

Coffey *"Anlıyor musun patron?"* derken belki de anlaşılmayı beklemiyor, sadece ama sadece bunca acının neden var olduğuna ilişkin bir cevap arıyordu. Çaresizce hesap soruyordu Paul yoluyla Tanrı'nın ta kendisine. Dünyada yaşanan, yaşanmış milyonlarca acıyı ve kötülüğü anlamlandıramaması gayet doğaldı, çünkü Coffey'de kötülük yapma fikri dahi yoktu. Fakat bu fikre sahip olmaması onun kötülüğe dair dünyayı ve hayatı sorgulamasına engel oluşturmuyordu.

Coffey dünyaya karşı içsel bir sorumluluk besliyordu. Kendi varoluşunu gide rek tüketen bir sorumluluk. Kendisine karşı duyduğu sorumluluğu dünyayla eşleştiriyor ve beslediği bu sorumluluk duygusu katışıksız, salt bir netlik taşıyordu. İnsanların 'iyi' olduğu ve zaten iyi oldukları için 'iyi' davrandıkları ve

bundan dolayı da mutlu oldukları bir dünya arzuluyordu sadece. Böylece, ne iyilik ne de mutluluk bir çıkar niteliği taşımayacaktı. Çünkü içinde beklenti barındıran her duygu eninde sonunda kötü bir çıkar yahut amaca evrilebilirdi. Hitler zaten mevcut olan bir devlet yapısını kendi kişisel ideolojisine hizmet edecek bir devlete dönüştürmek için yapmadı mı bunu? Devletini kurduğunda duyacağı hazı ve mutluluğu yaşamak adına yaptığı kötülüklerin geride bıraktığı yıkım onun için bir anlam ifade etmiyordu. Keza etseydi zihninde onca analitik kurguyu yapmış biri olarak sonucu görür ve yüksek ihtimalle kendi kurgusunu kendi zihniyle alaşağı ederdi.

Coffey'nin örneğinin karşısında, tabiri caizse tam bir 'kaygısızlık çağı' yaşıyoruz. Mecburi bir sürükleniş yahut bilinçli bir tercih. Bireysel kaygıların toplumsal kaygılara dönüşemediği, dönüşse bile bir toz zerreciği gibi savrulup kaybolduğu bir kaygısızlık çağı. İşin garip yanı çoğumuzun diline pelesenk olan *"Sistemin suçu. Sistem böyle ilerliyor."* sözleri. Odak kelimemiz *"sistem."* Ne yazık ki sistemi tek tek hepimizin oluşturduğu ve o sistemin dışlilerinden biri olduğumuz gerçeğini kabul etmiyoruz. *"Ben böyle değilim. Ama diğerleri..."* demekten alıkoyamıyoruz kendimizi. Onlarca insanın içinde nasıl olsa fark edilmem diyerek bir köşeye sinip bekliyoruz. Kaygıyı hâlâ içinde taşıyanlara ise çeşitli tanımlar koyuyoruz. İçten içe *"Aman ha bana zarar gelmesin,"* diye-

rek kim bilir kaç haksızlığı görmezden geliyor, kim bilir kimlere haksızlık ediyoruz. Kim bilir?

Siz bilirsiniz!

Kaygısızlık çağında John Coffey olamamak. İçten içe her şeyi en güzel hâle çevirebilmek arzusuyla yanıp tutuşmak ama yetememek. Elinizi nereye uzatsanız boşa çıktığını gördüğünüz, kımıltısız bir yanılısamayla yaşamak. Uzun, duygusuz bir unutuş bırakıyoruz geride. Günübirlik üzüntüler, günübirlik fikirler, günübirlik iyilikler... Kötülüğü yok etmek için yine kötülükten faydalaniyoruz. Öyle ki bu bir noktadan sonra bizi besleyen bir tavır haline geliyor. Yalnızca kendimizin Hızır'ı olma çizgisinden uzaklaşmıyor, başkasının Hızır'ı olamıyoruz. Kaygısızlık çağının giderek körleşen bireyleri olma yolunda hızla ilerliyoruz. Kalıplaşmış fikirler, ezberlenmiş duygular, babadan oğula sürüp giden tartışamadığımız ahlaki kurallar. *"Mış gibi"* yaşıyoruz anlayacağınız. John Coffey'in ruhu ve zihni elbette ki yaradılışı gereği tüm bu duygulardan uzaktı. O, içindeki saf iyiliği doğası gereği yaşıyordu. Ancak bizler öğrenilmiş çaresizliklerimizi yahut bilinçli olarak tercih ettiğimiz kötülüklerimizi artık bir prensip meselesi hâline getirmiş bulunarak zaten yapabileceğimiz iyi şeylerin önüne set çekmiş bulunuyoruz. Bireysel kaygılarımız, toplumsal kaygısızlığa dönüşüyor. Böylece kaygısızlık çağının John Coffey'leri olamıyor veya zaten olmak gibi bir kaygı taşımıyoruz.

EV ÇOK YAKIN

Öğleden sonra babamla birlikte annemin yanına çömelmiş, ayağının dibindeki altın rengi yaprakları temizliyorduk. Kilisedeki vaazi dinledikten sonra eve dönerken montlarımızın ceplerindeki plastik gübre torbaları hışırdamıştı. Şimdi, açtığım bu torbalardan birinin içine yaprakları dökerken, babam da anneme köydeki son havadisleri aktarıyordu. Ona komşular arasında, biri diğerini iç çamaşırlarını cümle âlemin görmesi için ön sıraya asan bir sürtük olmakla suçladıktan sonra çıkan kavgayı, kendisinden on yaş büyük Amerikalı bir kadınla nişanlanan şu yerli oğlanı ve papazla gerçek sigara karşılığında takas ettiği tavşanı anlattı. (*Fransız sigaraları lezzetli. Burada tütün diye satılan talaşlara hiç benzemiyordu.*) Benim de verecek havadislerim vardı, gerçi babam bunu bilmiyordu.

Babam, ellerini yanmakta olan kalbinin üzerinde kenetleyen Meryem Ana'nın portresini almak için granite uzandı.

"Bırak ben yapayım," dedim. Montumun koluyla, kenarlarından paslanmaya başlamış gümüş rengi çerçeveyi silip parlattım. Onu yerine koyduktan sonra babamın, annemin mezar taşına oyduğu yazının üzerinde parmaklarımı gezdirdim: *Huzur senin / Hatıran bizim*. Oysa ben onun hayatta olduğu zamanları hatırlamıyordum. Bütün hatıralarım fotoğraflardan, babamın anlattığı hikâyelerden ya da bu mezarlıktan ibaretti. İlkbaharda, granitten omuzlarını altıntop çiçekleri ve ardıç dallarıyla süslediğimde nasıl görüldüğünü anımsıyordum. Kışın, beyaz pelerinini giydiğinde de. Ve böyle sonbahar öğleden sonralarında, başının üzerindeki huş ağaçları onu kucakladığında...

Yakınlardaki bir İsa heykeli umutsuzca bana bakıyor, dikenli tacı başına batıyordu. Ceketimin cebindeki mektubu elimle yokladım. Artık zamanı gelmişti. Mektubu babama uzattıktan sonra, "Önceki gün geldi," dedim. Babam ellerindeki tozu toprağı

silkeledikten sonra mektubu aldı. Soluk verirken burnundan şiddetli bir ısıklık sesi çıktı. Sonra siyah bıyıklarının kenarlarını düzeltti.

Bütün bunlar, gizli bir "ya olursa" oyunu olarak başlamıştı. Öğretmenime aile işinde babamla çalışmaya başlayacağımı söylediğimde beni bunun yerine üniversiteye başvurmaya teşvik etti. Akıl almaz bir biçimde, çizdiğim küçük resimler ve saman ile ahşaptan yaptığım heykelciklerle bir portfolyo hazırlayabileceğimi düşünüyordu. Sanat okuluna alınmak için herhangi bir sınava girmem gerekmedi. Portfolyomu göndermiş ve bunu daha sonra unutmuşum. Ta ki önceki gün kabul mektubu gelene kadar.

Babam dikkatini annemin mezarlığındaki taşlara verdi. Her biri bir yumruk büyüklüğündeydi ve yüzeyleri, alacakaranlıktaki bir nehir gibi koyu renkli ve pürüzsüzdü. Babam bunlardan birini aldı, okşadı ve sonra geri yerine koydu.

"Wrocław çok uzak değil," dedim. "Trenle iki saat bile az. Hem şehirde neler olduğunu bir düşün. Gelirken sosis getirebilirim... Sigara da."

Mektup mezarın dibinde duruyordu. Babam topraktaki birkaç yabancı otu çekip çıkardı ve bir kenara attı. "Bunu duydun mu?" Elini annemin yan tarafında gezdirdi. "Kızımız bizi terk etmek istiyor." Başını iki yana salladı. "Sanat okuluna gitmek için."

"Akademiye girebildiğim için şanslıydım. Hem bu çok cömert bir burs, baksana?" Mektubu ona uzattım ama almadı.

"Sosisler ve sigaralar," dedi fısıldayarak. Mezar taşını öptü, istavroz çıkardı ve ayağa kalktı. "Hadi gel *śłoneczko*." Ne kadar büyümüş olursam olayım babam bana hâlâ küçük güneşim derdi.

Mezarlıktan ayrıldık ve ben yolumdaki yaprakları tekmeleyerek onun arkasından yürüdüm.

“Hassas, kaybetmişliğin ortasında güzel kalan bir hikâye. Kendinizi, Ania’nın dünyasında bulacaksınız. Ev Çok Yakın, oldukça heyecan verici bir ilk kitap!” **Mark Brandi**

“Kaybettiklerini yeni bir ülkede kazanmaya çalışan bir göçmenin hikâyesi ve Polonya’nın çalkantılı tarihi bir arada. Hem de olabilecek en iyi şekilde.” **Katherine Brabon**

“McGuire’in yazdıkları, onun özgüvenini ve muazzam yeteneğini gösteriyor.” **Deborah Levy**

Hayatları, sıkıyönetimin ilan edilmesiyle, bir gecede değişti. Tanklar, yasaklar... Ania, ne pahasına olursa olsun ailesini korumalıydı. Peki, ailesi kimdi? Evlenmek üzere olduğu Dominik mi, yoksa kızından başka hiçbir şey düşünmeyen babası mı?

Polonya’dan Avustralya’ya oradan da İngiltere’ye uzanan Ev Çok Yakın, dünyadaki yerimizi bulmak için vermemiz gereken mücadeleye adanmış müthiş bir hikâye.

*“Duygularımızdan, sevgimizden utanır olduk.
Sevgisizliđi savunmayı aklı yüceltmek sandık.”*

Fürüzan

TÜM ACILAR KORKAKTIR

STEFAN ZWEIG

EREN
CANER
POLAT